

**Преглед конвенција,
преорука и резолуција
које се односе на казненопоправна
питања**

Стразбур, 2007

**Преглед конвенција,
преорука и резолуција
које се односе на казненопоправна
питања**

Мишљења изражена у овом делу одговорност су аутора и не одражавају нужно званичну политику Савета Европе.

Све захтеве који се тичу репродуковања или превођења овог документа у целини или делимично треба послати Одељењу за информисање јавности и публикације Дирекције за комуникације (Public Information and Publications Division, Directorate of Communication F-67075 Strasbourg Cedex) или путем електронске поште на publishing@coe.int. Сву другу преписку која се односи на ову публикацију треба послати Одељењу за законске реформе (DG-HL – Law Reform Department).

Сажетак⁽¹⁾

Предговор	10
Увод	12
ЕВРОПСКА КОНВЕНЦИЈА О НАДЗОРУ НАД УСЛОВНО ОСУЂЕНИМ ИЛИ УСЛОВНО ОСЛОБОЂЕНИМ ЛИЦИМА	14
КОНВЕНЦИЈА О ТРАНСФЕРУ ОСУЂЕНИХ ЛИЦА	26
ДОДАТНИ ПРОТОКОЛ УЗ ЕВРОПСКУ КОНВЕНЦИЈУ О ТРАНСФЕРУ ОСУЂЕНИХ ЛИЦА	37
Препорука Рец (2006)13 Комитета министара државама чланицама	42
о одређивању притвора, условима под којима се он врши и пружању заштите од злостављања	42
Правила о одређивању притвора, условима под којима се он врши и пружању заштите од злостављања	43
Препорука Рец (2006)2 Комитета министара државама чланицама о Европским затворским правилима	52
Препорука Рец (2003) 23 Комитета министара државама чланицама о третману затвореника који издржавају доживотне и друге дугогодишње казне од стране затворских управа	84
Препорука Рец (2003)22 Комитета министара државама чланицама о условном отпусту	95
Препорука Рец (2000) 22 Комитета министара државама чланицама	104
о унапређењу спровођења Европских правила о санкцијама и мерама у заједници	104
Препорука бр. Р (99) 22 Комитета министара државама чланицама	111
о пренатрпаности затвора и порасту броја затвореника	111
Препорука бр. Р (99) 19 Комитета министара државама чланицама	117
о медијацији у кривичним стварима	117
Препорука бр. Р (98) 7 Комитета министара државама чланицама о етичким и организационим аспектима здравствене заштите у затворима	122
Препорука бр. Р (97) 12 Комитета министара државама чланицама о особљу задуженом за спровођење санкција и мера	134
Препорука бр. Р (93) 6 Комитета министара државама чланицама	147
о затворским и криминолошким аспектима контроле преносивих болести, укључујући сиду и с тим повезане здравствене проблеме у затвору	147
ПРЕПОРУКА бр. Р (92) 18 КОМИТЕТА МИНИСТАРА ДРЖАВАМА ЧЛАНИЦАМА У ВЕЗИ С ПРАКТИЧНОМ ПРИМЕНОМ КОНВЕНЦИЈЕ О ТРАНСФЕРУ ОСУЂЕНИХ ЛИЦА	154
Препорука бр. Р (92) 16 Комитета министара државама чланицама о Европским правилима о санкцијама и мерама у заједници	158
ПРЕПОРУКА Бр. Р(89) 12 КОМИТЕТА МИНИСТАРА ДРЖАВАМА ЧЛАНИЦАМА О ОБРАЗОВАЊУ У ЗАТВОРУ	177
Препорука бр. Р (88)13 Савета министара државама чланицама у вези са практичном применом Конвенције о трансферу осуђених лица	180

Препорука бр. Р (84) 12 Комитета министара државама чланицама о страним затвореницима.....	182
Препорука бр. Р (84) 11 Комитета министара земљама чланицама у вези са информацијом о Конвенцији о трансферу осуђених лица.....	188
Препорука бр. Р (82) 17 Комитета министара земљама чланицама о чувању и третману опасних затвореника	192
Препорука бр. Р (82) 16 Комитета министара државама чланицама о затворском допусту.....	193
ПРЕПОРУКА бр. (79) 14 КОМИТЕТА МИНИСТАРА ДРЖАВАМА ЧЛАНИЦАМА О ПРИМЕНИ ЕВРОПСКЕ КОНВЕНЦИЈЕ О НАДЗОРУ НАД УСЛОВНО ОСУЂЕНИМ ИЛИ УСЛОВНО ОТПУШТЕНИМ ПОЧИНИОЦИМА	195
РЕЗОЛУЦИЈА (70)1 О ПРАКТИЧНОМ ОРГАНИЗОВАЊУ МЕРА ЗА НАДЗОР И ПОСТПЕНАЛНУ ПОМОЋ УСЛОВНО ОСУЂЕНИМ ИЛИ УСЛОВНО ОСЛОБОЂЕНИМ ПОЧИНИОЦИМА.....	197
РЕЗОЛУЦИЈА (67) 5 о истраживању затвореника као појединаца и истраживању затворске заједнице у целини	201
Резолуција (62) 2 о бирачким, грађанским и социјалним правима затвореника - Препорука 195	203

⁽¹⁾Следеће препоруке и резолуције нису овде уврштене пошто је њихова проблематика у потпуности обухваћена новијим препорукама

Препорука бр. Р (87) 3 о Европским затворским правилима

Званично ју је заменила Препорука Рец (2006) 2 о Европским затворским правилима

Препорука бр. Р (80) 11 о притвору до суђења

Званично ју је заменила Препорука Рец (2006) 13 о одређивању притвора, условима под којима се он врши и пружању заштите од злостављања.

Препорука (76) 2 о поступању према затвореницима који служе дугогодишње затворске казне

Покрива је Препорука Рец (2003) 23 о третману затвореника који служе доживотне и друге дугогодишње казне

Препорука (73) 5 о стандардним минималним правилима за поступање према затвореницима

Прећутно ју је заменила Препорука бр. Р(87) 3 о Европским затворским правилима за коју се тврди да их је „преформулисала“.

Резолуција (65) 11 о притвору

Званично ју је заменила Препорука Рец(2006) 13 о одређивању притвора, условима под којима се он врши и пружању заштите од злостављања.

Следеће препоруке и резолуције нису овде уврштене зато што су застареле и/или зато што их углавном покривају друге препоруке

Резолуција (76) 10 о одређеним казним мерама као алтернативи затвору

Углавном је покрива Препорука бр. Р (99) 22 о пренатрпаности затвора и порасту броја затвореника.

Резолуција (75) 25 о раду у затвору

Веома кратка резолуција која не додаје много тога Препоруци Рец (2006) 2 о Европским затворским правилима, која се релативно детаљно бави радом у затвору.

Резолуција (73) 24 о групном раду и друштвеном раду са починиоцима

Ово је веома кратка резолуција. Савременим програмима ресторативне правде (в. ЕПР 103.7) делимично се покрива ова област и вероватно би њих требало развијати уместо ове резолуције.

Резолуција (73) 17 о краткорочном третману одраслих починилаца

Већи њен део покрива Препорука бр. Р (99) 22 о пренатрпаности затвора и порасту броја затвореника. Такође је промењен нагласак казнене политике.

Резолуција (68) 24 о положају, одабиру и обуци руководећег особља казних установа.

Руководеће особље није непосредно покривено Препоруком Рец (2006) 2, већ су питања управљања и руковођења у општим цртама обрађена у њеном Правилу бр. 72. Поред тога, њих углавном покрива Препорука бр. Р (97) 12 о особљу задуженом за спровођење санкција и мера, у којој се говори о ажурирању ове Резолуције.

Резолуција (66) 26 о положају, регрутовању и обуци затворског особља

Већину ових препорука покрива Препорука Рец (2006) 2. Разлика између оперативног затворског особља и „руководећег особља“ у погледу одабира и обуке намерно није коришћена у Рец (2006) 2. Постоје и одређене друге недоследности. На пример, схватање да је потребно да лекари с пуним радним временом буду државни службеници у противречју је са интегрисањем затворских здравствених служби у националне системе здравствене заштите. Њу такође у великој мери покрива Препорука бр. Р (97) 12 о особљу задуженом за спровођење санкција и мера, у којој се говори о ажурирању ове Резолуције.

Резолуција (66) 25 о краткорочном третману починилаца млађих од 21 године

Нова европска правила за малолетне преступнике који подлежу санкцијама или мерама у заједници или су лишени слободе у припреми су и очекује се да их усвоји Комитет министара.

Резолуција (65) 1 о условној пресуди, условној слободи и другим алтернативама затвору

У веома широким цртама покрива је Резолуција бр. (99)2 о пренатрпаности затвора и порасту броја затвореника.

„Расположење и ћуд јавности кад је реч о односу према криминалу и криминалцима представљају један од непогрешивих тестова цивилизованости неке земље“

Винстон Черчил

Предговор

Филип Боја, генерални директор Одељења за људска права и правне послове

Европско друштво се развијало брзим корацима последњих деценија, и то је довело до позитивних кретања у погледу заштите људских права и правних система држава чланица Савета Европе.

Делотворност правде утире пут делотворности у извршавању санкција уз потпуно поштовање темељних права. Утврђивање праве равнотеже између санкције, третмана, реинтеграције, заштите жртава и друштва представља задатак с којим се власти наших земаља непрестано суочавају.

Током година Савет Европе је развио посебне стандарде у казненопоправној области, који се појављују у текстовима обавезујуће садржине као што су конвенције и протоколи, али и у судској пракси Европског суда за људска права која се односи на лишење слободе и затвор.

Поред тога, успостављени су веома детаљни стандарди у тзв. необавезујућим текстовима, као што су препоруке Комитета министара¹ и годишњи општи извештаји Европског комитета за спречавање мучења и нечовечног и понижавајућег поступања или кажњавања (КСМ).

Стандарди који су усвојени у препорукама Комитета министара одражавају политички консензус наших држава чланица у погледу општих начела која се односе на поступање према затвореницима, управљање казненопоправним установама, особље и спровођење санкција и мера које не обухватају лишење слободе. Ти стандарди се упућују националним властима, и, у првом реду, затворском особљу које је у свакодневном контакту са затвореницима. У том смислу, све европске затворске управе уважавају значај Европских затворских правила како у погледу постављања стандарда тако и са практичног становишта. Овом кључном тексту потребно је додати и све друге релевантне препоруке које се баве конкретним питањима, као што су здравствена заштита, притвор или образовање у затвору.

Синергија између обавезујућих стандарда који проистичу из конвенција и протокола Савета Европе, као и судске праксе Суда, с једне стране, и стандарда које је усвојио Комитет министара и оних које је развио КСМ, представља виталну компоненту гарантовања заштите људских права затвореника, али и особља коме је поверен њихов третман.

Овај Преглед текстова Комитета министара којима се постављају стандарди у вези са казненопоправном проблематиком намењени су за коришћење од стране судова, парламената и националних власти, укључујући и затворску управу, као и затворског особља, затвореника, невладиних организација и правних и других практичара који раде на овом пољу.

¹ До 1979. Комитет министара је такве норме усвајао у облику резолуција.

Увод

Више од четрдесет година Савет Европе развија стандарде који се односе на затворску проблематику. То је за последицу имало дугачак списак Препорука (које су се раније називале Резолуцијама) које се тичу многих различитих аспеката затворског живота, затворских режима, управљања и питања везаних за особље. Премда ове Препоруке нису правно обавезујуће, њих је једногласно одобрио Комитет министара Савета Европе и стога представљају консензус између држава чланица. Последњих година казненопоправна питања све се више обрађују у другим инструментима Савета Европе, посебно у Конвенцијама, судској пракси Европског суда за људска права (ЕСЉП) и стандардима Европског комитета за спречавање мучења и нечовечног и понижавајућег поступања или кажњавања (КСМ). Ти различити инструменти међусобно делују и утичу једни на друге. То добро илуструје Препорука (2006) 2 о Европским затворским правилима, која се у великој мери заснива на новијој судској пракси ЕСЉП и стандардима КСМ у вези са затворским питањима. То се такође очитује кроз међусобно деловање ова два тела или све чешће позивање на Препоруке пред ЕСЉП и од стране самог ЕСЉП.

То међусобно деловање указује на појаву заједничког и кохерентног скупа стандарда у оквиру Савета Европе. То је довело до предлога Парламентарне скупштине у септембру 2006. да се ти стандарди преточе у Европску затворску повељу. С обзиром да Европска затворска правила из 2006. тек ступају на снагу, Комитет министара је, уместо тога, затражио да се састави Преглед у коме ће бити обједињене све препоруке Савета Европе које се односе на казненопоправну проблематику, уз назнаку о томе које препоруке је потребно преиспитати. Овај задатак је поверен Савету за пенолошку сарадњу, који је, уз помоћ Проф. Дирка Ван Зил Смита, научног стручњака, прегледао све релевантне Препоруке и Конвенције. Њихово преиспитивање је показало да су неке раније Препоруке биле, прећутно или изричито, делимично или потпуно, замењене новијим Препорукама. Установљено је да су старије Препоруке, усвојене пре четрдесет година, понекад и даље веома меродавне, док би се друге могле сматрати застарелима, имајући у виду савремене европске стандарде и пенолошка знања.

Овај Преглед је резултат тог напора. Он пружа кохерентну слику релевантних стандарда везаних за затворску проблематику онако како их је развио Савет Европе преко својих Препорука. Он такође обухвата одређене Конвенције и Препоруке које се не баве непосредно казненопоправном проблематиком, али чија је тематика од значаја за притворена лица и за особље које се бави њима, као што је трансфер осуђених затвореника, условни отпуст или друге санкције и мере у заједници, као и медијација. Она не обухвата стандарде КСМ везане за затворска питања, пошто су они објављени засебно (в. www.цпт.цое.инт) и редовно се ажурирају.

Надамо се да ће овај Преглед бити од користи свима који су ангажовани на казненопоправној проблематици или заинтересовани за њу.

Септембар 2007.

Соња Снакен

Председник Савета за пенолошку сарадњу

ЕВРОПСКА КОНВЕНЦИЈА О НАДЗОРУ НАД УСЛОВНО ОСУЂЕНИМ ИЛИ УСЛОВНО ОСЛОБОЂЕНИМ ЛИЦИМА

Стразбур, 30. 11. 1964.

Увод

Државе чланице Савета Европе потписнице ове конвенције,

С обзиром да је циљ Савета Европе да постигне веће јединство својих чланова,

Одлучне да сарађују у борби против криминалитета,

Сматрајући да им је у том смислу дужност да обезбеде на територији других страна уговорница било ресоцијализацију починилаца које су условно осудили или условно ослободили њихови сопствени судови било извршење казне у случају када нису задовољени прописани услови,

Договориле су се о следећем:

Део I - основна начела

Члан 1.

1. Стране уговорнице се обавезују да једна другој пружају, у доленаведеним околностима, узајамну помоћ неопходну за ресоцијализацију починилаца из члана. 2. Та помоћ се састоји од надзора осмишљеног да потпомогне ваљано понашање и прилагођавање таквих починилаца на друштвени живот и од контроле њиховог понашања ради омогућавања, ако буде потребно, било изрицања казне било извршења већ изречене казне.
2. Стране уговорнице ће извршити, у доленаведеним околностима и у складу са следећим одредбама, казну затвора или другу санкцију која подразумева лишење слободе и која је изречена против починилаца, а чија је примена одгођена.

Члан 2.

1. У смислу ове Конвенције, израз „починилац“ означава свако лице против кога је, на територији једне од страна уговорница, донесена:
 - (а) судска одлука којом се оглашава кривим са условним обустављањем изрицања казне;
 - (б) условна казна лишења слободе или казна чије је извршење условно обустављено, у целини или делимично, било у тренутку изрицања казне или касније.
2. У наредним члановима израз „пресуда“ односи се на све одлуке које су донесене како на основу подстава (а) тако и на основу подстава (б) горенаведеног става 1.

Члан 3.

Одлуке из члана 2. морају бити коначне и имати извршну снагу.

Члан 4.

Кривично дело због кога се подноси захтев из члана 5. треба да буде кажњиво и према закону државе молиље и према закону замољене државе.

Члан 5.

1. Држава која је изрекла пресуду може да затражи од државе на чијој територији починилац стекне стално боравиште:
 - (а) да врши само надзор у складу са делом II;
 - (б) да врши надзор и, по потреби, да изврши пресуду у складу са деловима II и III;
 - (в) да преузме пуну одговорност за примену пресуде у складу са одредбама дела IV.
2. Замољена држава треба да, у складу са одредбама ове Конвенције, удовољи овом захтеву.
3. Ако је држава молиља поднела један од захтева наведених у ставу 1. горе и ако је по мишљењу замољене државе боље, у било ком појединачном случају, да користи једну од других могућности које су предвиђене у том ставу, замољена држава може да одбије да удовољи тавом захтеву, изражавајући при том спремност да искористи другу могућност, што ће и навести.

Члан 6.

На захтев државе која је изрекла пресуду, надзор, извршење или потпуну примену пресуде из претходног члана обезбеђује држава на чијој се територији починилац стекне стално боравиште.

Члан 7.

1. Надзор, извршење или потпуна примена одбиће се:
 - (а) ако замољена држава сматра да захтев може довести у питање њен суверенитет, безбедност, основе њеног правног поретка или друге њене суштинске интересе;
 - (б) ако се захтев односи на пресуду за кривично дело која је постала правоснажна у замољеној држави;
 - (в) ако замољена држава сматра да дело због кога је изречена пресуда представља било политичко кривично дело било дело повезано с таквим политичким кривичним делом или само војно кривично дело;
 - (г) ако се изречена казна не може више извршити јер је, према закону било државе молиље било замољене државе, дошло до застаревања казне;
 - (д) ако је починилац кривичног дела амнестиран или помилован било у држави молиљи било у замољеној држави.
2. Надзор, извршење или потпуна примена могу да се одбију:
 - (а) ако су надлежни органи замољене државе одлучили да не покрећу кривично гоњење или да обуставе кривично гоњење у погледу истог дела;
 - (б) ако је за дело због кога је казна изречена покренуто кривично гоњење и у замољеној држави;
 - (в) ако је пресуда на коју се захтев односи изречена у одсуству;
 - (г) ако замољена држава сматра да пресуда која јој је изнесена није у складу са начелима која владају у примени њеног кривичног закона, пре свега, ако због година старости, починилац кривичног дела не би могао да буде осуђен у замољеној држави.
3. У случају фискалних кривичних дела, до надзора или извршења долази у складу са одредбама ове Конвенције само ако је тако одлучено између

страна уговорница у вези са сваким кривичним делом или категоријом кривичног дела.

Члан 8.

У мери у којој је то потребно, држава молиља и замољена држава међусобно се обавештавају о свакој околности која може да угрози мере надзора или извршење пресуде на територији замољене државе.

Члан 9.

Замољена држава без одлагања обавештава државу молиљу о мерама предузетим поводом њеног захтева.

У случају потпуног или делимичног одбијања да се поступи по захтеву, замољена држава ће пружити образложење.

Део II – надзор

Члан 10.

Држава молиља обавештава замољену државу о условима који су одређени починиоцу и о свим мерама надзора којих починилац треба да се придржава док је на условној слободи .

Члан 11.

1. Поступајући по захтеву за надзор, замољена држава, по потреби, прилагођава прописане мере надзора свом законодавству.
2. Ни у ком случају мере надзора које примењује замољена држава не могу да, по својој природи и трајању, буду строже од мера које је прописала држава молиља.

Члан 12.

Када замољена држава пристане да предузме мере надзора, поступиће на следећи начин:

1. обавестиће одмах државу молиљу о свом одговору на њен захтев;
2. ступиће у контакт са органима или телима који су на њеној територији овлашћени да врше надзор над починиоцима и да им пружају помоћ;
3. обавестиће државу молиљу о свим мерама које су донесене и о њиховом спровођењу.

Члан 13.

Ако починилац подлеже опозиву одлуке о условном обустављању казне из члана 2, било због кривичног гоњења или казне због новог кривичног дела, било због непридржавања прописаних услова, замољена држава по аутоматизму и без одлагања шаље неопходне информације држави молиљи.

Члан 14.

По истеку трајања надзора, на захтев државе молиље, замољена држава јој доставља све неопходне информације.

Члан 15.

Држава молиља има искључиву надлежност да оцени, на основу информација и мишљења које је доставила замољена држава, да ли је починилац задовољио или није задовољио услове који су му одређени и да на основу такве оцене предузме даље кораке које предвиђа њено законодавство.

Она ће замољену државу обавестити о својој одлуци.

Део III – извршење пресуда

Члан 16.

После опозива условног обустављања пресуде од стране државе молиље, а на захтев те државе, замољена држава биће надлежна за извршење те пресуде.

Члан 17.

До извршења у замољеној држави долази у складу са законима те државе, после провере веродостојности захтева за извршење и његове сагласности са одредбама Конвенције.

Члан 18.

Замољена држава благовремено упућује држави молиљи документ којим се потврђује да је казна извршена.

Члан 19.

Замољена држава ће, по потреби, заменити казну изречену у држави молиљи казном или мером предвиђеном у њеном сопственом законодавству за слично кривично дело. Та казна или мера ће по својој природи одговарати,

што је могуће више, казни или мери садржаној у пресуди коју треба извршити. Она не може да пређе максималну казну коју предвиђа закон замољене државе нити да дуже траје или буде строжа од казне изречене у држави молиљи.

Члан 20.

Сама држава молиља више не може да предузме ниједну од затражених меру извршења, осим ако замољена држава не наведе да је неспремна или у немогућности да то учини.

Члан 21.

Замољена држава биће надлежна за условно пуштање починиоца на слободу. Право помиловања може да остварује и држава молиља и замољена држава.

Део IV – уступање права у корист замољене државе

Члан 22.

Држава молиља доставља замољеној држави пресуду чије извршење тражи у потпуности.

Члан 23.

1. Замољена држава ће прилагодити изречену казну или меру свом кривичном законодавству као да је казна изречена за исто кривично дело извршено на њеној територији.
2. Казна одређена у замољеној држави не може да буде строжа од казне коју је изрекла држава молиља.

Члан 24.

Замољена држава обезбеђује пуну примену овако прилагођене пресуде, као да је реч о пресуди коју су изrekli њени сопствени судови.

Члан 25.

Прихватањем од стране замољене државе захтева изложеног у складу са делом IV гаси се право државе молиље да изврши пресуду.

Део V – заједничке одредбе

Члан 26.

1. Сви захтеви у складу са чланом 5. достављају се у писменој форми. У њима се наводе:

(а) назив органа од кога потиче захтев;

(б) предмет захтева;

(ц) идентитет починиоца и његово место пребивалишта у замољеној држави.

2. Уз захтев за надзор прилаже се оригинал или оверен препис судских одлука које садрже разлоге због којих се тражи надзор и којима се одређују мере према починиоцу. Њиме треба да се потврди и извршна природа пресуде и мера надзора које треба применити. Колико год је могуће, у њему се наводе околности кривичног дела због кога је донета пресуда о надзору, време и место извршења кривичног дела, његова правна квалификација и, ако је потребно, трајање казне која треба да се изврши. Захтев садржи сва обавештења о природи и трајању мера надзора чија се примена тражи, укључујући и позивање на применљиве законске одредбе, уз неопходне податке о личности починиоца и његовом понашању у држави молиљи пре и после изрицања одлуке о надзору.

3. Уз захтев за извршење прилаже се оригинал или оверен препис одлуке којом се опозива условно обустављање изрицања или извршења пресуде, као и одлуке којом се одређује казна коју сад треба извршити. Извршни карактер обеју одлука потврђује се на начин прописан законом државе која их је донела.

Ако се пресудом која треба да се изврши замењује нека претходна и ако се у њој не наводе чињенице везане за предмет, приложиће се оверен препис пресуде у којој се наводе такве чињенице.

4. Уз захтев за пуну примену казне прилажу се документи наведени у ставу 2 овог члана.

Члан 27.

1. Захтев упућује Министарство правде државе молиље Министарству правде замољене државе, а одговор се доставља истим путем.
2. Сва саопштења неопходна у складу са одредбама ове Конвенције размењују се или путем наведеним у ставу 1. овог члана или непосредно између органа страна уговорница.

3. У хитним случајевима, саопштења из става 2. овог члана могу да се достављају посредством Међународне организације криминалистичке полиције (Интерпола).
4. Свака страна уговорница може, путем изјаве упућене Генералном секретару Савета Европе, да објави своју намеру да усвоји нова правила у вези са обавештењима наведеним у ставовима 1. и 2. овог члана.

Члан 28.

Ако замољена држава сматра да су информације које јој је држава молила доставила недовољне како би могла да примењује ову Конвенцију, она ће затражити додатне информације. Може да утврди рок за добијање таквих информација.

Члан 29.

1. Зависно од одредаба из става 2. овог члана, не тражи се превод захтева и пропратних докумената нити било каквих других докумената који се односе на примену ове Конвенције.
2. Свака страна уговорница може, приликом потписивања или депоновања свог инструмента о ратификацији, прихватању или приступању, путем изјаве упућене Генералном секретару Савета Европе, задржати право да тражи да јој се уз захтев и пропратне документе достави или превод на њен језик или превод на један од званичних језика Савета Европе или на један од језика које ће назначити. Друге стране уговорнице могу се позивати на право реципроцитета.
3. Овим чланом неће се доводити у питање било која одредба која се односи на преводњење захтева и пропратних докумената а коју могу садржати споразуми или решења који су тренутно на снази или које могу закључити две или више страна уговорница.

Члан 30.

Не захтева се провера аутентичности докумената који се достављају приликом примене ове Конвенције.

Члан 31.

Замољена држава је овлашћена да наплати, на захтев државе молиље, трошкове кривичног гоњења и суђења у тој држави.

Уколико такве трошкове наплати, биће обавезна да држави молиљи надокнади само хонораре њених вештака.

Члан 32.

Трошкови надзора и извршења у замољеној држави неће се рефундирати.

Део VI – завршне одредбе

Члан 33.

Овом Конвенцијом не доводе се у питање полицијски прописи који се односе на странце.

Члан 34.

1. Ова конвенција је отворена за потписивање државама чланицама Савета Европе. Она подлеже ратификацији или прихватању. Инструменти ратификације или прихватања биће депоновани код Генералног секретара Савета Европе.
2. Конвенција ће ступити на снагу три месеца од дана депоновања трећег инструмента ратификације или прихватања.
3. У погледу државе потписнице која је накнадно буде ратификовала или прихватила, Конвенција ће ступити на снагу три месеца од дана депоновања њеног инструмента ратификације или прихватања.

Члан 35.

1. После ступања на снагу ове Конвенције, Комитет министара Савета Европе може да позове било коју државу која није члан Савета да јој приступи.
2. Приступање ће се извршити депоновањем код Генералног секретара Савета Европе инструмента о приступању који ће ступити на снагу три месеца од дана његовог депоновања.

Члан 36.

1. Свака страна уговорница може у време потписивања или депоновања свог инструмента ратификације, прихватања или приступања да наведе територију или територије на које ће се примењивати ова конвенција.
2. Свака страна уговорница може у време депоновања свог инструмента ратификације, прихватања или приступања или било када касније путем изјаве упућене Генералном секретару Савета Европе да прошири примену ове Конвенције на било коју другу територију или територије наведене у изјави за чије међународне односе је надлежна или у чије име је овлашћена да преузима обавезе.

3. Свака изјава дата на основу претходног става може да се повуче у погледу сваке територије која је назначена у изјави, у складу с процедуром изложеном у члану 39. ове Конвенције.

Члан 37.

1. Овом Конвенцијом не доводе се у питање обавезе садржане у одредбама било које друге постојеће или будуће међународне конвенције било билатералног било мултилатералног карактера којом се између две или више страна уговорница регулише екстрадиција или било који други облик међусобног пружања помоћи у кривичним стварима.
2. Стране уговорнице не могу међусобно закључивати билатералне или мултилатералне споразуме који се односе на питања регулисана овом Конвенцијом осим да би допуниле њене одредбе или олакшале примену начела садржаних у њој.
3. Међутим, ако је две или више страна уговорница већ утврдило своје односе у овој области на основу јединственог законодавства или сопственог посебног режима или ако ће то учинити у будућности, оне ће моћи да регулишу такве односе сходно томе без обзира на одредбе ове Конвенције.

Стране уговорнице које престану да примењују одредбе ове Конвенције у својим заједничким односима у овој области обавестиће о томе Генералног секретара Савета Европе.

Члан 38.

1. Свака страна уговорница може у време потписивања или депоновања свог инструмента ратификације, прихватања или приступања да изјави да користи једну или више резерви које се налазе у Прилогу овој Конвенцији.
2. Свака страна уговорница може да повуче у потпуности или делимично резерву изражену на основу претходног става путем изјаве упућене Генералном секретару Савета Европе, а која ће ступити на снагу на дан њеног пријема.
3. Страна уговорница која је изразила резерву у погледу било које одредбе ове Конвенције не може да тражи примену те одредбе од стране било које друге стране; она, међутим, може, ако је њена резерва делимична или условна, да захтева примену те одредбе у мери у којој ју је она прихватила.
4. Свака страна уговорница може по потписивању ове Конвенције или депоновању свог инструмента ратификације, прихватања или приступања да саопшти Генералном секретару Савета Европе да сматра да ратификација,

прихватање или приступање намеће обавезу, према међународном праву, уношења у домаће право мера за спровођење ове Конвенције.

Члан 39.

1. Ова конвенција остаје на снази у неограниченом трајању.
2. Свака страна уговорница може, у мери у којој се то ње тиче, да откаже ову Конвенцију саопштењем упућеном Генералном секретару Савета Европе.
3. Отказивање ће ступити на снагу шест месеци од дана пријема саопштења од стране Генералног секретара Савета Европе.

Члан 40.

Генерални секретар Савета Европе обавестиће државе чланице Савета Европе и сваку државу која је приступила овој Конвенцији о:

- (а) сваком потписивању;
- (б) сваком депоновању инструмента ратификације, прихватања или приступања;
- (в) сваком датуму ступања на снагу ове Конвенције у складу са чланом 34;
- (г) пријему сваког саопштења или изјаве у складу са одредбама става 4. члана 27, става 2. члана 29, става 3. члана 37. и става 4. члана 38;
- (д) пријему сваке изјаве у складу са одредбама ставова 2. и 3. члана 36;
- (ђ) свакој резерви израженој у складу са одредбама става 1. члана 38;
- (е) повлачењу сваке резерве до кога је дошло у складу са одредбама става 2. члана 38;
- (ж) пријему сваког саопштења у складу са одредбама члана 39. и о датуму када отказивање ступа на снагу.

У потврду чега су, долепотписани, прописно за то овлашћени, потписали ову Конвенцију.

Сачињено у Стразбуру 30. новембра 1964. године на француском и енглеском језику, при чему су оба текста меродавна, у једном примерку који ће остати депонован у архиву Савета Европе. Генерални секретар Савета Европе послаће оверене примерке свакој држави потписници ове Конвенције и свакој држави која јој је приступила.

Прилог

Свака страна уговорница може да изјави да задржава право да објави:

- (1) да не прихвата одредбе Конвенције у вези са извршењем пресуда или њиховом пуном применом;
- (2) да прихвата само неке од тих одредаба;
- (3) да не прихвата одредбе става 2. члана 37.

КОНВЕНЦИЈА О ТРАНСФЕРУ ОСУЂЕНИХ ЛИЦА
Стразбур, 21. 3. 1983.

Државе чланице Савета Европе и друге државе потписнице ове Конвенције,

С обзиром да Савет Европе има за циљ да постигне веће јединство својих чланова,

У жељи да даље развију међународну сарадњу у области кривичног права,

Сматрајући да таква сарадња треба да буде у функцији делотворнијег правосуђа и омогући ресоцијализацију осуђених лица,

Сматрајући да ти циљеви садрже захтев да се страним лицима која су лишена слободе због извршеног кривичног дела омогући издржавање казне у срединама из којих потичу,

Сматрајући да се тај циљ најбоље може постићи њиховим трансфером у земљу порекла,

Договориле су се о следећем:

Члан 1 – дефиниције

За потребе ове Конвенције израз:

- а. „казна“ означава било коју казну или меру лишавања слободе због кривичног дела у ограниченом или неограниченом трајању коју је изрекао суд.
- б. „пресуда“ означава одлуку или налог суда којом се изриче казна.
- ц. „држава изрицања казне“ означава државу у којој је изречена казна лицу које може бити пребачено или је већ пребачено.
- д. „држава издржавања казне“ означава државу у коју осуђено лице може бити пребачено или је већ пребачено да би издржало казну.

Члан 2 – општа начела

1. Стране се обавезују да ће, у складу са одредбама ове Конвенције, у највећој мери међусобно сарађивати у погледу трансфера осуђених лица.
2. Лице осуђено на територији једне стране може се, у складу са одредбама ове Конвенције, пребацити на територију неке друге стране ради издржавања казне која му је изречена. У том циљу, оно може држави изрицања казне или држави издржавања казне да изрази свој интерес у вези с пребацивањем на основу ове Конвенције.
3. Трансфер може тражити како држава изрицања казне тако и држава издржавања казне.

Члан 3 – услови трансфера

1. На основу ове Конвенције, до трансфера осуђеног лица може доћи само под следећим условима:
 - а. осуђено лице је држављанин државе издржавања казне,
 - б. пресуда је правноснажна,
 - в. на дан када је примљен захтев за његов трансфер, осуђеном лицу је преостало да издржи најмање још шест месеци казне или казна има неодређено трајање,
 - г. сагласност за а трансфер је дало осуђено лице или, када то због његовог узраста или менталног или физичког стања једна од двеју држава сматра неопходним, правни заступник осуђеног лица,
 - д. дела или пропусти због којих је казна изречена представљају кривично дело према законима државе издржавања казне или би то представљали у случају ако би били почињени на њеној територији.
 - ђ. држава изрицања казне и држава издржавања казне сагласне су око трансфера.
2. У изузетним случајевима, стране се могу договорити о трансферу и ако је казна коју осуђено лице треба да издржи мања од оне предвиђене ставом 1ц.
3. Свака држава може приликом потписивања или депоновања свог инструмента ратификације, прихватања, одобравања или приступања да назначи изјавом Генералном секретару Савета Европе своју намеру да у односима са другим странама изузме примену једног од поступака из члана 9, ставови 1. а и б.

4. Свака држава може у било ком тренутку да путем изјаве упућене Генералном секретару Савета Европе дефинише, колико се то ње тиче, термин „држављанин“ за потребе ове Конвенције.

Члан 4 – обавеза достављања информација

1. Држава изрицања мора свако осуђено лице на које се може применити ова Конвенција казне да упозна са суштином Конвенције.
2. Ако је осуђено лице држави изрицања казне изразило жељу да буде пребачено на основу ове конвенције, та држава о томе мора да обавести државу издржавања казне чим то постане изводљиво по правоснажности пресуде.
3. Обавештење мора да садржи:
 - а. име, датум и место рођења осуђеног лица;
 - б. његову адресу, ако је има, у држави издржавања казне;
 - в. исказ о чињеницама на којима се заснива казна;
 - г. податке о природи, трајању и времену почетка казне.
4. Ако је осуђено лице изразило жељу држави издржавања казне, држава изрицања казне ће јој, на њен захтев, доставити информације поменуте у горенаведеном ставу 3.
5. Осуђено лице мора бити писмено обавештено о свему што на основу примене претходних ставова предузимају држава изрицања казне или држава издржавања казне као и о свакој одлуци коју донесе једна или друга држава а односи се на захтев за трансфер.

Члан 5 – захтеви и одговори

1. Захтеви и одговори везани за трансфер морају се доставити у писменом облику.
2. Захтеве мора упутити Министарство правде државе молиље Министарству правде замољене државе. Одговори се морају доставити истим путем.
3. Свака страна може путем изјаве упућене Генералном секретару Савета Европе да назначи своју намеру да ће користити друге канале комуникације.

4. Замољена држава мора без одлагања да обавести државу молиљу о својој одлуци да ли пристаје или не пристаје на захтев за трансфер.

Члан 6 – пропратна документација

1. Држава издржавања казне мора држави изрицања казне, на њен захтев, да достави:

- a. документ или изјаву из које се види да је осуђено лице њен држављанин;
- b. примерак меродавног закона државе издржавања казне одакле произлази да дела или пропусти због којих је изречена казна у држави изрицања казне; представљају кривично дело на основу закона државе издржавања казне или би представљали кривично дело ако би били почињени на њеној територији;
- v. изјаву са информацијама из члана 9, став 2.

2. Ако се затражи трансфер, држава изрицања казне доставиће држави издржавања казне следеће документе, осим ако је било једна било друга држава већ навела да не пристаје на трансфер:

- a. оверен препис пресуде и закон на коме се она темељи,
- b. изјаву у којој се наводи дужина већ издржане казне, укључујући информације о сваком притвору пре суђења, опроштају казне и сваком другом чиниоцу битном за извршење казне,
- v. изјаву о сагласности за трансфер, као што је садржано у члану 3. став 1.г; и
- г. где год је сходно, све здравствене или социјалне извештаје о осуђеном лицу, информације о његовом третману у држави изрицања казне и сваку препоруку за даље поступање у држави издржавања казне.

3. Било држава изрицања казне било држава издржавања казне може да затражи да добије било који од докумената или изјава из горенаведених ставова 1. и 2. пре подношења захтева за трансфер или доношења одлуке о прихватању или одбијању трансфера.

Члан 7 – сагласност и провера сагласности

1. Држава изрицања казне обезбедиће да лице од кога се захтева да да своју сагласност за трансфер на основу члана 3, став 1.г, учини то добровољно и с пуним знањем о законским последицама које из тога произлазе. Поступак

давања такве сагласности спроводиће се у складу са законом државе изрицања казне.

2. Држава изрицања казне омогућиће држави издржавања казне да, посредством конзула или неког другог службеника који је одређен у договору с државом издржавања казне, провери да је сагласност дата под условима наведеним у ставу 1. горе.

Члан 8 – последице трансфера по државу изрицања казне

1. Преузимање осуђеног лица од стране власти државе издржавања казне има за последицу обуставу извршења казне у држави изрицања казне.
2. У држави изрицања казне казна више не може да се извршава ако држава издржавања казне сматра да је казна довршена.

Члан 9 – последице трансфера по државу издржавања казне

1. Надлежни органи државе издржавања казне морају:
 - а. да наставе са извршењем казне без одлагања или на основу судске или управне одлуке, под условима наведеним у члану 10, или
 - б. да путем судског или управног поступка казну преиначе казну у одлуку те државе, замењујући тако санкцију изречену у држави изрицања казне санкцијом коју за исто кривично дело предвиђа законодавство државе издржавања казне, под условима наведеним у члану 11.
2. Држава издржавања казне мора, уколико се то од ње захтева, да државу изрицања казне пре трансфера осуђеног лица обавести који од ових поступака ће следити.
3. Извршење казне регулисано је законом државе издржавања казне и само је она меродавна за доношење свих одговарајућих одлука.
4. Свака држава коју њено домаће законодавство спречава да примени један од поступака из става 1. ради спровођења мера изречених на територији неке друге стране према лицима која су, с обзиром на њихово душевно стање, проглашена кривично неодговорним за почињено кривично дело, а спремна је да преузме те особе ради даљег поступка, може путем изјаве упућене Генералном секретару Савета Европе да назначи поступке које ће следити у таквим случајевима.

Члан 10 – продужено извршење

1. У случају продуженог извршења, државу издржавања казне обавезују правна природа и трајање казне онако како их је одредила држава изрицања казне.
2. Уколико је, међутим, ова казна, по својој природи или трајању, неспојива са законодавством државе издржавања казне или уколико законодавство те државе тако захтева, држава издржавања казне може, путем судске или управне одлуке, да прилагоди санкцију казни или мери коју за слично кривично дело предвиђају њени сопствени закони. Кад је о њеној природи реч, казна или мера ће, колико је год могуће, да одговара оној изреченој пресудом која треба да се изврши. По својој природи или трајању, она не може бити строжа од казне изречене у држави изрицања казне нити прећи максимум предвиђен законом државе издржавања казне.

Члан 11 – измена казне

1. У случају измене казне примењује се поступак предвиђен законодавством државе издржавања казне. Приликом измене казне, надлежни орган:
 - а. ће бити везан утврђеним чињеницама у мери у којој су оне изричито или прећутно садржане у пресуди коју је донела држава изрицања казне;
 - б. неће моћи заменити санкцију лишења слободе новчаном казном;
 - в. ће урачунати пуно време које је осуђено лице провело у затвору; и
 - г. неће погоршати казниени статус осуђеног лица и неће бити везан било каквом минималном санкцијом која за то кривично дело или кривична дела може да буде предвиђена законом државе издржавања казне.
2. Када до измене дође након трансфера осуђеног лица, држава издржавања казне задржаће то лице у притвору или ће на неки други начин обезбедити његово присуство у држави издржавања казне до истека тог поступка.

Члан 12 – помиловање, амнестија, ублажавање казне

Свака страна може да одобри помиловање, амнестију или ублажавање казне у складу са Уставом или другим законима.

Члан 13 – ревизија пресуде

Само држава изрицања казне има право да одлучује о било каквом захтеву за ревизијом пресуде.

Члан 14 – престанак извршења

Држава издржавања казне мора обуставити њено извршење чим је држава изрицања казне обавести о било којој одлуци или мери због које казна престаје да буде извршна.

Члан 15 – информације о извршењу казне

Држава издржавања казне доставиће држави изрицања казне све информације које се тичу извршења казне:

- а. када сматра да је извршење казне довршено;
- б. ако осуђено лице побегне из затвора пре истека казне; или
- в. ако држава изрицања казне затражи специјални извештај.

Члан 16 – транзит

1. Страна ће, у складу са својим законодавством, одобрити транзит осуђеног лица преко своје територије уколико то затражи нека друга страна, а та држава се договорила с неком другом страном или трећом државом о трансферу тог лица на њену територију или са њене територије.
2. Страна може одбити да дозволи транзит:
 - а. ако је осуђено лице њен држављанин; или,
 - б. ако дело због кога је казна изречена не представља кривично дело према њеним законима..
3. Захтеви за транзит и одговори на њих морају бити достављени на начин наведен у одредбама члана 5, ставови 2. и 3.
4. Страна може да одобри транзит осуђеног лица преко своје територије који је затражила нека трећа држава ако се та држава договорила с неком другом страном о трансферу на њену територију или са њене територије.
5. Страна од које је затражено да одобри транзит може да задржи осуђено лице у притвору само онолико дуго колико је потребно да се обави транзит преко њене територије.
6. Од стране од које је затражено да одобри транзит може се затражити гаранција да осуђено лице неће бити кривично гоњено или, осим како је предвиђено у претходном ставу, притворено или на неки други начин подвргнуто ограничавању његове слободе на територије државе транзита

због било каквог кривичног дела почињеног или казне изречене пре његовог поласка са територије државе изрицања казне.

7. Захтев за одобрење транзита неће бити потребан ако се превоз обавља ваздушним путем преко територије једне од страна и не планира се слетање на њеној територији. Свака држава, међутим, може, путем изјаве упућене Генералном секретару Савета Европе у време потписивања или депоновања свог инструмента ратификације, прихватања, одобравања или приступања захтевати да буде обавештена о сваком таквом транзиту преко њене територије.

Члан 17 - језик и трошкови

1. Информације из члана 4, ставови 2-4, морају се доставити на језику стране којој се достављају или на једном од званичних језика Савета Европе.
2. У зависности од става 3. испод, није потребан превод захтева за трансфер или друге пропратне документације.
3. Свака држава у тренутку потписивања или приликом депоновања инструмента ратификације, прихватања, одобравања или полагања може путем изјаве упућене Генералном секретару Савета Европе да затражи да уз захтеве за трансфер и пропратну документацију буду приложени и преводи на њен језик, на један од званичних језика Савета Европе или на језик који ће навести. Том приликом може изразити спремност да прихвати превод на било који други језик поред званичног језика или званичних језика Савета Европе.
4. Осим према одредби члана 6, став 2.а, документи који се шаљу у склопу примене ове Конвенције не морају бити оверени.
5. Све трошкове који настану применом ове Конвенције сноси држава издржавања казне осим трошкова који су искључиво настали на територији државе изрицања казне.

Члан 18 – потписивање и ступање на снагу

1. Ова Конвенција је отворена за потписивање државама чланицама Савета Европе и државама нечланицама које су учествовале у њеној изради. Она подлеже ратификацији, прихватању или одобравању. Инструменти ратификације, прихватања или одобравања биће депоновани код Генералног секретара Савета Европе.

2. Ова Конвенција ступа на снагу првог дана у месецу по истеку периода од три месеца од дана када три државе чланице Савета Европе дају своју сагласност да буду везане Конвенцијом у складу са одредбама из става 1.
3. За сваку државу потписницу која накнадно изрази сагласност да буде везана Конвенцијом Конвенција ступа на снагу првог дана у месецу по истеку периода од три месеца од дана депоновања инструмента ратификације, прихватања или одобравања.

Члан 19 – приступање држава нечланица

1. После ступања на снагу ове Конвенције, Комитет министара Савета Европе може након консултација са земљама уговорницама да позове било коју државу која није чланица Савета а не наводи се у члану 18, став 1, да приступи овој Конвенцији одлуком већине предвиђеном чланом 20. д Статута Савета Европе и једногласном одлуком представника земаља уговорница које имају право да заседају у Комитету.
2. За сваку државу која приступа Конвенцији она ступа на снагу првог дана у месецу по истеку периода од три месеца од дана три месеца од дана депоновања инструмента приступања код Генералног секретара Савета Европе.

Члан 20 – територијална примена

1. Свака држава може у време потписивања или депоновања инструмента ратификације, прихватања, одобравања или приступања да наведе територију или територије на које ће се примењивати ова Конвенција.
2. Свака држава може било када касније путем изјаве упућене Генералном секретару Савета Европе да прошири примену ове Конвенције на било коју другу територију наведену у изјави. За такву територију Конвенција ступа на снагу првог дана у месецу по истеку периода од три месеца од дана када је Генерални секретар примио такву изјаву.
3. Свака изјава дата у складу са два претходна става може да се повуче у вези са било којом територијом наведеном у таквој изјави путем обавештења упућеног Генералном секретару. Повлачење ступа на снагу првог дана у месецу по истеку периода од три месеца од дана када је Генерални секретар примио такво обавештење.

Члан 21 – временска примена

Ова Конвенција ће се примењивати на извршење казни изречених било пре било после њеног ступања на снагу.

Члан 22 – однос са другим конвенцијама и споразумима

1. Ова Конвенција не утиче на права и обавезе који проистичу из уговора о екстрадицији и других уговора о међународној сарадњи у кривичним питањима којима се предвиђа трансфер ухапшених лица у сврху суочавања или сведочења.
2. Ако су две или више страна већ закључиле или ће закључити споразум или уговор о трансферу осуђених лица или ако су на неки други начин већ успоставиле или ако у будућности успоставе на том пољу, имаће право да примене тај споразум или уговор уместо ове Конвенције како би, сходно томе, регулисали те односе.
3. Ова Конвенција не утиче на право држава потписница Европске конвенције о међународном важењу кривичних пресуда да закључе међусобне билатералне или мултилатералне споразуме који се односе на питања којима се бави ова Конвенција како би допуниле њене одредбе или олакшале примену начела садржаних у њој.
4. Уколико захтев за трансфер потпада под домашај примене ове Конвенције и Европске конвенције о међународном важењу кривичних пресуда или неког другог споразума или уговора о трансферу осуђених лица, држава молиља мора приликом подношења захтева прецизно да наведе на основу ког инструмента се тај захтев подноси.

Члан 23 – споразумно решавање потешкоћа

Европски комитет за проблеме криминалитета Савета Европе биће редовно обавештаван о примени ове Конвенције и учиниће све што је потребно да омогући споразумно решавање било какве потешкоће која проистекне из њене примене.

Члан 24 – отказивање

1. Свака страна може у било ком тренутку да откаже ову Конвенцију путем обавештења упућеног Генералном секретару Савета Европе.
2. Такво отказивање ступа на снагу првог дана у месецу по истеку периода од три месеца од дана када је Генерални секретар примио такво обавештење.
3. Ова Конвенција ће се, међутим, и даље примењивати на извршење казни над лицима чији је трансфер обављен у складу са одредбама Конвенције пре него што такво отказивање ступи на снагу.

Члан 25 – обавештења

Генерални секретар Савета Европе обавестиће државе чланице Савета Европе, државе нечланице које су учествовале у изради ове Конвенције, као и сваку државу која је приступила Конвенцији:

- а. сваком потписивању;
- б. депоновању инструмента ратификације, прихватања, одобравања или приступања;
- в. сваком датуму ступања на снагу ове Конвенције у складу с чланом 18, ставови 2. и 3, чланом 19, став 2, и чланом 20, ставови 2. и 3;
- г. сваком другом документу, изјави, обавештењу или поруци везаној за ову Конвенцију.

У потврду чега су доле потписани, прописно за то овлашћени, потписали ову Конвенцију.

Сачињено у Стразбуру 21. марта 1983. године на француском и енглеском језику, при чему су оба текста меродавна, у једном примерку који ће остати депонован у архиву Савета Европе. Генерални секретар Савета Европе послаће оверене примерке свакој држави чланици Савета Европе, државама нечланицама које су учествовале у изради ове Конвенције, као и свакој држави позваној да јој приступи.

**ДОДАТНИ ПРОТОКОЛ УЗ ЕВРОПСКУ КОНВЕНЦИЈУ
О ТРАНСФЕРУ ОСУЂЕНИХ ЛИЦА
Стразбур, 18. 12. 1997.**

Увод

Државе чланице Савета Европе и друге државе потписнице овог Протокола,

У жељи да олакшају примену Конвенције о трансферу осуђених лица која је отворена за потписивање у Стразбуру 21. марта 1983 (у даљем тексту „Конвенција“), и, нарочито, у складу с њеном признатом сврхом унапређења циљева правде и социјалне рехабилитације осуђених лица,

Свесне чињенице да многе државе не могу да изручују своје држављане,

Сматрајући пожељним да се Конвенција допуни у извесним аспектима,

Договориле су се о следећем:

Члан 1 – опште одредбе

1. Речи и изрази коришћени у овом Протоколу тумаче се у оквиру значења Конвенције.
2. Одредбе Конвенције примењују се у мери у којој су у складу са одредбама овог Протокола.

Члан 2 – лица која су побегла из државе изрицања казне

1. Када држављанин стране који подлеже казни изреченој на територији друге стране као делу коначне пресуде покуша да избегне извршење или даље извршење казне у држави изрицања казне тако што побегне на територију прве стране пре него што је одслужио казну, држава изрицања казне може захтевати од друге стране да преузме извршење пресуде.
2. На захтев државе изрицања казне, држава издржавања казне може, пре него што стигну документа у прилог том захтеву или пре одлуке по том захтеву, да ухапси осуђено лице или предузме било какве друге мере како би се обезбедило да осуђено лице остане на њеној територији до одлуке по захтеву. Захтеви за привременим мерама обухватиће информације поменуте у ставу 3. члана 4. Конвенције. Казнени положај осуђеног лица неће бити

отежан као последица било ког периода времена проведеног у притвору у складу са овим ставом.

3. Неће бити неопходан пристанак осуђеног лица за његов трансфер у циљу извршења пресуде.

Члан 3 – осуђена лица која подлежу протеривању или депортацији

1. Након пријема захтева од државе изрицања казне, држава издржавања казне може да, зависно од одредаба овог члана, пристане на трансфер осуђеног лица без пристанка тог лица када казна изречена том лицу или управна одлука која је последица те казне укључује налог за протеривање или депортацију или било коју другу меру на основу које том лицу више неће бити дозвољено да остане на територији државе која изриче казну од тренутка када то лице буде пуштено из затвора.
2. Држава издржавања казне неће дати сагласност у смислу става 1. пре него што узме у обзир мишљење осуђеног лица.
3. За потребе примене овог члана, држава изрицања казне доставиће држави издржавања казне:
 - а) изјаву која садржи мишљење осуђеног лица о његовом предложеном трансферу, и
 - б) примерак налога за протеривање или депортацију или било какав други налог којим се осуђеном лицу забрањује даљи боравак на територији државе изрицања казне од тренутка када то лице буде пуштено из затвора.
4. Против лица које буде пребачено према одредбама овог члана неће бити вођен поступак, нити ће бити осуђено или притворено у циљу извршења пресуде или налога за притварање због било ког кривичног дела почињеног пре његовог трансфера које није оно кривично дело за које је изречена казна коју треба извршити, нити ће том лицу из било ког другог разлога бити ограничена лична слобода, осим у следећим случајевима:
 - а) када држава изрицања казне то одобри, биће поднет захтев за давањем овлашћења уз све релевантне документе и правне белешке или било какву изјаву коју је дало осуђено лице; овлашћење ће бити дато када би кривично дело за које се тражи и само подлегало екстрадицији према закону државе изрицања казне или када би екстрадиција била искључена само због висине казне;

- б) када осуђено лице које је имало прилику да напусти територију државе издржавања казне, то не учини у року од 45 дана од свог коначног пуштања на слободу или уколико се то лице врати на ту територију пошто ју је претходно напустило.
5. Без обзира на одредбе става 4, држава издржавања казне може предузети било какве мере неопходне према својим законима, укључујући поступање *ин абсентиа*, како би спречила било какве правне последице изазване протоком времена.
6. Свака држава уговорница може, путем изјаве упућене генералном секретару Савета Европе, назначити да неће преузети извршење казни под околностима описаним у овом члану.

Члан 4 – потписивање и ступање на снагу

1. Овај Протокол ће бити отворен за потписивање од стране држава чланица Савета Европе и других држава потписница Конвенције. Он се после може ратификовати, прихватити или одобрити. Држава потписница не мора да ратификује, усвоји или одобри овај Протокол уколико је претходно или истовремено ратификовала, усвојила или одобрила Конвенцију. Инструменти ратификације, прихватања или одобравања биће депоновани код Генералног секретара Савета Европе.
2. Овај Протокол ће ступити на снагу првог дана у месецу после истека периода од три месеца од депоновања трећег инструмента ратификације, прихватања или одобравања.
3. За било коју државу потписницу која касније депонује свој инструмент ратификације, прихватања или одобравања Протокол ће ступити на снагу првог дана у месецу после истека периода од три месеца од датума депоновања.

Члан 5 – приступање

1. Свака држава нечланица која је приступила Конвенцији може да приступи овом Протоколу после његовог ступања на снагу.
2. За сваку државу приступницу Протокол ће ступити на снагу првог дана у месецу после истека периода од три месеца од датума депоновања инструмента приступања.

Члан 6 – територијална примена

1. Свака држава може у тренутку потписивања или приликом депоновања инструмента ратификације, прихватања, одобравања или приступања назначити територију или територије на које ће се односити овај Протокол.
2. Свака држава уговорница може у било ком каснијем тренутку путем изјаве упућене Генералном секретару Савета Европе да прошири важење овог протокола на било коју територију наведену у изјави. За ту територију Протокол ће ступити на снагу првог дана у месецу после истека периода од три месеца од датума пријема такве изјаве од стране Генералног секретара.
3. Свака изјава дата у складу са претходна става може, у погледу сваке територије наведене у изјави, бити повучена обавештењем упућеним Генералном секретару. Повлачење ће ступити на снагу првог дана у месецу после истека периода од три месеца од датума пријема таквог обавештења од стране Генералног секретара.

Члан 7 – временска примена

Овај протокол ће важити за спровођење одлука које су донете било пре било после његовог ступања на снагу.

Члан 8 – отказивање

1. Свака држава уговорница може у било ком тренутку отказати овај Протокол путем обавештења упућеног Генералном секретару Савета Европе.
2. Отказивање ће ступити на снагу првог дана у месецу после истека периода од три месеца од датума пријема обавештења од стране Генералног секретара.
3. Овај Протокол ће, међутим, наставити да се примењује на извршење казни над лицима која су пребачена у складу са одредбама Конвенције и овог Протокола пре датума ступања на снагу отказивања.
4. Отказивање Конвенције аутоматски подразумева отказивање овог Протокола.

Члан 9 – обавештења

Генерални секретар Савета Европе обавестиће државе чланице Савета Европе, све потписнице, све стране и све друге државе које су позване да приступе Конвенцији о:

- а) сваком потпису,

- б) депоновању сваког инструмента ратификације, прихватања, одобравања или приступања,
- ц) сваком датуму ступања на снагу овог протокола у складу са члановима 4. или 5,
- д) сваком другом документу, изјави, обавештењу или саопштењу које се односи на овај Протокол.

У потврду чега су, долепотписани, прописно за то овлашћени, потписали овај Протокол.

Сачињено у Стразбуру 18. децембра 1997, на енглеском и француском, а оба текста су подједнако аутентична, у једном примерку који ће бити депонован у архиву Савета Европе. Генерални секретар Савета Европе доставиће оверене примерке свакој држави чланици Савета Европе, другим државама потписницама Конвенције и свакој држави која је позвана да приступи Конвенцији.

САВЕТ ЕВРОПЕ

КОМИТЕТ МИНИСТАРА

**Препорука Рец (2006)13 Комитета министара државама чланицама
о одређивању притвора, условима под којима се он врши и пружању заштите
од злостављања**

*(коју је Комитет министара усвојио 27. септембра 2006.
на 974. састанку заменика министара)*

Комитет министара, у складу са одредбама члана 15.б Статута Савета Европе,

Узимајући у обзир темељни значај претпоставке невиности и права на слободу личности;

Свестан непоправљиве штете која се притварањем може нанети лицима која се на крају прогласе невиним или ослободе, а такође и могућих штетних последица притвора по односе у породици;

Узимајући у обзир финансијске последице притварања по државу, погођене појединце и привреду уопште;

Констатујући значајан број лица којима је одређен притвор и проблеме изазване пренатрпаностју затвора;

Имајући у виду праксу Европског суда за људска права, извештаје Европског комитета за спречавање мучења и нечовечног или понижавајућег поступања или кажњавања, као и мишљења тела Уједињених нација надлежних за спровођење уговора о људским правима;

Узимајући у обзир Препоруку Рец(2006)2 Комитета министара о Европским затворским правилима и Препоруку бр. Р (99) 22 Комитета министара о пренатрпаности затвора и порасту броја затвореника;

Имајући у виду потребу да се обезбеди да се притвор увек одређује у изузетним случајевима и да је увек оправдан;

Имајући на уму људска права и основне слободе свих лица лишених слободе и нарочиту потребу да се лицима задржаним у притвору не само омогући да припреме своју одбрану и одржавају породичне односе, већ и да се обезбеди да услови у којима се та лица држе не буду неспојиви с њиховим правним статусом, који се заснива на претпоставци невиности;

Имајући у виду значај који се придаје развоју међународних норми у погледу околности у којима је одређивање притвора оправдано, процедура за одређивање притвора и његово продужавање и услова у којима се држе притвореници, као и механизма за делотворно спровођење таквих норми;

Препоручује владама држава чланица да објаве и да се у свом законодавству и пракси руководе начелима изложеним у додатку овој препоруци, која замењује Резолуцију (65) 11 о притвору и Препоруку бр. Р (80) 11 Комитета министара државама чланицама о притвору до суђења.

Додатак Препоруци Реџ(2006)13

Правила о одређивању притвора, условима под којима се он врши и пружању заштите од злостављања

Увод

Сврха ових правила је:

- а. да се поставе строга ограничења у погледу одређивања притвора;
- б. да се подстакне примена алтернативних мера кад год је то могуће;
- в. да се притвор и алтернативне мере не могу одредити и продужити без одобрења судског органа;
- г. да се обезбеди да услови у којима се притвореници држе и режим који се према њима примењује буду примерени њиховом правном статусу, који се заснива на претпоставци невиности;
- д. да се за држање притвореника обезбеде прикладни објекти и одговарајуће руковођење;
- ђ. да се обезбеди делотворна заштита од евентуалних кршења правила.

Овим правилима се афирмишу људска права и основне слободе свих, а нарочито забрана мучења и нечовечног или понижавајућег поступања, право на правично суђење и права на слободу и безбедност и поштовање приватног и породичног живота.

Ова правила су примењива на сва лица за која се сумња да су починила кривично дело, али садрже посебне одредбе у погледу малолетника и других нарочито угрожених лица.

I. Дефиниције и општа начела

Дефиниције

1. [1] „Притвор“ је сваки период лишења слободе осумњиченог које наложи судски орган и које претходи осуђујућој пресуди; Под тим се подразумева

и сваки период лишења слободe у складу с правилима о међународној судској сарадњи и екстрадицији, сагласно њиховим посебним одредбама. У то не спада привођење од стране припадника полиције или органа за спровођење закона (односно од стране сваког другог лица с таквим овлашћењима) ради саслушања.

[2] „Притвор“ се такође односи на сваки период лишења слободe после осуђујуће пресуде у погледу лица према којима се и даље поступа као према неосуђиваним лицима док чекају на изрицање казне односно на потврду осуђујуће пресуде или изречене казне.

[3] „Притвореници“ су лица којима је одређен притвор и која се још не налазе на одслужењу казне затвора односно која нису лишена слободe на основу било ког другог акта.

2. [1] „Алтернативне мере“ у односу на притвор могу, на пример, укључити: обавезе лица да се појављује пред судским органом како и када се то захтева, да не омета ток правде и да се избегава одређена врста понашања, укључујући понашање везано за струку или одређено радно место; захтев да се дневно или повремено јавља судском органу, полицији или другом органу; захтеви да се прихвати надзор од стране органа који одреди судска власт; захтев за пристанак на електронско праћење; захтев да се борави на одређеној адреси уз услов да се тамо остане одређен број сати односно без таквог услова; захтев да се без одобрења не напуштају или да се не улази у одређена места или подручја; захтев да се без одобрења не виђа с одређеним лицима; захтев да се предају пасоши и остала документа за идентификацију; и захтев да се пружи или обезбеде новчана или друга јемства у погледу понашања док се чека на суђење.

[2] Кад год је то изводљиво, алтернативне мере се примењују у држави у којој лице осумњичено да је починило кривично дело обично пребива уколико то није држава у којој је кривично дело наводно почињено.

Општа начела

3. [1] У погледу како претпоставке невиности тако и претпоставке у корист слободe, одређивање притвора лицима осумњиченим за кривично дело јесте изузетак а не правило.

[2] Не може постојати никаква императивна одредба о одређивању притвора лицима осумњиченим за кривично дело (односно одређеним категоријама таквих лица).

[3] У појединачним случајевима, притвор се одређује једино ако је то неопходно и то као крајња мера; он се не одређује ради кажњавања.

4. Да би се избегло непотребно одређивање притвора, понудиће се најшири могући избор алтернативних, мање рестриктивних мера у погледу понашања лица осумњиченог да је починило кривично дело.
5. Притвореници ће се држати у условима примереним њиховом правном статусу; то искључује ограничења која нису неопходна за спровођење правде, безбедност установе, сигурност затвореника и особља и заштиту права других, а нарочито за испуњење одредаба Европских затворских правила и других правила из одељка ИИИ овога текста.

II. Одређивање притвора

Оправданост

6. Притвор се у начелу одређује само у погледу лица осумњичених за кривична дела за која се изриче затворска казна.
7. Притвор се може одредити одређеном лицу једино ако је испуњен сваки од следећа четири услова:
 - а. постојање основане сумње да је лице починило кривично дело; и
 - б. постојање озбиљних разлога за веровање да ће лице, уколико се пусти на слободу, (i) побећи, или (ii) починити тешко кривично дело, или (iii) ометати ток правде, или (ив) представљати озбиљну опасност по јавни ред и поредак; и
 - в. немогућност примене алтернативних мера у погледу опасности наведених под б..; и
 - г. овај корак се предузима у оквиру кривичног поступка.
8. [1] Судски органи надлежни да одлуче да ли лицима осумњиченим да су починила кривично дело треба одредити притвор односно, уколико је притвор већ одређен, да ли им га треба продужити, морају употребити објективна мерила како би се установило да ли опасности наведене у Правилу 7б. постоје, односно да ли ће наставити да постоје, као и то да ли се могу умањити на задовољавајући начин применом алтернативних мера.

[2] Терет утврђивања постојања озбиљне опасности и немогућности да се она умањи лежи на тужиоцу или истражном судији.
9. [1] Иако се утврђивање сваке опасности заснива на посебним околностима предмета, посебна пажња ће се обратити на следеће:
 - а. природу и тежину наводног кривичног дела;
 - б. казну која се може изрећи у случају осуђујуће пресуде;

- в. године, здравствено стање, карактер, раније понашање и личне и друштвене околности дотичног лица, а нарочито његове везе са друштвеном заједницом; и
- г. понашање дотичног лица, нарочито у погледу испуњавања евентуалних обавеза наметнутих током претходног кривичног поступка.

[2] Чињеница да дотично лице није држављанин државе у којој је кривично дело наводно почињено, односно да с њом није повезано ни на који други начин, није сама по себи довољна за закључак о постојању опасности од бекства.

- 10. Кад год је могуће, одређивање притвора треба избегавати у случају лица осумњичених да су починила кривично дело која сnose главну одговорност за старање о малом детету.
- 11. Приликом одлучивања о продужавању притвора мора се водити рачуна о томе да после извесног времена одређени докази на основу којих је примена такве мере могла изгледати оправдана, односно примена алтернативних мера неоправдана, могу изгубити на тежини.
- 12. Иако кршење алтернативних мера може бити санкционисано, њиме се не може аутоматски оправдати одређивање притвора. У таквим случајевима за одређивање притвора као замену за алтернативне мере потребни су конкретни разлози.

Судско одобрење

- 13. За одређивање притвора, његово продужавање и изрицање алтернативних мера одговорна је судска власт.
- 14. [1] По привођењу од стране припадника органа за спровођење закона (односно од стране сваког другог лица с таквим овлашћењима), лице за које се сумња да је починило кривично дело без одлагања се изводи пред судски орган како би се утврдило да ли је лишење слободе оправдано, да ли га треба продужити односно да ли лицу за које се сумња да је починило кривично дело треба одредити притвор или према њему применити алтернативне мере.

[2] Период од привођења до извођења пред такав орган не би требало да буде дужи од четрдесет осам часова, с тим што у многим случајевима може бити довољан и много краћи рок.
- 15. Постојање опасности према члану 15. Европске конвенције о људским правима не оправдава период дужи од седам дана од привођења до

појављивања пред судским органом ради одређивања притвора, осим ако уопште није могуће одржати претрес.

16. Судски орган надлежан за одређивање притвора или његово продужавање, као и за изрицање алтернативних мера, спроводи поступак и доноси одлуку без одлагања.
17. [1] Судски орган повремено преиспитује постојање трајних разлога за задржавање у притвору и налаже пуштање лица осумњиченог да је починило кривично дело на слободу уколико установи престанак испуњења једног или више услова из Правила 6. и 7, ст. *а*, *б*, *в* и *г*.

[2] Период између преиспитивања обично не може бити дужи од месец дана, осим ако дотично лице нема право да у било ком тренутку поднесе захтев за пуштање на слободу и затражи да се он размотри.

[3] Одговорност за вршење таквих преиспитивања лежи на органу гоњења или истражном судском органом, а у случају да орган гоњења или истражни судски орган не поднесе захтев за продужетак притвора, лице према коме је таква мера изречена аутоматски се пушта на слободу.
18. Свако коме је одређен притвор, као и свако коме је продужен притвор или му је изречена алтернативна мера, има право да поднесе жалбу на такво решење и биће поучено о том праву у време када решење буде донето.
19. [1] Притвореник има одвојено право на хитан приговор суду на законитост свог лишења слободе.

[2] То право се може задовољити повременим преиспитивањем задржавања у притвору када је могуће поставити сва питања у вези с приговором.
20. Постојање опасности према члану 15. Европске конвенције о људским правима не утиче на право притвореника да оспори законитост лишења слободе.
21. [1] Свако решење судског органа о задржавању у притвору, продужењу притвора или изрицању алтернативних мера биће образложено, а лицу о којем је реч доставља се препис образложења.

[2] Образложење се не саопштава истог дана кад и решење само у изузетним околностима.

Трајање

22. [1] Притвор се продужава само ако су задовољени сви услови из Правила 6. и 7.

[2] У сваком случају, његово трајање не може бити дуже од казне која се може изрећи за кривично дело о којем је реч, нити под нормалним околностима може бити несразмерно у односу на њу.

[3] Одређивањем притвора се ни у ком случају не може кршити право притвореника на суђење у разумном року.

23. Одређивање максималног трајања притвора не може бити разлог да се у редовним размацима не разматра стварна потреба за продужењем притвора у светлу конкретних околности случаја.

24. [1] Орган гоњења или истражни судски орган обавезан је да у спровођењу истраге поступа с дужном ревношћу и да обезбеди стално преиспитивање чињеница које иду у прилог задржавању у притвору.

[2] Предност се даје предметима у вези с лицем коме је одређен притвор.

Помоћ браниоца, присуство дотичног лица и усмено превођење

25. [1] Намера да се захтева задржавање притвору и разлози за то саопштавају се без одлагања дотичном лицу на језику који оно разуме.

[2] Лице на које се односи захтев за одређивање притвора има право на помоћ браниоца током поступка одређивања притвора као и на адекватне могућности саветовања са својим браниоцем ради припремања одбране. Дотично лице се поучава о овим правима правовремено и на језику који разуме како би могло да их практично примени.

[3] Услуге браниоца се пружају о државном трошку у случају да лице на које се односи захтев за одређивање притвора не може да их плати.

[4] Постојање опасности према члану 15. Европске конвенције о људским правима не треба под нормалним околностима да утиче на право на приступ браниоцу и општење с браниоцем у контексту поступка одређивања притвора.

26. Лице на које се односи захтев за одређивање притвора и његов бранилац имају право на правовремен увид у документа у вези с таквом одлуком.

27. [1] Држављанин друге земље на кога се односи захтев за одређивање притвора има право на правовремено обавештавање конзула те земље о таквој могућности како би добио његове савете и помоћ.

[2] То право треба, кад год је то могуће, пружити и лицима која имају држављанство како земље у којој се њихово задржавање у притвору захтева тако и друге земље.

28. Лице на које се односи захтев за одређивање притвора има право да присуствује поступку одређивања притвора. У одређеним околностима овај услов може бити испуњен коришћењем одговарајуће видео везе.
29. Адекватне услуге усменог превођења обезбеђују се о државном трошку лицу које не разуме и не говори језик који се обично користи у поступку пред судским органом који одлучује о његовом задржавању у притвору.
30. Лицима која се појављују у поступку одређивања притвора омогућиће се да се оперу, а у случају затвореника мушког пола и да се обрију, осим када постоји могућност да се тиме из основа промени њихов уобичајени изглед.
31. Наведена Правила из овог одељка такође се примењују на случајеве продужења притвора.

Обавештавање породице

32. [1] Лице на које се односи захтев за одређивање притвора (односно продужење притвора) има право на правовремено обавештавање чланова своје породице о датуму и месту одржавања поступка одређивања притвора, осим ако то може довести до озбиљног угрожавања спровођења правде или националне безбедности.

[2] У сваком случају, одлука о ступању у везу с члановима породице ствар је лица на које се односи захтев за задржавање у притвору (односно продужење притвора), осим ако дотично лице није правно неспособно за доношење такве одлуке или ако за то постоје јаки разлози.

Урачунавање временаведеног у притвору у казну

33. [1] Времеведено у притвору до изрицања осуђујуће пресуде, без обзира место притвора, урачунава се у дужину касније изречене затворске казне.

[2] Приликом одређивања незатворске казне може се узети у обзир сваки период проведени у притвору.

[3] При одређивању казне могу се узети у обзир и природа и трајање претходно изречених алтернативних мера.

Обештећење

34. [1] Узеће се у обзир обештећење притвореника који касније нису проглашени кривим за кривично дело у вези с којим им је одређен притвор; обештећење се може односити на губитак прихода, пропуштене прилике и моралну штету.

[2] Обештећење није обавезно уколико се докаже да је лице задржано у притвору својим понашањем активно допринело основаности сумњи у извршење кривичног дела, односно да је намерно ометало истрагу наведеног кривичног дела.

III. Услови боравка у притвору

Опште напомене

35. Услови боравка у притвору уређени су Европским затворским правилима, у складу с доленаведеним правилима.

Одсуство из притворске установе

36. [1] Притвореник напушта притворску установу само ради даље истраге уз одобрење судије или тужиоца или уз изричит пристанак притвореника и то на ограничено време.

[2] По повратку у притворску установу притвореник се на, свој захтев, што пре подвргава детаљном физичком прегледу који обавља лекар или, изузетно, квалификован болничар односно болничарка.

Континуирана здравствена нега

37. [1] У складу са одлуком лекара или стоматолога притворске установе, а по могућству уз саветовање с лекарима или стоматолозима притвореника, организује се наставак пружања неопходних лекарских и стоматолошких услуга започетих пре лишења слободе.

[2] Притвореницима се пружа прилика да се саветују са својим лекаром или стоматологом и да их он и лечи уколико је таква лекарска или стоматолошка интервенција неопходна.

[3] У случају одбијања захтева притвореника да се посаветује са својим лекаром или стоматологом даје се образложење.

[4] Управа притворске установе није одговорна за било какве трошкове.

Преписка

38. По правилу, нема ограничења у погледу броја писама која притвореници шаљу и примају.

Гласање

39. Притвореницима се омогућава да гласају на јавним изборима и референдумима који буду одржани током њиховог боравка у притвору.

Образовање

40. Одређивањем притвора не може се неоправдано прекинути образовање деце и младих односно неоправдано спречити њихов приступ вишем нивоу образовања.

Дисциплина и кажњавање

41. Никаква дисциплинска казна изречена притворенику не може имати за последицу продужење притвора или ометање припреме његове одбране.
42. Кажњавање затварањем у самицу не може утицати на приступ браниоцу нити спречити минимум контаката с породицом. Оно не би требало да утиче на услове у којима притвореник борави у погледу постељине, физичких активности, хигијене, доступности материјала за читање и приступа одобреним верским представницима.

Особље

43. Особље које ради с притвореницима у притворској установи бира се и обучава како би могло у потпуности да води бригу о посебном својству и потребама притвореника.

Жалбени поступци

44. [1] Притвореницима се пружа могућност жалбе како унутар притворске установе тако и ван ње, као и право на обраћање на поверљивој основи надлежном органу овлашћеном да решава њихове притужбе.
- [2] Такве могућности се пружају поврх сваког права на покретање правног поступка.
- [3] Жалбе се решавају у најкраћем могућем року.

САВЕТ ЕВРОПЕ

КОМИТЕТ МИНИСТАРА

Препорука Рец (2006)2 Комитета министара државама чланицама о Европским затворским правилима²

(коју је усвојио Комитет министара 11. јануара 2006. на 952. седници заменика министара)

Комитет министара, у складу са одредбама члана 15.6 Статута Савета Европе,

С обзиром на Европску конвенцију о људским правима и судску праксу Европског суда за људска права;

С обзиром на рад Европског комитета за спречавање мучења и нечовечног и понижавајућег поступања или кажњавања, а нарочито стандарде које је успоставио у својим општим извештајима;

Још једном наглашавајући да се нико не може лишити слободе осим када је то крајња мера и у складу с процедуром предвиђеном законом;

Истичући да извршење затворских казни и поступање са затвореницима налажу да се узму у обзир захтеви безбедности, сигурности и дисциплине, с тим да се осигурају затворски услови којима се не угрожава људско достојанство и који нуде могућност обављања корисних делатности и програме третмана затвореника, чиме се они припремају за реинтеграцију у друштво;

Сматрајући да је важно да државе чланице Савета Европе и даље иновирају и поштују заједничка начела која се односе на њихову затворску политику;

Сматрајући, штавише, да поштовање таквих заједничких начела унапређује међународну сарадњу на овом пољу;

Констатујући значајне друштвене промене које су утицале на важне догађаје у казненој области у Европи током протекле две деценије;

² Када је усвојена ова Препорука, а у вези с применом члана 10.2ц Пословника за састанке заменика министара, представник Данске задржао је право своје владе да се придржава или да се не придржава правила 43, став 2, Додатка Препоруци пошто је мишљење његове владе да захтев да затворенике у самици свакодневно посећује медицинско особље покреће озбиљна етичка питања у вези с могућом улогом тог особља у практичном проглашавању затвореника способнима за даљи боравак у самици.

Потврђујући још једном стандарде садржане у препорукама Комитета министара Савета Европе, који се односе на конкретне аспекте казнене политике и праксе, а нарочито Препоруку Рец (89)12 о образовању у затвору, Препоруку Рец (93)6 о затворским и криминолошким аспектима контроле преносивих болести, укључујући сиду и с тим повезане здравствене проблеме у затвору, Препоруку Рец (97)12 о особљу задуженом за спровођење санкција и мера, Препоруку Рец (98)7 о етичким и организационим аспектима здравствене заштите у затвору, Препоруку Рец (99)22 о пренатрпаности и порасту броја затвореника, Препоруку Рец (2003)22 о условном отпусту, и Препоруку Рец (2003)23 о поступању затворске управе са затвореницима који издржавају доживотне и друге дуге затворске казне;

Имајући у виду Стандардна минимална правила Уједињених нација за поступање према затвореницима;

С обзиром да Препорука Рец (87)3 Комитета министара о Европским затворским правилима треба да се знатно ревидира и ажурира како би одразила промене до којих је дошло у казненој политици, пракси кажњавања и свеукупном управљању затворима у Европи,

Препоручује владама држава чланица:

- да се у законодавству, политици и пракси руководе правилима садржаним у додатку овој препоруци, која замењује Препоруку Рец (87) 3 Комитета министара о Европским затворским правилима;
- да обезбеде да се ова препорука и пропратни коментар преведу и што шире дистрибуирају, а нарочито правосудним органима, затворском особљу и појединачним затвореницима.

Додатак Препоруци Рец (2006)2

Део I

Основна начела

1. Према свим лицима лишеним слободе поступа се уз поштовање њихових људских права.
2. Лица лишена слободе задржавају сва права која им нису законски одузета одлуком којом се осуђују или којом им се одређује притвор.
3. Ограничења за лица лишена слободе представљају неопходни минимум и сразмерна су легитимном циљу због ког су наметнута.
4. Затворски услови који угрожавају људска права не могу се оправдати недостатком материјалних средстава.

5. Живот у затвору треба да буде што је могуће приближнији позитивним аспектима живота у заједници.
6. Свако лишење слободе треба да буде организовано тако да омогућава реинтеграцију лица лишених слободе у слободно друштво.
7. Треба подстицати сарадњу са спољним службама социјалне заштите и колико год је могуће ангажовање цивилног друштва у животу у затвору.
8. Особље затвора врши важну јавну функцију и потребно је да му његов одабир, обука и услови рада обезбеде одржавање високих стандарда бриге о затвореницима.
9. Над свим затворима врши се редовна инспекција од стране државе и надзор од стране независног тела.

Обим и примена

- 10.1 Европска затворска правила односе се на лица којима је судски орган одредио притвор или која су лишена слободе након осуђујуће пресуде.
- 10.2 У начелу је потребно да лица којима је судски орган одредио притвор или која су лишена слободе након осуђујуће пресуде буду смештена искључиво у затворе, тј. установе намењене за затворенике из ове две категорије.
- 10.3 Ова Правила односе се и на лица:
 - а. која су из било ког другог разлога у затвору; или
 - б. којима је судски орган одредио притвор или која су лишена слободе након осуђујуће пресуде а која су, из било ког разлога, затворена негде другде.
- 10.4 Сва лица која су у затвору или су притворена на начин описан у ставу 10.3.б сматраће се затвореницима у смислу ових правила.
- 11.1 Деца млађа од 18 година не смештају се у затворе за одрасле, већ у установе које су посебно намењене за ту сврху.
- 11.2 Уколико су, изузетно, деца ипак смештена у такав затвор, морају постојати посебна правила којима се регулишу њихов положај и потребе.
- 12.1 Лица која су душевно оболела и чије је душевно стање неспојиво с притвором у затворској установи смештају се у установу посебно намењену за ту сврху.
- 12.2 Уколико су, изузетно, таква лица смештена у затвор, морају да постоје посебна правила којим се регулишу њихов положај и потребе.

13. Ова правила примењују се непристрасно, без дискриминације по било ком основу, као што су пол, раса, боја коже, језик, вероисповест, политичко или друго уверење, национално или социјално порекло, повезаност с неком националном мањином, имовно стање, рођење или други статус.

Део II

Услови затварања

Пријем

14. Нико не може бити примљен или задржан у затвору као затвореник без налога о упућивању донетог у складу са законом.

15.1 Приликом пријема, одмах ће се евидентирати следећи подаци о затворенику:

- а.* подаци о идентитету затвореника;
- б.* разлози за затварање и орган који је донео одлуку о томе;
- в.* дан и време пријема;
- г.* попис личних ствари које се предају на чување у складу с правилом 31;
- д.* све видљиве повреде и притужбе на претходно злостављање; и
- ђ.* у зависности од правила о поверљивости здравствених података, подаци о затворениковом здравственом стању од значаја за физичко и ментално здравље затвореника и других лица.

15.2 Приликом пријема, сви затвореници се информишу у складу с правилом 30.

15.3 Одмах по пријему, издаје се обавештење о пријему затвореника, у складу с правилом 24.9.

16. Што је пре могуће по пријему:

- а.* подаци о здравственом стању затвореника на пријему допуњују се лекарским прегледом у складу с правилом 42;
- б.* утврђује се одговарајући степен безбедности за затвореника, у складу с правилом 51;
- в.* утврђује се претња коју затвореник представља по безбедност, у складу с правилом 52;
- г.* процењују се све доступне информације о социјалном статусу затвореника како би се утврдиле његове непосредне личне и социјалне потребе; и
- д.* у случају осуђених затвореника, предузимају се неопходни кораци за спровођење програма у складу са Делом VIII ових Правила.

Упућивање у затвор и смештај

17.1 Затвореници се, колико је год то могуће, упућују у затворе који се налазе у близини њихових домова или места социјалне рехабилитације.

17.2 Приликом упућивања, такође се води рачуна о захтевима везаним за наставак кривичне истраге, безбедност и сигурност, као и за потребу да се за сваког затвореника одреди одговарајући режим.

17.3 Колико год је то могуће, затвореник се консултује у вези с почетним упућивањем или накнадним премештањем из једног затвора у други.

18.1 Услови смештаја затвореника, а нарочито просторије за спавање, морају задовољити захтеве поштовања људског достојанства и, колико год је то могуће, приватности и испуњавати критеријуме за одржавање здравља и хигијене, водећи рачуна о климатским условима, а нарочито о површини пода, запремини ваздуха, осветљењу, грејању и вентилацији.

18.2 У свим објектима у којима затвореници морају да живе, раде или да се окупљају:

- а. прозори морају бити довољно велики да омогуће читање и рад уз природно светло у нормалним условима и морају омогућити доток свежег ваздуха, осим уколико не постоји одговарајући систем за климатизацију;
- б. вештачко осветљење мора да испуњава признате техничке стандарде; и
- в. мора постојати алармни систем који омогућује затвореницима да одмах позову особље.

18.3 Домаћим законом се утврђују минимални захтеви везани за питања из ставова 1 и 2.

18.4 Домаћим законом се утврђују механизми којима се спречава кршење минималних захтева у вези са пренатрпаношћу затвора.

18.5 У нормалним условима, затвореници проводе ноћ у засебним ћелијама, осим ако је за њих боље да просторије за спавање деле са осталим затвореницима.

18.6 Смештај је заједнички само ако је то сврсисходно и ако се ради о затвореницима који могу међусобно да се друже.

18.7 Колико год је то могуће, затвореницима ће се дати могућност избора пре него што се од њих затражи да с другим деле просторију за спавање.

18.8 Приликом одлучивања о смештају затвореника у одређени затвор или одељење, дужна пажња посветиће се потреби да се одвоје:

- а. притвореници од осуђених затвореника;
- б. мушкарци од жена; и
- в. млађи пунолетни затвореници од старијих затвореника.

18.9 Могући су изузеци од захтева за одвојеним смештајем у смислу става 8, како би се затвореницима омогућило да заједнички учествују у организованим активностима, с тим да се ноћу такве групе затвореника увек раздвајају, осим ако се они не сложе да буду смештени заједно, а затворске власти оцене да би то било у најбољем интересу свих заинтересованих затвореника.

18.10 Сви затвореници смештају се у услове с најмањим могућим мерама безбедности који одговарају ризику од бекства, повређивања или самоповређивања.

Хигијена

19.1 Сви делови сваког затвора морају се стално одржавати и чистити.

19.2 Када се затвореници примају у затвор, ћелије и друге просторије у којима ће боравити морају бити очишћене.

19.3 Затвореници морају имати приступ санитарним просторијама које су хигијенске и поштују приватност.

19.4 У затвору се морају обезбедити услови да сваки затвореник може да се окупа или истушира на температури која је прикладна климатским условима, ако је могуће сваког дана или најмање два пута недељно (или чешће уколико је то потребно) у интересу опште хигијене.

19.5 Затвореници морају одржавати личну хигијену и хигијену одеће и спаваонице.

19.6 Затворске власти морају да их снабдевају средствима за то, укључујући прибор за личну хигијену и прибор и материјале за чишћење.

19.7 Посебни услови се обезбеђују за хигијенске потребе жена.

Одећа и постељина

20.1 Затвореници који немају довољно своје одеће добијају одећу која одговара климатским условима.

20.2 Одећа не сме бити деградирајућа или понижавајућа.

20.3 Сва одећа мора да се одржава у добром стању и да се по потреби замени.

20.4 Затвореници који добију дозволу да изађу из затвора нису дужни да носе одећу која их идентификује као затворенике.

21. Сваком затворенику обезбедиће се засебан кревет и сопствена и одговарајућа постељина, која се одржава у добром стању и мења довољно често да би се обезбедила њена чистоћа.

Исхрана

22.1 Затвореници имају право на исхрану која одговара њиховој узрасту, здравственом и физичком стању, вероисповести, култури и природи посла.

22.2 Захтеви исхране, укључујући минималну енергетску вредност и количину протеина, одређују се домаћим законом.

22.3 Храна се хигијенски припрема и сервира.

22.4 Обезбеђују се три оброка дневно са разумним интервалима између њих.

22.5 Затвореницима мора у сваком тренутку бити на располагању чиста воду за пиће.

22.6 Лекар или квалификована медицинска сестра наложиће измену у исхрани за одређеног затвореника уколико је то потребно из здравствених разлога.

Правни савети

23.1 Сви затвореници имају право на правне савете, а затворске власти су дужне да обезбеде одговарајуће услове за приступ таквим саветима.

23.2 Затвореници могу да се консултују о било ком правном питању са адвокатом по сопственом избору и о сопственом трошку.

23.3 Уколико постоји успостављени механизам пружања бесплатне правне помоћи, власти су дужне да о томе обавесте затворенике.

23.4 Консултације и друга комуникација, укључујући преписку између затвореника и њихових правних саветника, биће поверљиви.

23.5 Судски орган може у изузетним околностима одобрити ограничење поверљивости како би се спречило теже кривично дело или тежа нарушавања безбедности и сигурности затвора.

23.6 Затвореници имају право на приступ документима који се односе на њихов судски поступак или могу да их чувају код себе,.

Контакти са спољним светом

24.1 Затвореницима ће бити омогућено да комуницирају колико год је то могуће писмима, телефоном или на други начин с породицама, другим лицима и представницима спољашњих организација и да примају посете тих лица.

24.2 Комуникација и посете могу да подлежу ограничењима и надзору ако то налажу захтеви наставка кривичне истраге, одржавања реда, сигурности и безбедности, спречавања кривичних дела и заштите жртава, али таква ограничења, укључујући конкретна ограничења која наложи судски орган, морају омогућавати минимални ниво контакта.

24.3 Домаћим законом одређују се домаћи и међународни органи и званичници с којима затвореници могу да комуницирају без ограничења.

24.4 Услови за обављање посете треба да су такви да омогућавају затвореницима што нормалније одржавање и развијање породичних односа.

24.5 Затворске власти помажу затвореницима да одржавају одговарајући контакт са спољним светом и обезбеђују им потребну материјалну помоћ да те контакте остваре.

24.6 У случају смрти или озбиљне болести било ког блиског сродника, затвореник ће о томе одмах бити обавештен.

24.7 Кад год околности то дозвољавају, затворенику треба дозволити да напусти затвор, било под пратњом било самостално, како би могао да посети болесног рођака, присуствује сахрани или из другог хуманитарног разлога.

24.8 Затворенику је дозвољено да одмах обавести породицу о смештању у затвор или премештају у другу установу или о болести или повреди коју доживи.

24.9 По пријему затвореника у затвор, у случају смрти или озбиљне болести, повреде или смештаја затвореника у болницу, затворске власти ће одмах обавестити затворениковог брачног друга или партнера, или уколико је затвореник сам, најближег рођака или лице које затвореник одреди, осим ако затвореник од њих не захтева да то не чине.

24.10 Затвореницима се омогућава да се редовно информишу о јавним догађајима читањем штампе, часописа и других публикација, као и праћењем радио и ТВ програма, осим ако у појединачном случају и за одређени период не постоји посебна забрана судског органа.

24.11 Затворске власти морају да омогуће затвореницима да учествују у изборима, референдумима и другим видовима јавног живота, уколико им то право није ограничено домаћим законом.

24.12 Затвореницима ће бити дозвољено да комуницирају с медијима, осим уколико не постоје оправдани разлози да се то забрани у циљу одржавања сигурности и безбедности, заштите јавног интереса или у циљу заштите интегритета жртава, других затвореника или особља.

Затворски режим

25.1 Режим предвиђен за све затворенике мора понудити избалансиран програм активности.

25.2 Овај режим ће омогућити свим затвореницима да проводе ван ћелија онолико часова колико је потребно за адекватан ниво људске и социјалне интеракције.

25.3 Овај режим ће такође да задовољи потребе затвореника за социјалном помоћи.

25.4 Посебна пажња посветиће се потребама затвореника који су претрпели физичко, душевно или сексуално злостављање.

Рад

26.1 Рад у затвору сматра се позитивним елементом затворског режима и никада се не сме користити као казна.

26.2 Затворске власти морају настојати да обезбеде довољно корисног рада.

26.3 Колико год је то могуће, рад у затвору треба да одржава или повећа способност затвореника да зарађују за живот по пуштању на слободу.

26.4 У складу с правилом 13, у погледу рада не сме бити дискриминације на основу пола.

26.5 Рад који обухвата стручно оспособљавање обезбеђује се за затворенике који могу од тога да имају користи, а нарочито за млађе затворенике.

26.6 Затвореници могу да бирају врсту посла у коме желе да учествују, у границама онога што је доступно, одговарајућег избора занимања и захтева реда и дисциплине.

26.7 Потребно је да организација и методи рада у установама буду што сличнији раду у заједници како би се затвореници припремили за услове нормалног радног живота.

26.8 Мада укључивање финансијске зараде од делатности у затвору може да буде значајно за подизање стандарда и побољшања квалитета и значаја оспособљавања, интерес затвореника не сме да буде подређен том циљу.

26.9 Затворске власти обезбеђују посао затвореницима, било саме било у сарадњи с приватним предузетницима, унутар или ван затвора.

26.10 У свим случајевима, затвореници морају да добијају правичну накнаду за свој рад.

26.11 Затвореници могу да троше барем један део зараде на одобрене артикле за личну употребу, а да део зараде намене породици.

26.12 Затвореници се могу подстицати да штеде део зараде, који ће им се предати након пуштања на слободу или који се може користити за друге одобрене потребе.

26.13 Затвореници морају бити адекватно заштићени здравственим и безбедносним мерама предострожности које не смеју бити мање стриктне од оних које важе за запослене ван затвора.

26.14 Мора се обезбедити да се затвореници обештете у случају повреде на раду или професионалног обољења, под условима који нису неповољнији од оних које домаћи закон пружа запосленима ван затвора.

26.15 Максимални број сати рада дневно и недељно утврђује се у складу с локалним правилима или обичајем који регулише запослење слободних радника.

26.16 Затвореници имају барем један дан за одмор недељно и довољно времена за образовање и остале активности.

26.17 Колико год је то могуће, затвореници који раде треба да буду обухваћени националним системом социјалног осигурања.

Физичко вежбање и рекреација

27.1 Сваком затворенику омогућиће се да сваког дана вежба најмање један сат на свежем ваздуху уколико то дозвољавају временске прилике.

27.2 Када је време неповољно, затвореницима се обезбеђују други услови за вежбање.

27.3 Адекватно организоване активности чији је циљ развијање физичке спремности и могућност за одговарајућу физичку активност и рекреацију представљају саставни део затворског режима.

27.4 Затворске власти дужне су да омогуће такве активности обезбеђујући одговарајућа средства и опрему.

27.5 Затворске власти дужне су да обезбеде специјалне активности за оне затворенике којима је то потребно.

27.6 Морају се обезбедити могућности за рекреацију, укључујући спорт, игре, културне активности, хобије и друге активности у слободно време, а, колико год је могуће, затвореницима се мора дозволити да их организују.

27.7 Затвореницима се дозвољава да се друже за време физичких активности и у циљу учешћа у рекреативним активностима.

Образовање

28.1 Сваки затвор треба да настоји да свим затвореницима омогући приступ образовним програмима који су што је могуће свеобухватнији и који задовољавају њихове индивидуалне потребе, водећи при том рачуна о њиховим тежњама.

28.2 Приоритет имају затвореници који имају потребу за описмењавањем и стицањем нумеричких вештина и они који немају основно или стручно образовање.

28.3 Посебна пажња поклања се образовању млађих затвореника и затвореника с посебним потребама.

28.4 Образовање треба да има исти статус као и рад у затворском режиму, а затвореници не смеју да буду финансијски или на други начин закинати зато што учествују у образовању.

28.5 Свака установа треба да има библиотеку која је на располагању свим затвореницима и која има широк распон рекреативних и образовних средстава, књига и других медија.

28.6 Кад год је то могуће, затворска библиотека треба да се организује у сарадњи са библиотечким службама заједнице.

28.7 У мери у којој је то оствариво, образовање затвореника треба:

- а. да буде интегрисано у државни образовни систем и систем стручног оспособљавања, тако да након изласка из затвора затвореници могу без тешкоћа да наставе образовање и стручно оспособљавање; и
- б. да се спроводи под покровитељством образовних институција ван затвора.

Слобода мишљења, савести и вероисповести

29.1 Слобода мишљења, савести и вероисповести затвореника морају се поштовати.

29.2 Затворски режим мора бити организован тако да омогући затвореницима да исповедају веру или следе своја уверења, да присуствују службама или скуповима које воде одобрени представници њихове вере или уверења, и да поседују књиге или литературу везану за њихову веру или уверења.

29.3 Затвореници се не могу присиљавати да исповедају веру или верска уверења, да присуствују молитвама или верским скуповима, да учествују у верским обредима или да примају посете представника неке вере или веровања.

Информисање

30.1 Приликом пријема и кад год је то потребно након пријема, затвореници се обавештавају у писаном облику и усмено на језику који разумеју о правилима дисциплине у затвору и о њиховим правима и дужностима у затвору.

30.2 Затвореницима је дозвољено да писану верзију информација које добију држе код себе.

30.3 Затвореници ће бити обавештени о сваком судском поступку у ком учествују и, ако су осуђени, о дужини казне и могућностима превременог отпуштања.

Затвореникова имовина

31.1 Сва имовина коју затвореници не могу да задрже код себе јер није у складу са затворским правилима предаје се на чување на безбедном месту, одмах по пријему у затвор.

31.2 Затвореник чија се имовина предаје на чување потписује инвентар имовине.

31.3 Предузеће се кораци да се таква имовина очува у добром стању.

31.4 Уколико се утврди да је неопходно да се нешто од имовине уништи, о томе се сачињава записник и обавештава затвореник.

31.5 У зависности од захтева хигијене, реда и безбедности, затвореници имају право да купују или на други начин набављају робу, укључујући храну и пиће за сопствену употребу, по ценама које нису неразумно више од оних ван затвора.

31.6 Ако затвореник донесе са собом лекове, затворски лекар одлучује шта ће се с њима учинити.

31.7 Уколико затвореник може да задржи своју имовину, затворске власти су дужне да помогну да се она сачува.

Премештај затвореника

32.1 Приликом премештаја затвореника у затвор или из затвора, или на друга места као што су суд или болница, биће што мање изложени очима јавности и предузеће се одговарајући кораци да им се осигура анонимност.

32.2 Забрањено је превозити затворенике у превозним средствима са недовољном вентилацијом или осветљењем, као и у возилима која би их изложила непотребним физичким тегобама или понижењу.

32.3 Превоз затвореника врши се о трошку и под контролом државних власти.

Пуштање затвореника

33.1 Сви затвореници се отпуштају без одлагања након што истекне налог о упућивању, или када суд или други орган наложи њихово отпуштање.

33.2 Датум и време отпуштања се евидентирају.

33.3 Сви затвореници имају на располагању програме чији је циљ да им помогну да се врате у слободно друштво након отпуштања.

33.4 При отпуштању, сви предмети и новац који припадају затворенику а били су предати на чување враћају се затворенику, осим ако није било овлашћеног подизања новца или слања предмета ван завода, или је било неопходно да се било који предмет уништи из хигијенских разлога.

33.5 Затвореник потписује потврду о враћеној имовини.

33.6 Када се унапред зна дан отпуштања, затворенику се нуди лекарски преглед у складу с правилом 42, што је могуће ближе времену отпуштања.

33.7 Мора се обезбедити да након отпуштања затвореник, по потреби, добије одговарајуће документе и исправе за утврђивање идентитета и да му се помогне да пронађе одговарајући смештај и посао.

33.8 Затвореницима пуштеним на слободу обезбеђују се најнеопходније ствари за првих неколико дана, одговарајућа одећа у односу на дату климу и сезону, као и довољно новца да стигну до свог одређишта.

Жене

34.1 Поред посебних одредби у овим правилима које се односе на жене затворенике, потребно је да затворске власти обратe посебну пажњу на физичке, стручне, друштвене и психолошке потребе жена када доносе било какву одлуку која се тиче било ког аспекта њиховог боравака у затвору.

34.2 Посебни напори се предузимају како би се затвореницама омогућио приступ специјалним службама за жене које имају потребе наведене у правилу 25.4.

34.3 Затвореницама је дозвољено да се породе ван затвора, али када се дете рађа у затвору, затворске власти су дужне да обезбеде сву неопходну подршку и погодности.

Деца у притвору

35.1 У изузетним случајевима када су деца млађа од 18 година притворена у затвору за одрасле, затворске власти су дужне да обезбеде да, поред служби које су доступне свим затвореницима, деца затвореници имају приступ и социјалној, психолошкој и образовној служби, религиозним и рекреативним програмима или одговарајућим програмима који су доступни деци у заједници.

35.2 Сваки дете затвореник које подлеже обавезном школовању мора имати могућност да се школује.

35.3 Деци која се отпуштају из затвора пружа се додатна помоћ.

35.4 Деца затвореници смештају се у део затвора који је одвојен од дела за одрасле, осим уколико се не сматра да је то у супротности са најбољим интересима детета.

Мала деца

36.1 Мала деца могу да остану у затвору с родитељем само ако је то у најбољем интересу дотичне деце. Мала деца се не третирају као затвореници.

36.2 Када се малој деци омогућава да остану у затвору с родитељем, мора се обезбедити посебна дечја соба у којој ради обучено особље и где ће деца боравити док родитељи учествују у активностима којима дете не може да присуствује.

36.3 Ради добробити такве мале деце, за њих ће се обезбедити посебан смештај.

Страни држављани

37.1 Затвореници који су страни држављани без одлагања се обавештавају о њиховом праву да захтевају контакт и да им се омогући комуникација са дипломатским или конзуларним представником њихове државе.

37.2 Затвореници који су држављани земаља без дипломатских или конзуларних представника у датој земљи, као и избеглице или лица без држављанства морају имати сличне могућности за комуникацију са дипломатским представником државе која води рачуна о њиховим интересима или домаћим или међународним органом чији је задатак да служи интересима таквих особа.

37.3 У циљу заштите интереса страних држављана у затвору који имају посебне потребе, затворске власти су дужне да у потпуности сарађују са дипломатским или конзуларним службеницима који представљају затворенике.

37.4 Затвореницима страним држављанима обезбеђују се посебне информације о правној помоћи.

37.5 Затвореници страни држављани обавештавају се о могућности да захтевају да издржавају казну у другој земљи.

Етничке или језичке мањине

38.1 Обезбедиће се посебни услови за задовољавање потреба затвореника који припадају етничким или језичким мањинама.

38.2 Колико год је то изводљиво, различитим групама мора се омогућити да наставе да упражњавају своје културне обичаје у затвору.

38.3 Језичке потребе се задовољавају ангажовањем стручних усмених преводаца и обезбеђивањем писаних материјала на језицима који су у употреби у датом затвору.

Део III

Здравље

Здравствена заштита

39. Затворска управа води рачуна о здрављу свих затвореника под њеним надзором.

Организација здравствене заштите у затвору

40.1 Здравствена служба у затвору организује се у тесној вези са општом здравственом службом заједнице или државе.

40.2 Здравствена политика у затворима уграђена је у националну здравствену политику и усклађена с њом.

40.3 Затвореници имају приступ здравственим службама у земљи без дискриминације по основу свог правног статуса.

40.4 Здравствене службе у затвору морају настојати да открију и лече физичке или психичке болести или недостатке од којих затвореници болују.

40.5 Све неопходне медицинске, хируршке и психијатријске услуге које постоје у заједници морају се обезбедити и затвореницима у ту сврху.

Лекарско и медицинско особље

41.1 У сваком затвору постојаће најмање један квалификован лекар опште праксе.

41.2 Обезбедиће се услови да у сваком тренутку квалификован лекар буде на располагању без одлагања у хитним случајевима.

41.3 Тамо где затвори немају стално запосленог лекара, хонорарни лекар ће редовно вршити посете.

41.4 Сваки затвор имаће особље које је адекватно обучено за пружање здравствене заштите.

41.5 Сваком затворенику обезбедиће се услуге квалификованог стоматолога и офталмолога.

Дужности лекара

42.1 Лекар или квалификовани медицински техничар одговоран том лекару прегледаће сваког затвореника што је пре могуће по пријему осим када то очигледно није потребно.

42.2 Лекар или квалификовани медицински техничар одговоран том лекару прегледаће сваког затвореника уколико је то затражено приликом његовог отпуштања, и прегледаће затворенике кад год је то иначе потребно.

42.3 Код прегледа затвореника лекар или квалификовани медицински техничар који је одговоран том лекару обратиће посебну пажњу на:

- а. поштовање уобичајених правила о поверљивости здравствених података;
- б. дијагностиковање физичких или душевних обољења и предузимању свих мера потребних за њихово лечење или за наставак лечења које је у току;
- в. евидентирање и извештавање надлежних органа о било ком знаку или индикацији да се са затвореницима можда поступа насилно;

- г. лечење симптома апстиненције услед употребе дрога, лекова или алкохола;
- д. идентификовање било каквог психолошког или другог стреса изазваног лишењем слободе;
- ђ. изолацију затвореника за које се сумња да болују од инфективних или заразних болести за време трајања инфекције и обезбеђење одговарајућег лечења;
- е. обезбеђивање да затвореници инфицирани ХИВ вирусом не буду изоловани само из тог разлога;
- ж. физичке или менталне недостатке који могу отежати реинтеграцију у друштво након отпуштања;
- з. утврђивање физичке способности сваког затвореника за рад и физичко вежбање; и
- и. договарање са институцијама локалне заједнице о наставку сваког потребног медицинског и психијатријског лечења након отпуштања, уколико затвореници пристану на такве договоре.

43.1 Лекар је задужен за бригу о физичком и менталном здрављу затвореника и примаће, у складу са условима и уз учесталост која је на нивоу стандарда здравствене заштите у заједници, све болесне затворенике, све који се пријаве да су болесни или повређени као и сваког затвореника коме се поклања специјална пажња.

43.2 Лекар или квалификовани медицински техничар одговоран том лекару поклања посебну пажњу здрављу затвореника који су у самици, свакодневно посећује такве затворенике и на њихов захтев или захтев затворског особља пружа им помоћ и лечење без одлагања.

43.3 Лекар је дужан да обавести управника затвора кад год сматра да је физичко или ментално здравље затвореника изложено озбиљном ризику услед даљег издржавања казне затвора или било којих других услова издржавања казне затвора, укључујући и боравак у самици.

44. Лекар или други надлежни орган врши редовне инспекције, прикупља податке на други начин када је то потребно и даје савете управнику завода о:

- а. количини, квалитету, припреми и служењу воде и хране;
- б. хигијени и чистоћи установе и затвореника;
- в. санитаријама, грејању, осветљењу и вентилацији затвора; и
- г. примерности и чистоћи одеће и постељине затвореника.

45.1 Управник затвора разматра извештаје и савете које лекар или други надлежни орган доставе у складу с правилима 43. и 44. и, када је сагласан са датим препорукама, предузима неодложне кораке да их спроведе.

45.2 Уколико препоруке лекара нису у надлежности управника затвора или се он са њима не слаже, управник надређеном органу без одлагања доставља препоруке лекара и властити извештај.

Обезбеђење здравствене заштите

46.1 Болесни затвореници којима је потребно специјалистичко лечење преместиће се у специјализоване институције или цивилне болнице уколико такво лечење није могуће обезбедити у затвору.

46.2 Уколико затворски систем има сопствене болничке капацитете, они ће имати адекватну опрему и особље ради пружања одговарајуће неге и лечења затвореницима који су им упућени.

Душевно здравље

47.1 Постојаће специјализовани заводи или одељења под медицинском контролом за посматрање и лечење затвореника који болују од душевних поремећаја или абнормалности, а који не потпадају нужно под одредбе правила 12.

47.2 Затворска здравствена служба обезбеђује психијатријско лечење свим затвореницима којима је такво лечење потребно и поклања посебну пажњу спречавању самоубиства.

Остала питања

48.1 Затвореници неће бити подвргавани никаквим експериментима без сопствене сагласности.

48.2 Забрањени су експерименти над затвореницима који могу резултирати физичком повредом, душевном патњом или другим нарушавањем здравља.

Део IV

Ред

Општи приступ обезбеђењу реда

49. Ред у затвору се одржава тако што се имају у виду потребе безбедности, сигурности и дисциплине, при чему се затвореницима обезбеђују животни услови којима се поштује људско достојанство и пружа целовит програм активности у складу с правилом 25.

50. Зависно од потреба реда, безбедности и сигурности, затвореницима је допуштено да

расправљају о питањима која се односе на опште услове издржавања казне и подстицаће се да о томе разговарају са затворском управом.

Сигурност

51.1 Мере сигурности које се примењују на поједине затворенике биће на нивоу минимума неопходног да се обезбеди њихово безбедно чување.

51.2 Сигурност која се обезбеђује физичким препрекама и другим техничким средствима допуњује се динамичком сигурношћу коју спроводи особље које је приправно и познаје затворенике под својом контролом.

51.3 Процена затвореника извршиће се што је пре могуће по пријему ради утврђивања:

- а. ризика који могу представљати за заједницу уколико би побегли;
- б. ризика од бекства које би покушали сами или уз спољну помоћ.

51.4 Сваком затворенику се затим одређују сигурносни услови чувања који одговарају тим нивоима ризика.

51.5 Степен потребне сигурности преиспитиваће се у редовним временским размацама током целокупног издржавања казне.

Безбедност

52.1 Процена затвореника извршиће се што је пре могуће по пријему ради утврђивања да ли они представљају безбедносни ризик у односу на друге затворенике, запослене у затвору или друга лица која раде у или посећују затвор и да ли постоји вероватноћа да ће покушати да повреде себе.

52.2 Утврдиће се поступци чији је циљ да се осигура безбедност затвореника, затворског особља и свих посетилаца као и да се смањи ризик од насиља и других догађаја који могу угрозити безбедност.

52.3 Учиниће се сви могући напори да се свим затвореницима омогући да у пуној мери безбедно учествују у дневним активностима.

52.4 Затвореници могу да се обрате особљу у свако време, укључујући и ноћу.

52.5 Домаћи закони о здравству и безбедности примењују се и у затворима.

Посебне мере високог степена сигурности или безбедности

53.1 Посебне мере високог степена безбедности или сигурности примењују се само у изузетним околностима.

53.2 Утврдиће се јасне процедуре којих се треба придржавати када се такве мере примењују према било ком затворенику.

53.3 Природа свих таквих мера, њихово трајање и основ за њихову примену утврђују се домаћим законодавством.

53.4 Надлежни орган мора да одобри примену мера у сваком појединачном случају и за одређени временски период.

53.5 За сваку одлуку да се продужи одобрено трајање усвојених мера потребно је ново одобрење надлежног органа.

53.6 Такве мере се примењују на појединце, а не на групе затвореника.

53.7 Сваки затвореник према коме су примењене такве мере има право жалбе сходно одредбама правила 70.

Претрес и контрола

54.1 Постојаће детаљно утврђена процедуру коју запослени у затвору морају да поштују приликом обављања претреса:

- а. свих места где затвореници живе, раде и окупљају се;
- б. затвореника;
- в. посетилаца и њихових ствари; и
- г. особља.

54.2 Ситуације у којима су претреси неопходни као и природа претреса утврђују се домаћим законодавством.

54.3 Запослени у затвору биће обучени да претресе обављају на начин којим се открива и спречава сваки покушај бекства или скривања недозвољених ствари, при чему ће поштовати достојанство лица која се претресају и њихове личне ствари.

54.4 Лица која се претресају неће бити изложена понижавању током претреса.

54.5 Претрес лица може обављати само особље истог пола.

54.6 Затворско особље не сме вршити претрес телесних шупљина затвореника.

54.7 Преглед интимних делова тела у циљу претреса може вршити искључиво лекар.

54.8 Претрес личних ствари затвореника обавља се у њиховом присуству изузев када технике претреса или потенцијална опасност за запослене у затвору налажу другачије.

54.9 Мора постојати равнотежа између обавезе да се заштите безбедност и сигурност и права на приватност посетилаца.

54.10 Поступак контроле службених посетилаца као што су правни заступници, социјални радници и лекари итд, представља предмет договора са њиховим струковним органима у циљу обезбеђивања равнотеже између сигурности и безбедности те права на поверљив службени приступ.

Кривична дела

55. Наводно кривично дело почињено у затвору истражује се на исти начин као да је учињено на слободи и решава се у складу са домаћим законодавством.

Дисциплина и казна

56.1 Дисциплински поступак представља крајњу меру.

56.2 Затворска управа ће, кад год је то могуће, примењивати поступке мирења и медијације како би се разрешили спорови са затвореницима и између њих..

57.1 Само понашање које може представљати претњу по ред, сигурност и безбедност може се дефинисати као дисциплински прекршај.

57.2 Домаћим законодавством се утврђују:

- а. чињења и нечињења од стране затвореника која представљају дисциплинске преступе;
- б. процедура која се примењује у дисциплинском поступку;
- в. врсте и трајање казни које се могу изрећи;
- г. орган надлежан за изрицање таквих казни; и
- д. доступност жалбеног поступка и орган задужен за њега.

58. Свака тврдња затвореника о кршењу дисциплинских прописа одмах се доставља надлежном органу који ће је истражити без непотребног одлагања.

59. Затвореници оптужени за дисциплински преступ морају:

- а. бити обавештени без одлагања, на језику који разумеју и детаљно, о природи оптужби против њих;
- б. имати довољно времена и могућности да припреме своју одбрану;
- в. имати могућност да се бране лично или преко правног заступника када интереси правде то захтевају;

- г. имати могућност да захтевају присуство сведока и да их сами испитују или да их други испитају у њихово име; и
- д. имати бесплатну помоћ усменог преводиоца уколико не разумеју или не говоре језик који се користи на саслушању.

60.1 Свака казна која се одређује након осуде за дисциплински прекршај биће у складу са домаћим законодавством.

60.2 Тежина изречене казне биће сразмерна прекршају.

60.3 Забрањени су колективно кажњавање и телесно кажњавање, кажњавање смештајем у ћелију без светлости као и друге врсте нељудског и понижавајућег кажњавања.

60.4 Казна не сме да укључује потпуну забрану контакта с породицом.

60.5 Боравак у самици као казна може се изрећи само у изузетним случајевима и за одређен временски период, који мора бити што је могуће краћи.

60.6 Средства спутавања не смеју се никада примењивати као казна.

61. Затворенику који је проглашен кривим за дисциплински прекршај биће омогућено да се жали надлежном и независном вишем органу.

62. Ниједном затворенику неће бити дата никаква дисциплинска овлашћења нити задужења у затвору.

Не бис ин идем

Затвореник никада неће бити кажњен два пута за исту радњу или поступање.

Употреба силе

64.1 Затворско особље никада неће користити силу против затвореника изузев у случајевима самоодбране или покушаја бекства или активног или пасивног физичког отпора законитом наређењу, и увек само као крајњу меру.

64.2 Користиће се најмања потребна сила и примењиваће се најкраће што је потребно.

65. Прописаће се детаљни поступци за употребу силе, укључујући одредбе о:

- а. различитим мерама принуде које се могу применити;
- б. околностима под којима се различите мере принуде могу применити;
- в. припадницима особља који имају право да примене различите мере принуде;
- г. степену потребног овлашћења пре него што се употреби сила; и

д. извештајима који се морају сачинити након употребе силе.

66. Особље које је у директном контакту са затвореницима биће обучено у вештинама које омогућавају минималну употребу принуде ради обуздавања агресивних затвореника.

67.1 Припадници других органа за спровођење закона могу бити укључени у поступање са затвореницима унутар затвора само у изузетним околностима.

67.2 Између затворских власти и било ког таквог другог органа за спровођење закона мора постојати званични споразум осим када је њихов међусобни однос већ регулисан домаћим законодавством.

67.3 Таквим споразумом се прописују:

- а. околности под којима припадници других органа за спровођење закона могу улазити у затвор и поступати у било ком сукобу;
- б. степен овлашћења које ће такви други органи за спровођење закона имати док су у затвору и њихов однос са управником затвора;
- в. различите мере принуде које припадници тих органа могу применити;
- г. околности под којима се свака мера принуде може применити;
- д. потребан степен овлашћења пре било какве употребе силе; и
- е. извештаји коју се морају сачинити након употребе силе.

Средства спутавања

68.1 Забрањена је употреба ланаца и окова.

68.2 Лисице, лудачке кошуље и друга средства за физичко спутавање неће се користити изузев:

- а. ако је то неопходно као предострожност од бекства током транспорта, под условом да таква средства буду уклоњена пре него што се затвореник појави пред судским или управним органима, осим ако уколико тај орган не одлучи супротно; или
- б. када то нареди управник, ако су друга средства контроле безуспешна, ради заштите затвореника од самоповређивања, повређивања других или ради спречавања велике штете на имовини, о чему ће управник одмах обавестити лекара и известити виши надлежни орган.

68.3 Средства спутавања се неће примењивати дуже него што је строго неопходно.

68.4 Начин употребе средстава спутавања прописаће се домаћим законодавством.

Оружје

69.1 Осим у случају непосредне опасности, затворско особље неће носити смртоносно оружје у кругу затвора.

69.2 Отворено ношење оружја, укључујући и гумене палице, од стране лица која су у контакту са затвореницима забрањено је у кругу затвора, осим када је потребно да ради безбедности и сигурности реагују у вези са појединачним инцидентом.

69.3 Особљу се неће издавати оружје уколико није обучено за његову употребу.

Захтеви и притужбе

70.1 Затвореници ће, појединачно или као група, имати довољно могућности да поднесу захтеве или притужбе управнику затвора или другом надлежном органу.

70.2 Уколико се посредовање чини примереним, најпре ће се покушати с њим.

70.3 Уколико се захтев не усвоји или притужба одбије, затворенику ће се навести разлози за то, а затвореник има право да се жали независном органу.

70.4 Затвореници се неће кажњавати зато што су поднели захтев или притужбу.

70.5 Надлежни орган је дужан да размотри све притужбе које родбина затвореника поднесе у писменом облику, када ова има разлога да верује да су права затвореника прекршена.

70.6 Правни заступник или организација која брине о добробити затвореника не може поднети притужбу у име затвореника уколико он с тим није сагласан.

70.7 Затвореници имају право да затраже правне савете о поступку подношења притужби и жалби, као и правну помоћ када интереси правде то захтевају.

Део V

Управа и особље

Функционисање затвора као јавне службе

71. За затворе су надлежни државни органи које су одвојени од војних, полицијских или служби за спровођење кривичних истрага.

72.1 Затворима се управља у етичком контексту у коме се признаје обавеза хуманог поступања према свим затвореницима и уз поштовање њиховог људског достојанства.

72.2 Особље испољава јасну сврху затворског система. Управа даје смернице за то како овај циљ најбоље постићи.

72.3 Дужности особља су шире од оних које се траже од обичних чувара и подразумевају потребу да се омогући реинтеграција затвореника у друштво након издржане казне кроз програм активне заштите и помоћи.

72.4 У свом раду запослени се придржавају високих стручних и личних стандарда.

73. Затворске власти дају висок приоритет поштовању правила која се односе на особље.

74. Посебна пажња поклања се уређењу односа између затворског особља које је у непосредном контакту са затвореницима и затвореника за које је оно одговорно.

75. Особље у сваком тренутку мора да се понаша и извршава своје дужности тако да својим примером утиче на затворенике и заслужи њихово поштовање.

Избор затворског особља

76. Особље ће бити пажљиво одабрано и обучено, како на почетку тако и током вршења службе, и биће плаћено као стручни радници и имаће признат статус у цивилном друштву.

77. При избору новог особља затворске власти посебан нагласак стављају на потребу за поштењем, хуманошћу, стручношћу и личном прикладношћу за сложени посао који ће морати да обављају.

78. Стручно затворско особље прима се у стални радни однос и има статус јавних службеника са сигурним запослењем, које зависи искључиво од њиховог доброг понашања, ефикасности, доброг физичког и психичког здравља и одговарајуће стручне спреме.

79.1 Потребно је да плате буду такве да привуку и задрже адекватно особље.

79.2 Бенефиције и услови запослења одражавају захтевну природу посла који се обавља у склопу органа за спровођење закона.

80. Кад год је неопходно запослити особље са скраћеним радним временом, ови критеријуми ће се односити и на њега у мери у којој је то применљиво.

Обука затворског особља

81.1 Пре ступања на дужност особље пролази обуку из општих и посебних дужности и обавезно је да положи теоретске и практичне испите.

81.2 Управа обезбеђује да целокупно особље током читаве своје каријере одржава и унапређује своје знање и стручност похађањем интерних курсева усавршавања и обуке који се организују у одговарајућим временским размацима.

81.3 Особље које треба да ради с посебним групама затвореника као што су страни држављани, жене, малолетници или душевно оболели затвореници, итд., добиће посебну обуку за свој специјализовани рад.

81.4 Обука целокупног особља обухвата едукацију о међународним и регионалним инструментима и стандардима о људским правима, посебно Европској конвенцији о људским правима и Европској конвенцији о спречавању мучења и нељудског или понижавајућег поступања или кажњавања, као и примену Европских затворских правила.

Затворска управа

82. Особље се бира и поставља на равноправној основи, без дискриминације по било ком основу, као што је пол, раса, боја коже, језик, вероисповест, политичко или друго мишљење, етничко или социјално порекло, припадност националној мањини, имовинско стање, рођење или друг статус.

83. Затворске власти увешће такве системе организације и управљања којима се:

- a. обезбеђује да се затворима управља према доследно високим стандардима који су у складу са међународним и регионалним инструментима о људским правима; и
- b. омогућава добра комуникација између затвора и између различитих категорија особља у појединим затворима и правилна координација свих одељења у затвору и изван њега, посебно у односу на поступање према затвореницима и њихову реинтеграцију.

84.1 Сваки затвор има управника који је адекватно квалификован за то радно место, имајући у виду његов карактер, руководну способност, одговарајућу стручност и искуство.

84.2 Управници су стално запослени и све своје време посвећују службеним дужностима.

84.3 Затворске власти обезбеђују да сваки затвор увек буде под руководством управника, заменика управника или другог овлашћеног лица.

84.4 Уколико је управник задужен за више од једног затвора, у сваком тренутку постојаће још једно службено лице задужено за сваки затвор појединачно.

85. Мушкарци и жене биће уравнотежено заступљени у затворском особљу.

86. Постојаће процедуре за консултовање управе са особљем као целином о општим питањима и, посебно, о питањима која се односе на услове запослења.

87.1 Постојаће процедуре којим се подстиче најбоља могућа комуникација између управе, осталог особља, спољних институција и затвореника.

87.2 Управник, управа и већина осталог особља затвора мора бити у стању да говори језик највећег броја затвореника или језик који највећи број њих разуме.

88. Сва Европска затворска правила примењиваће се тамо где постоје затвори с приватном управом.

Специјализоване особље

89.1 Особље ће, колико год је то могуће, укључивати довољан број стручњака као што су психијатри, психолози, социјални радници, наставници и инструктори за стручно оспособљавање, физичко васпитање и спорт.

89.2 Кад год је то могуће, подстицаће се одговарајућа лица с непуним радним временом или волонтери да допринесу активностима затвореника.

Јавна свест

90.1 Затворске власти стално обавештавају јавност о сврси затворског система и раду који обавља затворско особље у циљу бољег упознавања јавности са улогом затвора у друштву.

90.2 Затворске власти ће подстицати грађане да пружају добровољне услуге у затворима где је то примерено.

Истраживања и евалуација

91. Затворске власти подржаваће програме истраживања и евалуације који се односе на сврху затворског система, његову улогу у демократском друштву и степен у коме он испуњава своју сврху.

Део VI

Инспекција и надзор

Владина инспекција

92. Владино тело редовно ће обављати инспекцију затвора како би утврдило да ли се њима управља у складу са домаћим и међународним законом и одредбама ових Правила.

Независни надзор

93.1 Услове издржавања казне и поступања са затвореницима надзире независно тело односно тела, чији се налази јавно објављују.

93.2 Такво независно надзорно тело или тела подстицаће се да сарађују са оним међународним организацијама које имају законско право да посећују затворе.

Део VII

Притвореници

Статус притвореника

94.1 За потребе ових Правила, притвореници су затвореници којима је судски орган одредио притвор до суђења, осуђујуће пресуде или изрицања казне.

94.2 Држава може да одлучи да се затвореници који су проглашени кривим и којима је изречена казна сматрају притвореницима до правоснажног решавања њихових жалби.

Поступање с притвореницима

95.1 На режим који се примењује на притворенике неће утицати могућност да буду осуђени за кривично дело у будућности.

95.2 Правила из овог одељка предвиђају додатне заштитне механизме за притворенике.

95.3 У поступању са притвореницима затворске власти се руководе правилима која важе за све затворенике и допустиће притвореницима да учествују у различитим активностима предвиђеним овим правилима.

Смештај

96. У мери у којој је то могуће притвореницима, ће бити дата могућност смештаја у појединачним ћелијама, осим када могу имати користи од заједничког смештаја са другим притвореницима или уколико суд не донесе одлуку о посебним условима смештаја одређеног притвореника.

Одећа

97.1 Притвореницима је дозвољено да носе своју личну одећу уколико је адекватна за ношење у затвору.

97.2 Притвореницима који немају одговарајућу личну одећу обезбедиће се одећа која неће бити иста као униформе које носе осуђеници.

Правни савети

98.1 Притвореници ће бити јасно упознати са својим правом на правне савете.

98.2 Биће обезбеђене све погодности како би се притвореницима помогло да припреме одбрану и састану се са својим правним заступницима.

Контакт са спољним светом

99. Осим ако не постоји посебна забрана за одређени временски период коју је донео судски орган у неком појединачном предмету, притвореницима ће:

- а. примати посете и комуницирати с породицом и другим лицима на исти начин као и осуђеници;
- б. примати додатне посете и имати додатни приступ другим облицима комуникације; и
- в. имати приступ књигама, новинама и другим информативним медијима.

Рад

100.1 Притвореницима ће бити понуђено да раде, али се од њих неће захтевати да раде.

100.2 Уколико притвореници одлуче да раде, све одредбе правила 26 примењиваће се и на њих, укључујући и оне које се односе на накнаду.

Приступ режиму за осуђенике

101. Уколико притвореник затражи да му се омогући да се на њега примењује режим за осуђенике, затворске власти удовољиће таквом захтеву у мери у којој је то могуће.

Део VIII

Осуђеници

Сврха режима за осуђенике

102.1 Поврх правила која важе за све затворенике, режим за осуђенике утврдиће се тако да им омогући да воде одговоран живот без везе са криминалом.

102.2 Затвор је казна сам по себи због лишења слободе, и зато режим за осуђенике не сме додатно увећавати патњу коју затвор иначе подразумева.

Спровођење режима за осуђенике

103.1 Режим за осуђенике отпочиње одмах по пријему у затвор лица са статусом затвореника, уколико није отпочео раније.

103.2 Што је пре могуће после таквог пријема, израдиће се извештаји за осуђенике о њиховом личном стању, предложеним плановима издржавања казне за сваког појединачно и стратегији припреме за њихово отпуштање.

103.3 Осуђеници ће се подстицати да учествују у састављању својих појединачних планова издржавања казне.

103.4 Ти планови издржавања казне обухватају, у мери у којој је то изводљиво:

- а. рад;
- б. образовање;
- в. друге активности; и
- г. припрему за отпуштање.

103.5 Режим за осуђенике може обухватати и социјални рад и здравствену и психолошку заштиту.

103.6 Постојаће систем затворског допушта као саставног дела јединственог режима за осуђенике.

103.7 Затвореници који су с тим сагласни могу бити обухваћени програмом ресторативне правде и пружањем обештећења за учињена кривична дела.

103.8 Посебна пажња поклања се утврђивању одговарајућих програма и режима издржавања доживотне и других дуготрајних казни затвора.

Организациони аспекти издржавања казне

104.1 У мери у којој је то могуће и уколико су испуњени услови наведени у правилу 17, одредиће се посебни затвори или посебна одељења у затворима за спровођење различитих режима за посебне категорије затвореника.

104.2 Утврдиће се поступци којима се успоставља редовно преиспитивање појединачних планова издржавања казне затвореника након разматрања одговарајућих извештаја и свеобухватних консултација између одговарајућих служби и са затвореницима на које се то односи, у мери у којој је то изводљиво.

104.3 Ти извештаји укључују увек и извештаје особља непосредно задуженог за одређеног затвореника.

Рад осуђеника

105.1 Циљ систематског програма рада јесте да допринесе испуњењу сврхе режима за осуђенике.

105.2 Од осуђеника који нису достигли уобичајену старосну границу за пензију може се захтевати да раде уколико лекар процени да су физички и психички способни.

105.3 Уколико се од затвореника захтева да раде, услови таквог рада биће у складу са стандардима и контролама које важе у спољној заједници.

105.4 Када учествовање затвореника у образовним или другим програмима током радног времена представља део њиховог планираног режима, добиће накнаду као да су радили.

105.5 У случају осуђених затвореника, део њихове накнаде или уштеде по горенаведеном основу може се употребити у сврху обештећења ако тако наложи суд или ако се затвореник с тим сложи.

Образовање осуђеника

106.1 Систематски програм образовања, укључујући оспособљавање за стицање вештина, у циљу унапређења свеукупног образовног нивоа, као и припремања за вођење одговорног живота без криминала, кључни је део режима за осуђенике.

106.2 Сви осуђеници подстицаће се да учествују у образовним програмима и програмима обуке.

106.3 Образовни програми за осуђенике утврђују се према дужини њиховог боравка у затвору.

Отпуштање осуђеника

107.1 Осуђеницима се на време обезбеђује помоћ пре отпуштања кроз различите поступке и посебне програме којима се омогућава прелаз са живота у затвору на начин живота у заједници који је у складу са законом.

107.2 У случају затвореника на издржавању дужих затворских казни, предузимају се мере којима се обезбеђује њихов постепен повратак у живот на слободи.

107.3 Тај циљ се може постићи преко предотпусног програма у затвору или делимичним или условним отпустом под надзором у комбинацији са делотворном друштвеном подршком.

107.4 Затворске власти блиско сарађују са службама и институцијама које врше надзор и пружају помоћ отпуштеним затвореницима у циљу омогућавања свим осуђеницима да поново нађу своје место у заједници, посебно кад је реч о породичном животу и запослењу.

107.5 Представницима наведених социјалних служби или институција биће дат сав потребан приступ затвору и затвореницима како би им се омогућило да помогну у припремама за отпуштање и планирању постпеналних програма.

Део IX

Ажурирање Правила

108. Европска затворска правила редовно ће се ажурирати.

САВЕТ ЕВРОПЕ

КОМИТЕТ МИНИСТАРА

Препорука Рец (2003) 23 Комитета министара државама чланицама о третману затвореника који издржавају доживотне и друге дугогодишње казне од стране затворских управа

(коју је усвојио Комитет министара 9. октобра 2003. године на 855. састанку заменика министара)

Комитет министара, у складу са одредбама члана 15.6 Статута Савета Европе,

Сматрајући да је успостављање заједничких начела у извршењу затворских казни у циљу јачања међународне сарадње у овој области у интересу држава чланица Савета Европе;

Сматрајући да извршење затворских казни захтева успостављање равнотеже између циљева обезбеђивања сигурности, реда и дисциплине у казним установама с једне стране, и омогућавања адекватних животних услова затвореницима, активних режима издржавања казне и конструктивних припрема за пуштање на слободу с друге стране;

Сматрајући да затвореницима треба управљати на начин који је прилагођен њиховим појединачним приликама и који је у складу с начелима правде, једнакости и правичности;

Осврћући се на Резолуцију о извршењу дугорочних казни коју су у октобру 2001. године усвојили европски министри правде на својој 24. конференцији одржаној у Москви;

Сматрајући да је укидање смртне казне у државама чланицама довело до повећаног броја изречених доживотних казни затвора;

Забринути због повећања броја и дужине дуготрајних казни у многим земљама, што доприноси пренатрпаности затвора и може штетно да утиче на делотворно и хумано поступање са затвореницима;

Имајући на уму да би примена начела садржаних у Препоруци бр. Р (99) 22 о пренатрпаности затвора и порасту броја затвореника, као и обезбеђивање одговарајућег броја особља и опреме у затворским управама у значајном обиму смањило проблеме управе који се односе на дуготрајне казне затвора и омогућило сигурније и боље услове у затвору;

Сматрајући да законска регулатива и пракса који се односе на управљање затвореницима са дугим и другим доживотним казнама треба да буду у складу са захтевима садржаним у Европској конвенцији о људским правима судском праксом органа којима је поверено спровођење Конвенције;

Имајући на уму значај начела садржаних у претходним препорукама, а посебно:

- Препоруку бр. Р (82) 16 о затворском допусту;
- Препоруку бр. Р (82) 17 о чувању и третману опасних затвореника;
- Препоруку бр. Р (84) 12 о затвореницима страним држављанима;
- Препоруку бр. Р (87) 3 о Европским затворским правилима;
- Препоруку бр. Р (87) 20 о реакцијама друштва на малолетничку делинквенцију;
- Препоруку бр. Р (89) 12 о образовању у затворима;
- Препоруку бр. Р (92) 16 о Европским правилима о санкцијама и мерама у заједници;
- Препоруку бр. Р (97) 12 о особљу задуженом за спровођење санкција и мера;
- Препоруку бр. Р (98) 7 о етичким и организационим аспектима здравствене заштите у затворима;
- Препоруку бр. Р (99) 22 о пренатрпаности затвора и порасту броја затвореника;
- Препоруку бр. Р (2000) 22 о унапређењу примене Европских правила о санкцијама и мерама у заједници;
- Препоруку бр. Р (2003) 22 о условном отпусту,

Препоручује владама држава чланица:

- да се у својим законима, смерницама и пракси који се односе на управљање затвореницима са дугим и доживотним казнама руководе начелима садржаним у додатку овој Препоруци;
- да обезбеде да се ова Препорука и пратећи извештај дистрибуирају што је шире могуће.

Додатак Препоруци Рец(2003)23

Дефиниција затвореника са доживотном и дуготрајном казном

1. За потребе ове Препоруке, сматраће се да је затвореник са доживотном казном онај који служи казну доживотног затвора. Затвореник са дуготрајном казном је онај који служи казну или казне затвора у укупном трајању од пет или више година.

Општи циљеви

2. Циљеви управљања затвореницима са доживотним и осталим дуготрајним казнама треба да буду следећи:

- да се осигура да затвори буду сигурна и безбедна места за овакве затворенике и за све оне који раде с њима или им долазе у посету;
- да се предупредe штетна дејства дуготрајног или доживотног затвора;
- да се повећају и побољшају могућности да се ови затвореници успешно ресоцијализују и да након пуштања на слободу воде живот у складу са законима.

Општа начела управљања затвореницима са доживотним и дуготрајним казнама

3. Треба узети у обзир постојање различитих личних карактеристика међу осуђеницима који издржавају доживотне и дуготрајне казне затвора и водити рачуна о њима у циљу доношења појединачно прилагођених планова за извршење казне (начело индивидуализације).

4. Живот у затвору треба да буде организован тако да се што је више могуће приближи стварности живота у друштвеној заједници (начело нормализације).

5. Затвореницима треба омогућити да преузимају личну одговорност у свакодневном животу у затвору (начело одговорности).

6. Треба направити јасну разлику између ризика који представљају затвореници са доживотним и осталим дуготрајним казнама за спољну друштвену заједницу, за себе саме, за друге затворенике као и за оне који раде у затвору или долазе у посету (начело сигурности и безбедности)

7. Треба размотрити могућност да се избегне сегрегација затвореника са доживотним и дуготрајним затворским казнама од осталих само на основу њихове казне. (начело несегрегације)

8. Потребно је да појединачни планови за управљање затвореницима са доживотним и дуготрајним казнама имају за циљ да обезбеде постепено напредовање у оквиру затворског система (начело напредовања).

Планирање казне

9. Да би се постигли општи циљеви и поштовала горепоменута начела, треба изградити свеобухватне планове казни за сваког појединачног затвореника. Те планове треба припремити и изградити уз активно учешће затвореника колико год је то могуће и, посебно како се ближи крај издржавању казне, у блиској сарадњи са службама које врше надзор након пуштања на слободу и осталим релевантним органима власти.

10. Планирање казне треба да обухвата процену ризика и потреба сваког затвореника, и потребно је да се ти планови користе како би се обезбедио систематичан приступ:

- почетном распоређивању затвореника;
- напредовању кроз затворски систем од више ка мање ограничавајућим условима боравака у затвору, при чему би у идеалном случају у коначној фази затвореник боравио у отвореним условима, по могућству у друштвеној заједници;
- учествовању у раду, образовању, обуци и другим активностима које обезбеђују сврсисходну употребу времена проведеног у затвору и повећавају шансе за успешну ресоцијализацију након пуштања на слободу;
- интервенцијама и учешћу у програмима осмишљеним тако да смањују ризик и разрешавају потребе како би се смањило проблематично понашање и вероватноћа поновног вршења кривичних дела по пуштању на слободу;
- учешћу у активностима у слободно време и другим активностима како би се спречила или неутралисала штетна дејства дуготрајног боравака у затвору;
- условима боравака и мерама надзора које воде таквом начину живота који је у складу са законом и прилагођавању условима живота у друштвеној заједници после условног отпуста.

11. Планирање казне треба почети што је раније могуће по пријему у затвор, а планове треба ревидирати у редовним интервалима и по потреби модификовати.

Процене ризика и потреба

12. Затворска управа треба да обави пажљиву процену како би се утврдило да ли појединачни затвореници представљају ризик по себе и остале. Распон процењених ризика треба да обухвати ризик од самоповређивања, повреда нанетих другим затвореницима, повреда лицима које раде у затвору или га посећују или штете нанете заједници, као и вероватноћу бегу или вршења неког другог озбиљног преступа током боравка на допусту или пуштања на слободу.

13. Код процене потреба треба настојати да се идентификују оне личне потребе и карактеристике које су повезане с преступима које је починио затвореник и с његовим штетним понашањем („криминогене потребе“). У највећем могућем степену треба разрешити те криминогене потребе како би се смањили преступи и штетно понашање затвореника, како током боравка у затвору тако и по пуштању на слободу.

14. Првобитну процену ризика и потреба треба да обави обучено особље и по могућности то треба обавити у центру за процене.

15. а. Треба користити савремене инструменте процене ризика и потреба као смернице за доношење одлука о извршењу доживотних и дуготрајних казни.

б. Пошто инструменти процене ризика и потреба увек собом носе одређени степен грешака, никада их не треба користити као једини метод за стицање сазнања на којима се заснива доношење одлука, па их треба допунити другим облицима процене.

в. Све инструменте процене ризика и потреба треба евалуирати како би се упознале њихове предности и слабости.

16. Пошто ни опасност ни криминогене потребе нису у суштини сталне карактеристике, обучено особље треба повремено да понавља процену ризика и потреба како би се испунили захтеви планирања казне или иначе када се укаже потреба.

17. Процена ризика и потреба треба увек да буде повезана са контролом ризика и потребама. Те процене стога треба да пружи информације при избору одговарајућих интервенција или при модификовању већ постојећих интервенција.

Сигурност и безбедност у затвору

18. а. Одржавање дисциплине у затвору треба да се заснива на динамичној сигурности, што значи да особље мора да развија позитивне односе са затвореницима који се темеље на чврстости и правичности, удруженим са разумевањем њихове личне ситуације и било ког ризика који представљају појединачни затвореници.

б. Када се користи техничка опрема, као што су аларми и унутрашњи видео надзор, та опрема увек треба да служи као додатно средство методама динамичке сигурности.

в. У оквиру нужних граница сигурности, треба забранити рутинско ношење оружја, укључујући ватрено оружје и полицијске палице, лицима која су у контакту са затвореницима унутар круга затвора.

19. а. Затворски режим треба да буде организован тако да омогући флексибилно реаговање на промене захтева у погледу сигурности и осигурања.

б. Распоређивање у одговарајући затвор или затворски павиљон треба да се заснива на свеобухватној процени ризика и потреба, као и на значају који има смештање затвореника у такво окружење, које ће, уважавајући при том њихове потребе, вероватно смањити сваку могућност ризика који они представљају.

в. Посебни ризици и изузетне околности, укључујући и захтеве самих затвореника, могу учинити неопходним неки облик сегрегације појединачних затвореника. Треба уложити интензивне напоре да се избегне сегрегација или, ако се њој већ мора прибећи, да се смањи њено трајање.

20. а. Одељења са највећим степеном сигурности треба користити само као крајње решење, а размештај у таква одељења треба да се подвргава редовној ревизији.

б. Унутар одељења с највишим степеном сигурности, у затворском режиму требало би правити разлику између начина поступања према затвореницима код којих постоји изузетан ризик од бега или од опасности коју могу представљати ако заиста и успеју да побегну и начина поступања према онима који представљају ризик за друге затворенике и/или оне који раде у затвору или га посећују.

в. Уз дужну пажњу која се посвећује понашању затвореника и захтевима сигурности, затворски режим у одељењима с највишим степеном сигурности треба да има за циљ да створи опуштену атмосферу, омогући међусобно дружење затвореника и слободу кретања унутар одељења и понуди читав спектар активности.

г. Управљање опасним затвореницима треба да се руководи начелима садржаним у Препоруци бр. Р (82) 17 о чувању у затвору и третману опасних затвореника.

Спречавање штетних дејстава доживотних и дуготрајних казни

21. Да би се спречила и неутралисала штетна дејства доживотних и дуготрајних казни, затворска управа треба да:

- обезбеди да се на почетку издржавања казне, а по потреби и касније, затвореницима објасне затворска правила и обичаји, њихове дужности и права;
- затвореницима да могућност властитог избора у што је могуће више питања у вези са свакодневним животом;
- понуди одговарајуће материјалне услове и могућности за физичку, интелектуалну и емотивну стимулацију;
- понуди пријатан дизајн затворских простора, намештаја и декоративних елемената, угодан за кориснике,

22. Треба уложити посебне напоре како би се спречило прекидање породичних веза. У том смислу:

- затворенике треба распоређивати, у највећој могућој мери, у затворе који се налазе у близини њихових породица или ближе родбине;
- писма, телефонски позиви и посете треба да буду дозвољени што је чешће могуће и уз што веће поштовање приватности. Уколико би таква решења угрожавала сигурност или безбедност или уколико је то оправдано проценом ризика, код таквих контаката могу се применити разумне мере сигурности, као што су надзор преписке, као и претреси пре и након посета.

23. а. Такође треба неговати и остале видове комуникације са спољним светом, као што су новине, радио и телевизија и спољни посетиоци.

б. Треба уложити посебне напоре како би се омогућили различити облици затворског допушта, уколико је потребно под пратњом, узимајући у обзир начела наведена у Препоруци бр. Р (82) 16 о затворским допустима.

24. Затвореницима би требало омогућити одговарајуће консултације, помоћ и подршку како би:

- у себи разрешили питања која их муче у вези с њиховим преступима, штетом причињеном жртвама и свим осећањима кривице везаним уз то;
- се смањио ризик од самоубиства, посебно одмах након доношења пресуде;
- се сузбила штетна дејства дуготрајног боравка у затвору, као што су институционализација, пасивност, смањен ниво самопоштовања и депресија.

Посебне категорије затвореника са доживотним и осталим дуготрајним казнама

25. Затворске власти треба да буду свесне могућности репатријације затвореника који су страни држављани, како је прописано Европском конвенцијом о трансферу осуђених лица или билатералним договорима са одређеном државом. Страни држављани требало би да буду обавештени о тим могућностима. Уколико репатријација није могућа, затворска управа и пракса треба да се руководе начелима из Препоруке бр. Р (84) 12 о затвореницима страним држављанима.

26. Потребно је уложити напоре како би се заштитиле угрожене категорије затвореника од претњи и малтретирања других затвореника. Уколико је неопходно заштитно одвајање како би се заштитили од других затвореника, треба избегавати потпуну изолацију и обезбедити сигурно и позитивно окружење.

27. Потребно је предузети активности како би се омогућило рано и специјалистичко дијагностиковање затвореника који су душевно поремећени или су то постали, и обезбедити им одговарајуће лечење. Треба следити смернице дате у Препоруци бр. Р (98) 7 које се односе на етичке и организационе аспекте здравствене заштите у затворима.

28. Старијим лицима треба пружати помоћ како би одржавали добро физичко и психичко здравље. У том смислу, затворска управа треба да обезбеди:

- приступ одговарајућим дијагностичким и лијечничким услугама;
- могућности за рад, вежбу и друге активности које одговарају физичким и психичким способностима датог затвореника;
- дијететске оброке, узимајући у обзир њихове посебне потребе.

29. а. Да би се затвореницима са фаталним дијагнозама омогућила достојанствена смрт, треба размотрити могућност отпуста из затвора како би могли користити негу и дочекати смрт изван затвора. У сваком случају, затворска управа треба да учини све што је у њеној моћи како би се овим затвореницима и њиховим породицама омогућила одговарајућа подршка и нега.

б. Такође треба пружити одговарајућу помоћ како би се помогло овим затвореницима у вези с практичним детаљима, као што су, на пример, писање тестаментa, начин сахране итд.

30. а. Пошто затворенице обично чине релативно малу мањину међу онима који издржавају дуготрајне или доживотне казну, планирање њихових појединачних казни треба пажљиво размотрити како би се одговорило на њихове посебне потребе.

б. Посебне напоре треба уложити у раду са затвореницама како би се:

- избегла друштвена изолација тако што би биле што је могуће више у друштву са осталим затвореницама;
- обезбедила доступност посебних услуга за затворенице које су биле жртве физичког, психичког или сексуалног злостављања.

в. Мајкама које издржавају доживотну или дуготрајну казну не треба ускратити могућност боравка са децом само због врсте њихове казне. Уколико мала деца остају са својим мајкама, затворска управа треба да обезбеди одговарајуће услове.

31. Нарочиту бригу и пажњу у управљању треба посветити посебним проблемима које представљају затвореници за које је вероватно да ће провести остатак живота у затвору. Конкретно, план њихове казне треба да буде довољно динамичан и да им омогућити учешће у сврсисходним активностима и одговарајућим програмима који обухватају интервенције и психосоцијалне услуге осмишљене тако да им помогну да преброде казну.

32. а. Малолетни затвореници који издржавају дуготрајне казне затвора треба да бораве само у установама или одељењима који су уређени према њиховим посебним потребама.

б. Режији и планирање казне за те малолетнике треба да се руководе релевантним начелима изнетим у Конвенцији Уједињених нација о правима детета, као и у Препоруци бр. Р (87) 20 о реакцијама друштва на малолетничку делинквенцију, и треба да обрате посебну пажњу на:

- обезбеђивање одговарајућег образовања и школовања;
- потребу одржавања блиског контакта с родитељима и породицом;
- обезбеђивање одговарајуће подршке и смерница у њиховом емоционалном развоју;
- доступност одговарајућих спортских и слободних активности;
- пажљиво планирање преласка из малолетничког режима у режим за одрасла лица, обраћајући дужну пажњу личном развоју малолетника.

Управљање реинтеграцијом затвореника са доживотним и дугорочним казнама у друштву

33. Да би се затвореницима са дуготрајним и доживотним казнама омогућило да превазиђу посебан проблем који им представља прелазак са дуготрајног боравка у затвору на живот у друштвеној заједници као лица која поштују закон, њихов отпуст треба припремати дуго унапред, обраћајући посебну пажњу на следеће:

- потребу за специфичним плановима пре и после пуштања на слободу који се односе на одговарајуће ризике и потребе;
- дужно узимање у обзир могућности пуштања на слободу и наставка након пуштања на слободу свих програма, интервенција или третмана кроз које су пролазили током боравка у затвору;
- потребу за постизањем блиске сарадње између затворске управе и органа који врше надзор над затвореницима након пуштања на слободу, као и социјалних и медицинских служби.

34. При одобравању и извршавању условног отпуста затвореника са доживотним и осталим дуготрајним казнама потребно је руководити се начелима наведеним у Препоруци Рец (2003) 23 о условном отпусту.

Затвореници враћени са условног отпуста

35. Уколико се, пошто му се укине условни отпуст, затвореник са доживотном или дуготрајном казном врати у затвор, потребно је и даље следити горе набројана начела. Посебно би требало обавити додатну процену ризика и криминогених потреба и ту процену користити за одговарајуће распоређивање затвореника и избор одговарајућег третмана и интервенција, с циљем да се затвореник припреми за што раније поновно преиспитивање могућности његовог отпуста и ресоцијализације.

Особље

36. Уопште узев, код запошљавања, избора, обуке, радних услова и премештања, као и професионалног понашања особља које ради са затвореницима са доживотним и осталим дуготрајним казнама, потребно је руководити се начелима садржаним у Препоруци бр. Р (97)12 о особљу које ради на спровођењу санкција и мера.

37. а. Пошто се особље које ради са затвореницима са доживотним и осталим дуготрајним казнама у свом раду сусреће с посебним потешкоћама које представљају ти затвореници, они би требало да прођу посебну обуку која је неопходна за обављање њихових дужности.

б. Особље би посебно требало да буде обучено да у потпуности схвати шта је то динамичка сигурност тако да овај приступ може користити у обављању својих дужности.

в. Више, специјалистичко и надзорно особље треба такође да буде обучено да врши надзор и пружа помоћ особљу на основном нивоу у погледу коришћења метода динамичке сигурности.

38. Имајући на уму повећан ризик да затвореници који издржавају дуготрајне казне манипулишу особље, треба подстицати мобилност и ротације особља.

39. Треба организовати редовне састанке и дискусије између различитих категорија особља како би се постигла добра равнотежа између саосећајног разумевања за проблеме затвореника и чврсте и одлучне контроле.

Истраживања

40. Истраживања о учинцима доживотних и дуготрајних казни треба обављати уз посебан осврт на улогу коју играју чиниоци који сузбијају штетна дејства и унапређују конструктивно прилагођавање на живот у затвору.

41. Треба спроводити и објављивати резултате истраживања којима је циљ да се евалуира делотворност програма за боље прилагођавање затвореника на живот у друштвеној заједници након пуштања на слободу.

САВЕТ ЕВРОПЕ

КОМИТЕТ МИНИСТАРА

Препорука Рец (2003)22 Комитета министара државама чланицама о условном отпусту

(коју је усвојио Комитет министара 24. септембра 2003. на 853. састанку заменика министара)

Комитет министара, у складу са одредбама члана 15.б. Статута Савета Европе,

Сматрајући да је у интересу држава чланица Савета Европе да успоставе заједничка начела у вези са извршењем казни притвора и затвора како би се ојачала међународна сарадња на овом пољу;

Увиђајући да је условни отпуст једно од најделотворнијих и најконструктивнијих средстава за спречавање рецидивизма и унапређивање ресоцијализације/рехабилитације, на основу кога се затворенику омогућује планирана реинтеграција у заједницу, уз помоћ и надзор;

Сматрајући да условни отпуст треба да се користи на начин који би био прилагођен појединачним околностима и у складу с начелима правде и правичности;

Сматрајући да финансијски трошкови места затварања представљају тежак терет за друштво и да истраживања показују да затварање често има штетне последице и не доводи до рехабилитације починилаца;

Сматрајући према томе да би било пожељно смањити дужину затворских казни колико год је то могуће и да условно пуштање на слободу пре одслужења пуне казне затвора представља важно средство у том циљу;

Свестан да мере условног отпуста захтевају подршку политичких вођа, функционера управне власти, судија, државних тужилаца, бранилаца, као и јавности, којима је стога потребно дати детаљна објашњења о разлозима за прилагођавање затворских казни;

Сматрајући да законска регулатива и пракса условног отпуста морају бити у складу са основним начелима демократских држава које поштују владавину закона, чији је примарни циљ гарантовање људских права у складу са Европском конвенцијом о људским правима и судском праксом органа којима је спровођење закона поверено;

Имајући на уму Европску конвенцију о надзору над условно осуђеним или условно отпуштеним починиоцима (ЕТС бр.51);

Свестан важности:

- Резолуције (65)1 о условним казнама, условном отпусту и другим алтернативама затварању;
- Резолуције (70) 1 о практичном организовању мера за надзор и постпеналну помоћ условно осуђеним или условно ослобођеним починиоцима
- Резолуције (76) 2 о поступању са затвореницима са дугим казнама;
- Резолуције (76) 10 о одређеним казним мерама које су алтернатива затварању;
- Препоруке Р (82) 16 о затворском допусту;
- Препоруке Р (87) 3 о Европским затворским правилима;
- Препоруке Р (89) 12 о образовању у затвору;
- Препоруке Р (92) 16 о Европским правилима о санкцијама и мерама у заједници;
- Препоруке Р (92) 17 о доследности у изрицању казни;
- Препоруке Р (97) 12 о особљу задуженом за спровођење санкција и мера;
- Препоруке Р (99) 22 о пренапнатости затвора и порасту броја затвореника;
- Препоруке Р (2000) 22 о унапређењу спровођења Европских правила о мерама и санкцијама у заједници,

Препоручује владама држава чланица:

1. да уведу условни отпуст у своје законодавство уколико таква мера већ није предвиђена законом;
2. да у свом законодавству, политикама и праксама у вези са условним отпустом буду вођени начелима садржаним у Додатку овој Препоруци;
3. да ова препорука о условном отпусту и њен меморандум са објашњењем буду дистрибуирани у најширој могућој мери.

Додатак Препоруци Р (2003)22

I. Дефиниција условног отпуста

1. У смислу ове препоруке, условни отпуст значи раније пуштање затвореника осуђених на казне затвора у складу с појединачно прилагођеним условима који важе након отпуста. Амнестије и помиловања нису укључени у ову дефиницију.
2. Условни отпуст представља меру наставка издржавања казне у заједници. Увођење условног отпуста у законодавство и примена овог института на појединачне случајеве обрађени су у Европским правилима о санкцијама и мерама у заједници садржаним у Препоруци Р (92) 16, као и у Препоруци Р (2000) 22 о унапређењу спровођења Европских правила о санкцијама и мерама у заједници

II. Општа начела

3. Условни отпуст требало би да има за циљ да помогне затвореницима да лакше учине прелаз између живота у затвору ка животу у заједници у којој поштују закон, путем одређивања таквих услова након отпуста, као и надзора, који би подстицали такву намеру и доприносили јавној безбедности и смањењу криминалитета у заједници.

4а. Како би се смањили штетни ефекти затварања и унапредила ресоцијализација/рехабилитација затвореника под условима којима се настоји да се гарантује безбедност заједнице изван затвора, у законодавству би овакав условни отпуст требало учинити доступним свим осуђеним затвореницима, укључујући ту и затворенике осуђене на доживотне казне затвора.

4б. Уколико су казне затвора толико кратке да условни отпуст није могућ, требало би трагати за другим начинима остваривања ових циљева.

5. На почетку служења својих казни, затвореници би требало да знају када стичу право на отпуст на основу тога што су одслужили одређени минимални период (дефинисан у апсолутним терминима и/или у односу на пропорционални део казне), заједно с критеријумима који ће се примењивати како би се одредило да ли ће им бити дозвољен отпуст („дискрециони систем отпуста“), односно када стичу право на отпуст као право које им припада на основу тога што су одслужили неки фиксни период дефинисан у апсолутним терминима и/или у односу на пропорционални део казне („обавезни систем отпуста“).

6. Минимални или фиксни период не би смели да буду толико дуги да се не може постићи основна сврха условног отпуста.

7. Требало би такође размотрити могуће уштеде средстава до којих би могло доћи уколико би се применио обавезни систем отпуста у односу на оне казне код којих би негативне појединачне процене резултирале веома малим разликама у датумима отпуштања.

8. Да би се смањио ризик рецидивизма код условно отпуштених затвореника, требало би омогућити наметање појединачно прилагођених услова, као што су:

- плаћање компензације или давање задовољштине жртвама;
- укључивање у програм лечења од злоупотребе дроге или алкохола или било ког другог стања које подлеже лечењу, а које је на очигледан начин повезано са вршењем кривичног дела;
- рад или нека друга одобрена стручна активност, нпр. образовање или стручно образовање и усавршавање;
- учешће у програмима личног развоја;

- забрана боравка на одређеним местима или посећивања одређених места.

9. У начелу, условни отпуст такође би требало да буде праћен надзором који би се састојао од мера помоћи и контроле. Природа, трајање и интензитет надзора требало би да буду прилагођени сваком поједином случају. Требало би такође омогућити даља прилагођавања током целог трајања условног отпуста.

10. Период времена трајања услова или мера надзора не би смео да буде несразмеран у односу на онај део затворске казне који је већ издржан.

11. Услови и мере надзора на неодређено време смели би да се примењују само када је то апсолутно нужно за заштиту друштва, а у складу са јемствима датим у Правилу бр. 5. Европских правила о санкцијама и мерама у заједници, ревидираним у Препоруци Р (2000) 22.

III. Припрема за условни отпуст

12. Припрему за условни отпуст требало би организовати у тесној сарадњи са свим релевантним особљем које ради у затвору, као и са особљем које је укључено у надзор након отпуштања. Те припреме морају бити завршене пре истека минималног или фиксног периода.

13. Затворске службе морале би да обезбеде да затвореници учествују у одговарајућим програмима пре отпуштања и да буду стимулисани да узму учешће у образовању и едукацији који их припремају за будући живот у заједници. Требало би, колико год је то могуће, користити специфичне модалитете извршења затворских казни, као што је живот на полуслободи, отворени режим или смештај изван зидова затворских институција, како би се затвореници припремили за ресоцијализацију у заједници.

14. Припреме за условни отпуст такође би требало да обухвате и могућност да затвореници одржавају, успостављају или поново граде везе са својим породицама и људима с којима су у блиској вези, као и да успостављају контакте са службама, организацијама и добровољним удружењима која могу помоћи условно отпуштеним затвореницима да се прилагоде на живот у заједници. У том смислу, требало би им омогућити различите облике затворског допуста.

15. Требало би стимулисати што раније разматрање одговарајућих услова и мера надзора након пуштања на слободу. Требало би пажљиво објаснити и продискутовати са затвореницима о евентуалним условима, помоћи која им може бити пружена, као и о захтевима за контролом и могућим последицама уколико не успеју да удовоље условима.

IV. Одобравање условног отпуста

Систем дискреционог отпуста

16. Минимални период који затвореници треба да одслуже пре него што што буду у могућности да поднесу захтев за условним отпустом треба одредити у складу са законом.
17. Релевантна тела би требало да покрену неопходни поступак којим се омогућава доношење одлуке о условном отпусту чим затвореник одслужи дати минимални период.
18. Критеријуми које затвореници морају испоштовати како би били условно отпуштени морају бити јасни и експлицитно дати. Ти критеријуми такође морају бити реалистични, у смислу да треба узети у обзир личност затвореника и социјалне и економске околности, као и доступност програма ресоцијализације/рехабилитације.
19. Немогућност да им се обезбеди посао након отпуштања не би смео да послужи као основа да им се одбије или одгоди условни отпуст. Требало би уложити напоре да им се пронађу други облици запослења. Недостатак редовног смештаја не би смео да послужи као основа да им се одбије или одгоди условни отпуст, па у таквим случајевима треба обезбедити привремени смештај.
20. Критеријуми за одобравање условног отпуста треба да буду примењени на такав начин да се условни отпуст одобри свим затвореницима за које се сматра да удовољавају минималном нивоу гаранција којима се осигурава да ће постати грађани који поштују законе. На одговарајућим органима би стога морао да лежи терет доказивања да неки затвореник није задовољио те критеријуме.
21. Уколико тело које доноси одлуке одлучи да не одобри условни отпуст, мора одредити датум када питање условног отпуста треба поново размотрити. У сваком случају, требало би омогућити затвореницима да поново поднесу захтев телу које доноси одлуке чим се ситуација у знатној мери промени у њихову корист.

Систем обавезног отпуста

22. Период који затвореници морају да одслуже како би добили право на условни отпуст мора бити одређен законом.
23. Само у изузетним околностима, дефинисаним законом, требало би да постоји могућност одгађања условног отпуста.
24. У одлуци о одгађању отпуста мора бити наведен нови датум отпуста.

V. Одређивање услова

25. Приликом разматрања услова које треба одредити, као и тога да ли је надзор неопходан, телу које доноси одлуке морају стајати на располагању извештаји, укључујући и усмене изјаве, особља које ради у затвору и које добро познаје затворенике и њихове животне прилике. Стручни радници који су ангажовани на надзору након пуштања на условни отпуст или друга лица која поседују знања о социјалним околностима затвореника требало би такође да ставе своје информације на располагање.

26. Тело које доноси одлуке требало би да обезбеди да затвореници разумеју услове који су им одређени, помоћ која им се може пружити, као и захтеве контроле и могућих консеквенци уколико не буду поштовали услове који су им одређени

VI. Спровођење условног отпуста

27. Уколико се мора одгодити спровођење условног отпуста, затвореници који чекају пуштање на слободу морају бити држани у условима који су у што је већој могућој мери слични условима у којима које би се вероватно налазили у цивилној заједници.

28. Спровођење условног отпуста и мера надзора требало би да буду у надлежности тела за спровођење, у складу с правилима 7, 8. и 11. Европских правила о санкцијама и мерама у заједници

29. Спровођење мора да буде организовано и извршено у складу с Правилима 37 – 75. Европских правила о санкцијама и мерама у заједници, као и у складу са основним захтевима у вези са делотворношћу наведеним у релевантним одредбама начела 9-13. Препоруке Р (2000)22 о унапређењу спровођења Европских правила о санкцијама и мерама у заједници

VII. Пропуст да се испоштују наметнути услови

30. Мање пропусте у поштовању наметнутих услова требао би да размотрити орган за спровођење тако што би давао савете или упозорења. О свим значајнијим пропустима треба одмах извести тело које одлучује о евентуалном укидању условног отпуста. То тело би, међутим, требало да размотри да ли би неки додатни савети, додатно упозорење, строжи услови или привремено укидање условног отпуста представљали довољну казну.

31. Уопште узев, пропуст да се испоштују услови који су одређени мора бити третиран у складу с Правилем 85. Европских правила о санкцијама и мерама у заједници, као и са осталим релевантним одредбама поглавља X ових Правила.

VIII. Процедурални заштитни механизми

32. Одлуке о одобравању, одгађању или укидању условног отпуста, као и одлуке о одређивању или мењању услова и мера везаних за условни отпуст, морају доносити тела установљена законом, у складу с поступцима на које се односе следећи заштитни механизми:

- а. осуђене лица морају имати право да буду лично саслушана, као и право на помоћ у складу са законом;
- б. тело које доноси одлуке мора пажљиво размотрити све елементе, укључујући и исказе предочене од стране осуђених лица у којима се дају аргументи у њихову корист;
- в. осуђена лица би морала у довољној мери имати приступ својим досјеима;
- г. у одлукама се морају навести сви темељни разлози и о оне се морају доставити у писменој форми.

33. Осуђеним лицима требало би дати могућност да неком вишем, независном и непристраном телу које доноси одлуке, успостављеном на основу закона, упућују притужбе против материјалне суштине одлуке и против непоштовања процедуралних заштитних механизма.

34. Требало би такође омогућити и поступке притужби у вези са спровођењем условног отпуста.

35. Сви поступци притужби требало би да буду у складу са јемствима изнетим у Правилима 13-19. Европских правила о санкцијама и мерама у заједници

36. Ништа у ставовима 32-35. не би требало тумачити тако као да ограничава или дерогира било која од права зајемчених у вези са овом материјом на основу Европске конвенције о људским правима.

IX. Методе којима се унапређује доношење одлука

37. Требало би подстаћи коришћење и даљи развој поузданих инструмената за процену ризика и потреба, који би, заједно с другим методама, помогли при доношењу одлука.

38. Требало би организовати информативне састанке и/или програме за обуку за доносиоце одлука, при чему би стручњаци специјализовани у домену права и друштвених наука давали свој допринос, као и сви они ангажовани у ресоцијализацији/рехабилитацији условно отпуштених затвореника.

39. Треба предузети кораке како би се обезбедио извештајан разуман ниво доследности при доношењу одлука.

X. Информације и консултације у вези са условним отпустом

40. Политичари, правосудни органи, органи који доносе одлуке и врше спровођење одлука, руководиоци у заједницама, удружења која пружају подршку жртвама и затвореницима, као и универзитетски наставници и истраживачи заинтересовани за овај предмет требало би да буду информисани и консултовани у вези са функционисањем института условног отпуста, као и о процесу увођења нових закона или пракси у овом домену.

41. Тела која доносе одлуке требало би да примају информације о броју оних затвореника код којих је институт условног отпуста био успешно или неуспешно примењен, као и о околностима које су довеле до успеха или неуспеха.

42. Требало би организовати медијске и друге кампање како би се и шири јавност информисала о функционисању и новим моментима у процесу коришћења института условног отпуста и његовој улози у оквиру система кривичног правосудја. Такве информације би требало брзо ставити на располагање у случају било каквог драстичног и у јавности објављеног неуспеха до кога би дошло током условног отпуста неког затвореника. Будући да такви догађаји обично привлаче пажњу медија, требало би такође подвући сврху и позитивне дејства института условног отпуста.

XI. Истраживања и статистика

43. Да би се стекло више сазнања о адекватности постојећих система условног отпуста и њиховом даљем развоју, требало би вршити евалуације и прикупљати статистичке податке на основу којих би се пружале информације о функционисању оваквих система и њиховој делотворности у вези са постизањем основних циљева института условног отпуста.

44. Осим таквих евалуација, требало би подстицати и истраживања о функционисању система условног отпуста. Таква истраживања би требало да обухвате и гледишта, ставове и перцепције правосудних органа и тела која доносе одлуке о институту условног отпуста, као и ставове, гледишта и перцепције органа који врше спровођење, жртава, чланова шире заједнице, као и самих затвореника. Такође би требало размотрити и друге аспекте, нпр. да ли је условни отпуст економски рационалан, да ли доводи до смањења стопа рецидивизма, до које мере се условно отпуштени затвореници у задовољавајућој мери прилагођавају животу у заједници, као и какав би учинак развој програма условног отпуста могао да има на одређивање санкција и мера и спровођење изречених казни. Требало би такође подвргнути истраживањима и природу програма за припрему затвореника за отпуст.

45. Требало би водити статистику о питањима као што су број затвореника којима је одобрен условни отпуст у односу на број затвореника који су стекли право на захтевање условног отпуста, дужина казни и врста кривичних дела, део казне који је издржан пре одобравања условног отпуста, број укинутих условних отпуста, проценат поновног осуђивања, као и о кривични досјеи и социодемографско порекло условно отпуштених затвореника.

САВЕТ ЕВРОПЕ

КОМИТЕТ МИНИСТРА

Препорука Рец (2000) 22 Комитета министара државама чланицама о унапређењу спровођења Европских правила о санкцијама и мерама у заједници

(коју је усвојио Комитет министара 29. новембра 2000. на 731. састанку заменика министара)

Комитет министара, у складу са одредбама члана 15.6 Статута Савета Европе,

Подвлачећи сталну важност креирања, изрицања и спровођења санкција и мера у заједници заснованих на начелима садржаним у Препоруци бр. Р 92 (16) Европских правила о санкцијама и мерама у заједници,

Примајући к знању резултате истраживања Европског Комитета за проблеме криминалитета о спровођењу Европских правила, а посебно у вези с потешкоћама с којима се суочавају државе чланице;

Увиђајући да, у светлу резултата овог истраживања и развоја праксе у домену надзора над починиоцима, постоји потреба да се измени и допуни Правило 5 Европских правила;

Свестан да се с протоком времена јављају нове могућности за делотворнију и ширу употребу санкција и мера у заједници;

Увиђајући надаље да је дошло до важних нових момената и промене праксе у домену санкција и мера у заједници, као и да проблеми које су идентификовале државе чланице захтевају додатна објашњења и тумачења низа одредаба садржаних у Европским Правилима;

Наглашавајући да се код прибегавања санкцијама и мерама у заједници и њиховог спровођења увек треба руководити поштовањем основних правних јемстава садржаних у Европској Конвенцији о људским правима, као и начелима успостављеним Европским Правилима;

Уважавајући чињеницу да су за ову Препоруку релевантне Препорука бр. Р (92)17 о доследности у изрицању пресуда, Препорука бр. Р (97)12 о особљу задуженом за спровођење санкција и мера, Препорука бр. Р (92) 19 о медијацији у кривичним питањима и Препорука бр. Р (99) 22 о пренатрпаности затвора и порасту броја затвореника;

Препоручује владама држава чланица:

- да се у погледу дужине трајања санкција и мера у заједници у свом законодавству и пракси руководе ревидираним текстом Правила бр. 5 Препоруке бр. Р (92) 16 Европских правила о санкцијама и мерама у заједници, садржаним у Додатку бр. 1 овој Препоруци;
- да се приликом ревизије својих закона, политике и праксе у вези с креирањем, изрицањем и спровођењем санкција и мера у заједници буду руководе начелима изложеним у Додатку бр. 2 овој Препоруци како би могле делотворније примењивати санкције и мере у заједници;
- да обезбеде што ширу дистрибуцију ове Препоруке и извештаја о делотворнијем коришћењу санкција и мера у заједници, елаборираним од стране Европског Комитета за проблеме криминалитета, обраћајући при том посебну пажњу на додатна тумачења и објашњења неких од ових Европских правила, изложена у ставовима 129–168 поменутог извештаја.

Додатак бр. 1 Препоруци Рец(2000)22

Измена и допуна Правила бр. 5 Европских правила о санкцијама и мерама у заједници

Ниједна санкција или мера у заједници не би у нормалним условима смела бити неодређеног трајања.

У изузетним случајевима, санкција или мера у заједници неодређеног трајања може се изрећи починиоцима који због свог раније почињеног или садашњег тешког кривичног дела у спрези с посебним личним цртама очигледно представљају сталну озбиљну опасност по живот, здравље или сигурност заједнице. Законом треба предвидети редовну ревизију такве санкције или мере неодређеног трајања од стране тела које је независно од извршне власти и које на основу закона има овлашћење да врши ту ревизију.

Трајање санкција и мера у заједници мора бити одређено од стране органа који има овлашћење да доноси одлуке, а у оквиру граница и услова утврђених законом.

Додатак бр. 2 Препоруци Рец(2000)22

Начела која служе као водиле за постизање шире и делотворније примене санкција и мера у заједници

Законодавство

1. Треба предвидети довољан број адекватно разноврсних санкција и мера у заједници, при чему следеће представљају примере таквих санкција и мера:

- алтернативе притвору као што је обавезивање осумњиченог починиоца да станује на тачно одређеној адреси, да буде под надзором и да му помоћ пружа одређена установа коју посебно наведе правосудни орган;
- условни боравак на слободи, као независна санкција одређена без изрицања казне затвора;
- суспензија извршења казне затвора, с наметнутим условима;
- друштвено користан рад (тј. неплаћени рад у корист заједнице);
- компензација/репарација жртви/медијација између жртве и починиоца;
- налози за лечење починиоцима који злоупотребљавају дрогу или алкохол, као и починиоцима који болују од душевног поремећаја који је у вези с њиховим криминалним понашањем;
- интензиван надзор одговарајућих категорија починилаца;
- ограничавање слободе кретања, нпр. путем налога о ограничавању слободе кретања за њих или електронског надзора који се изричу уз поштовање Правила бр. 23 и 55 Европских правила;
- условни отпуст из затвора праћен надзором након пуштања на слободу.

2. Да би се унапредила примена санкција и мера код којих се лице не смешта у затвор, а нарочито приликом припреме нових закона, законодавац би требало да размотри могућност да уместо казне затвора укаже на санкције или мере код којих се лице не смешта у затвор као препоручене санкције за одређена кривична дела.

3. Требало би размотрити могућност ревизије и смањивања броја формалних одредаба које спречавају да се на тешке починиоце и починиоце у поврату примењују санкције и мере у заједници.

4. Треба предвидети увођење нових санкција и мера пробног карактера.

5. Све пробне санкције и мере морају да се спроводе у духу Европских правила и да пажљиво прате и евалуирају. Експерименти морају бити у складу са етичким нормама међународне заједнице.

Пракса изрицања казни

6. Тамо где уставни принципи и законскоправне традиције то омогућују, треба успоставити логичка објашњења за изрицање казни, а процес изрицања казне мора с времена на време бити преиспитан од стране законодавца или других надлежних власти, како би се, између осталог, смањила употреба казне затвора, а

проширила употреба санкција и мера у заједници уз обезбеђење надокнаде жртвама.

7. Правосудни органи би требало да буду укључени у процес формулисања и преиспитивања политике примене санкција и мера у заједници, као и информисани о резултатима дате политике, како би се осигурало широко разумевање природе тих санкција и мера код људи из правосуђа.

8. Посебну пажњу треба посветити дефинисању олакшавајућих околности које би могле омогућити правосудним органима да избегавају примену казне затвора и да уместо ње изричу санкције или мере у заједници.

Основни услови за делотворно спровођење санкција и мера у заједници

9. Треба успоставити одговарајуће службе за спровођење санкција и мера у заједници, обезбедити им довољно средстава и развијати их по потреби како би се изградило поверење и уверење правосудних органа да су санкције и мере у заједници корисне, а истовремено осигурала безбедност заједнице и постигло побољшање личне и социјалне ситуације починиоца.

10. Службе за спровођење санкција и мера требало би да имају особље високих стручних квалитета, које би било запослено, обучавано и коришћено у складу с начелима изложеним у Препоруци бр. Р (97)12 о особљу задуженом за спровођење санкција и мера, уколико се жели постићи да санкције и мере у заједници постигну своју сврху.

11. Рад служби за спровођење санкција и мера мора да се заснива на јасно формулисаној програмској политици која описује њихову функцију, циљеве и основне вредности. Тај документ би морао обухватати питања као што су обавезе и права починиоца, делотворно спровођење интервентних активности и програма за ресоцијализацију починилаца, легитимни интереси жртава, организациона одговорност за безбедност заједнице, као и сарадња са особљем затвора, релевантним установама и организацијама и изабраним појединцима из заједнице.

12. Овај документ о политици требао би да буде допуњен планом и праксом служби, који би био обликован тако да се омогући подизање свести разних организација и појединаца укључених у спровођење санкција и мера у заједници о важности рада на заједничким циљевима и изградњи заједничког схватања метода рада.

13. Требало би поново размотрити уграђивање законских одредаба које би обезбедиле редовно и независно преиспитивање рада органа за спровођење од стране искусних лица, као што то захтевају Европска правила.

Јачање кредибилитета система санкција и мера у заједници (код правосудних органа, институција које су им комплементарне, широке јавности и политичара)

14. Треба осигурати што ширу дистрибуцију Препоруке бр. Р (92) 16 о Европским правилима о санкцијама и мерама у заједници на одговарајућим језицима држава чланица.

15. Политички лидери и руководиоци управних органа, као и широка јавност требало би да редовно добијају информације о економским и друштвеним користима које настају уколико се у смањеном обиму прибегава мерама затвора а у повећаном обиму примењују санкције и мере у заједници. Требало би да постоји и да јавно буде објављена политика односа с јавношћу, а у односу на локалне медије. У информацијама би требало наглашавати да санкције и мере у заједници истовремено могу значити и делотворан надзор и контролу починилаца.

16. Правосудни органи и особље служби које ради на спровођењу требали би да креирају такве начине саобраћања с јавношћу који би омогућили редовне расправе о практичним аспектима препорука и спровођења санкција и мера у заједници.

17. Будући да је реинтеграција унутар заједнице важан циљ санкција и мера у заједници, службе које раде на спровођењу морале би активно сарађивати с локалним заједницама, нпр. тако што би ангажовале изабране појединце из заједнице за надзор починилаца или тако што би сарађивале у локалним програмима спречавања криминала.

18. Увођење нових санкција и мера у заједници у законодавство и праксу морало би да буде праћено енергичним кампањама за обавештавање јавности чији би циљ био добијање подршке јавности.

Успостављање делотворних програма и интервенција

19. Требало би утврдити критеријуме делотворности, како би се омогућила процена трошкова и користи везаних за програме и интервенције из различитих перспектива, а у циљу постизања највишег квалитета. Такође би требало успоставити норме и показатеље ефикасности рада у вези са спровођењем програма и интервенција.

20. Програми и интервенције морали би бити организовани у складу са сазнањима до којих се дође на основу релевантних истраживања и спровођени од стране едукованог особља.

21. Програми и интервенције за социјалну реинтеграцију починилаца требало би да се заснивају на разноврсним методама. Приликом креирања програма и интервенција посебну пажњу у контексту санкција и мера у заједници треба посветити њиховом могућем учинку на починиоце, а нарочито у вези са:

- основним квалификацијама (нпр. елементарна писменост и познавање елементарних математичких радњи, способност решавања проблема уопште, однос према личним и породичним везама, социјално понашање);

- образовном ситуацијом или ситуацијом у вези са запослењем;
- евентуалном зависношћу од дрога, алкохола и лекова; и
- социјалним прилагођавањем окренутим заједници.

22. Код распоређивања починилаца и њиховог упућивања на различите програме и интервенције, потребно је руководити се јасно израженим критеријумима, као што су њихова способност да реагују на интервенцију, претпостављена опасност по јавност и/или по особље које води те програме или интервенције, као и личне или друштвене чиниоце који се везују за вероватност рецидивизма. У том смислу, требало би изградити поуздане инструменте за процену који би омогућили такво распоређивање, а информације о таквим поступцима требало би ставити на располагање заинтересованим органима и/или појединцима.

23. Требало би посветити посебну пажњу развоју програма и интервенција за оне починиоце који су понављано чинили тешка кривична дела, односно за оне код којих постоји вероватноћа да ће упасти у рецидивизам. У светлу новијих истраживања, такви програми и интервентне мере требало би нарочито да користе когнитивно-бихевиоралне методе, нпр. подучавање починилаца о томе да размишљају о импликацијама свог криминалног понашања, јачање самосвести и самоконтроле, препознавање и избегавање ситуација које претходе кривичним радњама и обезбеђивање могућности да вежбају социјализовано понашање.

Истраживања у вези са санкцијама и мерама у заједници

24. Требало би обезбедити довољно инвестиција за истраживања којима би се пратило спровођење и евалуирали резултати програма и интервенција који се користе код спровођења санкција и мера у заједници.

25. Истраживања би требало да теже томе да препознају како оне факторе који наводе починиоце да се одупру изазову вршења кривичних дела убудуће тако и оне факторе који делују у супротном смеру.

26. Истраживања о учинцима санкција и мера у заједници не би смела да се ограничавају на једноставно евидентирање судских пресуда након завршене супервизије и требало би да користе осетљивије критеријуме. Таква истраживања би требало да проучавају нпр. учесталост и тежину поновљених кривичних дела, заједно с личним и социјалним показатељима прилагођавања унутар заједнице, као и мишљења самих починилаца о спровођењу санкција и мера у заједници.

27. Истраживања би у највећој могућој мери требало да омогуће прављење поређења између различитих програма у односу на њихову делотворност.

28. Требало би изградити систем статистичких података у коме би се на стандардан начин описивали степен примене санкција и мера у заједници као и њихов крајњи исход.

29. Требало би с времена на време вршити квантитативне и квалитативне процене обима посла особља у вези с различитим задацима на спровођењу санкција и мера у заједници како би се постигао висок ниво ефикасности и духа колектива и очувало психичко здравље особља.

САВЕТ ЕВРОПЕ

КОМИТЕТ МИНИСТАРА

Препорука бр. Р (99) 22 Комитета министара државама чланицама о пренатрпаности затвора и порасту броја затвореника

*(коју је Комитет министара усвојио 30. септембра 1999.
на 681. састанку заменика министара)*

Комитет министара, у складу са одредбама члана 15.6 Статута Савета Европе,

Сматрајући да пренатрпаност затвора и пораст броја затвореника представљају велики изазов за затворске управе и целокупно правосуђе, како у погледу људских права тако и у погледу ефикасног управљања казним установама;

Сматрајући да ефикасно управљање затворском популацијом зависи од елемената као што су укупно стање криминалитета, приоритети у контроли криминалитета, избор казни предвиђених законом, тежина изречених казни, учесталост прибегавања санкцијама и мерама у заједници, прибегавање притвору, делотворност и ефикасност органа кривичног правосуђа и, свакако, ставови јавности према криминалу и кажњавању;

Уверени да мере предузете у циљу спречавања пренатрпаности затвора и смањења броја затвореника треба уградити у кохерентну и рационалну политику сузбијања криминалитета усмерену на спречавање криминала и криминалног понашања, ефикасно спровођење закона, јавну сигурност и заштиту, индивидуализацију казни и мера и друштвену реинтеграцију починилаца;

Сматрајући да такве мере треба ускладити са основним начелима демократских држава подређених владавини закона и постизању обезбеђења људских права као главног циља, а у складу са Европском конвенцијом о људским правима и судском праксом органа којима је поверена њена примена;

Увиђајући уз то да такве мере захтевају подршку политичких и владиних челника, судија, тужилаца и шире јавности, као и уравнотежено извештавање о улози кажњавања, релативној делотворности затворских и незатворских казни и мера и стварности затвора;

Имајући на уму Европску конвенцију о спречавању мучења и нехуманих или понижавајућих поступака или кажњавања;

Увиђајући значај Препоруке бр. Р (80) 11 о притвору, Препоруке бр. Р (87) 3 о Европским затворским правилима, Препоруке бр. Р (87) 18 о поједностављењу

кривичног поступка, Препоруке бр. Р (92) 16 о Европским правилима о санкцијама и мерама у заједници и Препоруке бр. Р (92) 17 о доследности у изрицању казни,

Препоручује владама држава чланица:

- да приликом преиспитивања својих законских решења и праксе у погледу пренатрпаности затвора и пораста броја затвореника предузму све одговарајуће мере ради примене начела изнетих у Додатку овој Препоруци;

- да допринесу што ширем оптицају ове Препоруке и извештаја о пренатрпаности затвора и порасту броја затвореника који је разрадио Европски комитет за проблеме криминала.

Додатак Препоруци бр. Р (99) 22

I. Основна начела

1. Лишење слободе треба сматрати крајњом санкцијом или мером и стога јој треба прибећи само уколико би свака друга санкција или мера била очигледно неадекватна у односу на тежину почињеног кривичног дела.
2. Будући да у већини случајева проширење затворског комплекса тешко може понудити трајно решење проблема пренатрпаности, оно треба да представља изузетну меру. Рационалније коришћење затворских капацитета треба покушати у земљама чији су затворски капацитети неприлагођени локалним потребама, мада се генерално могу сматрати довољним.
3. Потребно је обезбедити одговарајући скуп друштвених санкција и мера које би се могле разврстати према релативној оштрини; тужиоце и судије треба подстицати да их што шире примењују.
4. Државе чланице треба да размотре могућност декриминализације неких врста кривичних дела или њихове преквалификације како би се избегле казне за њих које изискују лишење слободе.
5. За израду кохерентне стратегије против пренатрпаности затвора и пораста броја затвореника потребно је анализирати главне чиниоце који томе доприносе, с тим што треба нарочито обратити пажњу на питања као што су врсте кривичних дела које за собом повлаче дуге затворске казне, приоритети у контроли криминалитета, ставови и интереси јавности и постојеће праксе у изрицању казне.

II. Мере у случају недостатка затворског простора

6. Да би се спречила тешка пренатрпаност, потребно је одредити максимални капацитет казних установа.

7. У условима пренатрпаности, треба ставити посебан нагласак на одредбе о људском достојанству, обавезу човечног и позитивног поступања од стране затворских управа, пуно уважавање улоге особља и делотворне савремене методе управљања. У складу са Европским затворским правилима, треба обратити посебну пажњу на величину простора стављеног на располагање затвореницима, хигијену и санитарне услове, обезбеђење довољних количина прописно припремљене и сервиране хране, здравствену негу затвореника и услове за физичке активности на свежем ваздуху.

8. Ради сузбијања штетних последица пренатрпаности затвора, треба олакшати контакте затвореника с породицама у границама могућности и максимално искористити подршку заједнице.

9. Ради бољег поступања са затвореницима и њиховог укључивања у друштво, одржавања њихових породичних и других друштвених веза и смањења напетости у казним установама, потребно је што више примењивати посебне начине извршавања затворских казни, као што су полуслободни режим, отворени режим, затворски допуст или ванзатворски смештај.

III. Мере које се односе на претпретресну фазу поступка

Избегавање кривичног поступка – ређе прибегавање притварању

10. У циљу целовитог спровођења начела изнетих у Препоруци бр. Р (87) 18 о поједностављењу кривичног поступка, потребно је предузети одговарајуће мере; њихова првенствена сврха је да у одговарајућим случајевима државе чланице, уз уважавање својих уставних начела и правне традиције, прибегну дискреционом гоњењу (или мерама са истом сврхом) и примене упрошћену процедуру и вансудско поравнање као алтернативе гоњењу ради избегавања целокупног кривичног поступка.

11. Примену притвора и његово трајање треба свести на најмању меру примерену интересима правде. У ту сврху, државе чланице треба да ускладе своје законе и њихову примену са одговарајућим одредбама Европске конвенције о људским правима и судском праксом њених контролних органа, као и да се руководе начелима садржаним у Препоруци бр. Р (80) 11 о притвору, поготово у погледу основа за одређивање притвора.

12. Треба што је могуће више користити алтернативе притварању, као што је обавеза осумњиченог да борави на одређеној адреси, ограничења у погледу напуштања одређеног места или приступа њему без дозволе, пружање јемства или надзор и помоћ органа одређеног од стране судских власти. С тим у вези треба размотрити могућност коришћења уређаја за електронско праћење ради провере поштовања обавезе да се не напушта одређено место.

13. Као допринос ефикасном и човечном коришћењу притвора, треба ставити на располагање адекватне финансијске и људске ресурсе и разрадити одговарајућа процедурална средства и методе управљања, уколико је то потребно.

IV. Мере које се односе на фазу суђења

Систем санкција/мера – дужина казне

14. Треба настојати да се смањи прибегавање казнама дуготрајног затвора, које представљају тежак терет за затворски систем, као и да се кратке затворске казне замењују санкцијама и мерама у заједници.

15. Приликом одређивања санкција и мера у заједници које треба да замене лишење слободе, потребно је обратити пажњу на следеће:

- одлагање извршења условне казне затвора,
- условну слободу као независну санкцију одређену без изрицања казне затвора,
- високоинтензиван надзор,
- друштвено користан рад (тј. неплаћен рад у корист заједнице),
- налоге за обавезно лечење / условну слободу уз обавезно лечење за одређене категорије починилаца,
- медијација између жртве и починиоца / обештећење жртве,
- ограничење слободе кретања помоћу, на пример, налога за ограничење кретања или електронског праћења.

16. Санкције и мере у заједници треба примењивати само у складу с гаранцијама и условима одређеним Европским правилима о санкцијама и мерама у заједници.

17. У законодавство и праксу треба увести комбинацију затворских и незатворских санкција и мера, као што су безусловне затворске казне праћене друштвено корисним радом, (интензивним) надзором у заједници, електронски надзираним кућним притвором односно, у одговарајућим случајевима, обавезом подвргавања лечењу.

Кажњавање и улога тужилаца и судија

18. Потребно је да у примењивању закона тужиоци и судије имају на уму расположиве ресурсе, поготово у погледу затворских капацитета. С тим у вези,

треба непрестано пратити утицај постојећег система кажњавања и планираних политика кажњавања на развој затворске популације.

19. Тужиоце и судије треба укључити у процес креирања казних политика у погледу пренатрпаности затвора и пораста броја затвореника како би се придобила њихова подршка и избегли контрапродуктивни поступци у кажњавању.

20. Темељна начела кажњавања треба да поставе законодавац и надлежни органи како би се, између осталог, смањила примена затворских казни, повећала примена друштвених санкција и мера, и користиле мере одвраћања попут медијације или обештећења жртве.

21. Посебну пажњу треба обратити на улогу отежавајућих и олакшавајућих чинилаца као и раније осуђиваности у одређивању примерене висине казне.

V. Мере које се односе на период после суђења

Спровођење санкција и мера у заједници – извршење затворских казни

22. Да би друштвене санкције и мере биле веродостојна алтернатива краткорочним затворским казнама, за њихово делотворно спровођење потребно је нарочито следеће:

- обезбеђење инфраструктуре за извршење и праћење таквих друштвених санкција, поготово да би судије и тужиоци могли да се увере у њихову делотворност; и
- развој и примена поузданих техника за предвиђање и процену ризика као и стратегије надзора, с циљем да се утврди опасност од поврата и обезбеди заштита и сигурност грађана.

23. Треба подстицати развој мера за скраћење издржавања казне давањем предности индивидуализованим мерама, попут превременог условног пуштања на слободу (условног отпуста), у односу на колективне мере за решавање пренатрпаности затвора (амнестије, колективна помиловања).

24. Условни отпуст треба сматрати једном од најделотворнијих и најконструктивнијих мера будући да се њом не само скраћује дужина затворске казне већ и знатно олакшава планиран повратак починиоца у друштво.

25. Ради унапређења и шире примене условног отпуста морају се створити услови за подршку и помоћ заједнице починиоцима и њихов надзор, поготово да би се подстакле надлежне судске и управне власти да размотре ову меру као вредну и одговорну опцију.

26. Треба изградити и спроводити делотворне програме поступања током лишења слободе као и надзора и поступања по пуштању на слободу ради лакшег

укључивања починилаца у друштво, смањења рецидивизма, обезбеђења јавне сигурности и заштите и уливања поверења судијама и тужиоцима у конструктивност и одговорност опција као што су мере за скраћење издржавања изречене казне и санкције и мере у заједници.

САВЕТ ЕВРОПЕ

КОМИТЕТ МИНИСТАРА

Препорука бр. Р (99) 19 Комитета министара државама чланицама о медијацији у кривичним стварима

*(коју је Комитет министара усвојио 15. септембра 1999. године
на 679. састанку заменика министара)*

Комитет министара, у складу са одредбама члана 15.б Статута Савета Европе,

Констатујући новине у државама чланицама у погледу коришћења медијације у кривичним стварима као флексибилне, свеобухватне и партиципативне опције за решавање проблема која употпуњује или замењује традиционални кривични поступак;

Имајући у виду потребу у кривичном поступку за већим активним личним учешћем жртве, починиоца и других који се могу појавити у својству једне од страна, као и за ангажовањем заједнице;

Уважавајући легитиман интерес жртава да се њихов глас више чује приликом суочавања с последицама њихове виктимизације, да комуницирају с починиоцем, те да им се пружи извињење и задовољење;

Имајући у виду значај развијања осећања одговорности код починилаца и пружања подесних прилика за давање сатисфакције, што може повољно утицати на њихову реинтеграцију и рехабилитацију;

Увиђајући да се медијацијом може подићи свест о значају улоге појединца и заједнице у спречавању и борби против криминала и решавању с тим повезаних сукоба, а тиме и утицати на конструктивнији и мање репресиван исход рада кривичног правосуђа;

Увиђајући да медијација захтева посебне вештине, кодекс поступања и признате квалификације;

Имајући у виду могућност значајног доприноса невладиних организација и локалних заједница у области медијације у кривичним стварима, као и потребу за обједињавањем и усмеравањем напора у оквиру јавних и приватних иницијатива;

Водећи рачуна о одредбама Конвенције за заштиту људских права и основних слобода;

Имајући на уму Европску конвенцију о остваривање дечјих права, као и препоруке бр. Р (85) 11 о положају жртве у оквиру кривичног права и кривичног поступка, бр. Р (87) 18 о поједностављењу кривичног поступка, бр. Р (87) 21 о помоћи жртвама и спречавању виктимизације, бр. Р (87) 20 о реакцијама друштва на малолетничку делинквенцију, бр. Р (88) 6 о реакцијама друштва на малолетничку делинквенцију међу младима из мигрантских породица, бр. Р (92) 16 о Европским правилима о санкцијама и мерама у заједници, бр. Р (95) 12 о управљању системом кривичног правосуђа и бр. Р (98) 1 о медијацији у породици;

Препоручује владама држава чланица да у унапређивању медијације у кривичним стварима узму у обзир начела изнета у додатку овој Препоруци и да овај текст ставе у што шири оптицај.

Додатак Препоруци бр. Р (99) 19

I. Дефиниција

Ове смернице се примењују на сваки процес у коме је жртви и починиоцу омогућено, уз њихов слободан пристанак, да уз помоћ непристрасног трећег лица (медијатора) активно учествују у разрешењу питања насталих као последица кривичног дела.

II. Општа начела

1. Медијацију у кривичним стварима треба предузети једино уз слободан пристанак страна. Странама треба допустити да свој пристанак повуку у било ком тренутку током медијације.
2. Разговори који се воде током медијације поверљиве су природе и на њих се не сме позивати касније, осим уз сагласност страна.
3. Медијација у кривичним стварима треба да буде широко доступна услуга.
4. Медијација у кривичним стварима треба да буде доступна у свакој фази кривичног поступка.
5. Службама медијације треба дати довољну самосталност унутар система кривичног правосуђа.

III. Правни основ

6. Медијацију у кривичним стварима треба олакшати правним прописима.

7. Примену медијације у кривичним стварима треба одредити смерницама. Смерницама треба нарочито утврдити услове за упућивање предмета служби за медијацију и поступање по предмету после медијације.
8. На медијацију треба применити основна процедуралне заштитне механизме; стране поготово треба да имају право на правну помоћ и, уколико је то потребно, на услуге преводиоца/тумача. Поред тога, потребно је да малолетна лица имају право на родитељску помоћ.

IV. Функционисање кривичног правосуђа у погледу медијације

9. Одлуку о упућивању кривичног предмета на медијацију, као и оцену о резултатима поступка медијације, треба препустити органима кривичног правосуђа.
10. Пре него што пристану на медијацију, стране треба подробно поучити о њиховим правима, природи процеса медијације и евентуалним последицама њихове одлуке.
11. Не треба користити непоштена средства да се било жртва било починилац приволи на прихватање медијације.
12. Посебне прописе и правне заштитне механизме у вези са учешћем малолетника у правном поступку треба такође применити на учешће тих лица у медијацији у кривичним стварима.
13. Медијацију не треба предузети уколико једна од главних страна није у стању да разуме смисао поступка.
14. Уобичајено је да обе стране прихвате основне предметне чињенице као предуслов за медијацију. Учешће у медијацији не треба узети као доказ о признању кривице у каснијим правним поступцима.
15. Пре упућивања предмета на медијацију потребно је узети у обзир очигледне разлике у околностима страна као што су узраст, зрелост или интелектуалне способности.
16. Приликом одлучивања о упућивању кривичног предмета на медијацију треба одредити разуман рок у коме надлежни органи кривичног правосуђа треба да се упознају са ситуацијом у вези с поступком медијације.
17. Ослобађање на основу споразума постигнутог медијацијом треба да има статус судске одлуке или пресуде како би се на основу њега могло спречити кривично гоњење у вези са истим чињеницама (*не бис ин идем*).

18. Одлуку о даљем поступку треба донети без одлагања у случају да се предмет врати органима кривичног правосуђа без споразума страна или услед неспровођења таквог споразума.

V. Функционисање служби медијације

V.1. Стандарди

19. Службе медијације треба да се руководе признатим стандардима.

20. Потребно је да службе медијације уживају довољну самосталност у обављању својих дужности. Потребно је установити мерила компетенције и етичка правила, као и поступак избора, обуке и оцењивања медијатора.

21. Рад служби медијације треба да прати надлежно тело.

V.2. Квалификације и обука медијатора

22. Медијатори треба да потичу из свих сегмената друштва и да у целини добро познају локалне културе и заједнице.

23. Медијатори треба да испоље здраво просуђивање и вештине успостављања и одржавања добрих међуљудских односа неопходне у медијацији.

24. Медијатори треба да похађају почетну обуку пре ступања на дужност, као и обуку на радном месту. Циљ њихове обуке треба да буде обезбеђење високог нивоа оспособљености, при чему треба узети у обзир вештине за разрешавање конфликта, посебне услове за рад са жртвама и починиоцима и основно познавање система кривичног правосуђа.

V.3. Поступање у појединачним случајевима

25. Пре почетка медијације, надлежни органи кривичног правосуђа треба да упознају медијатора са свим релевантним предметним чињеницама и да му доставе неопходна документа.

26. Медијацију треба вршити непристрасно, уз уважавање предметних чињеница и потреба и жеља страна. Медијатор треба у свакој прилици да поштује достојанство страна и да обезбеди да се стране узајамно опходе с поштовањем.

27. Медијатор треба да се постара за стварање безбедног и угодног окружења за медијацију. Медијатор треба да води рачуна о рањивости страна.

28. Медијацију треба вршити на делотворан начин, а његов темпо одредити тако да стране могу да га прате.

29. Медијацију треба вршити без присуства јавности.

30. Без обзира на начело поверљивости, медијатор треба да надлежним органима или заинтересованим лицима достави сва сазнања о озбиљним кривичним делима у припреми до којих дође током медијације.

V.4. Резултати медијације

31. Стране треба да постижу споразуме добровољно. Споразумима треба предвиђати само разумне и сразмерне обавезе.

32. Медијатор треба да обавести органе кривичног правосуђа о предузетим корацима и исходу медијације. У свом извештају медијатор не треба да изнесе садржај састанака, као ни да даје било какве оцене о понашању страна током медијације.

VI. Даљи развој медијације

33. Потребно је да органи кривичног правосуђа и службе медијације одржавају редовне консултације ради бољег узајамног разумевања.

34. Потребно је да државе чланице унапређују истраживање и процену медијације у кривичним стварима.

САВЕТ ЕВРОПЕ КОМИТЕТ МИНИСТАРА

Препорука бр. Р (98) 7³ Комитета министара државама чланицама о етичким и организационим аспектима здравствене заштите у затворима

(коју је усвојио Комитет министара 8. априла 1998. године, на 627. састанку заменика министара)

Комитет министара, у складу са одредбама члана 15.6 Статута Савета Европе,
Сматрајући да медицинска пракса у затвору треба да се руководи истим етичким начелима као у друштвеној заједници изван затвора;

Свестан да поштовање основних права затвореника значи да се затвореницима мора обезбедити превентивна нега и здравствена заштита једнака оној која се обезбеђује у друштвеној заједници уопште;

Свестан чињенице да се медицински радници у затворима често суочавају са озбиљним проблемима који произлазе из супротних очекивања затворске управе с једне и затвореника с друге стране, чије последице захтевају од медицинских радника да се придржавају веома строгих етичких смерница;

Сматрајући да је у интересу затворског лекара, осталог здравственог особља, затвореника и затворске управе да поступају у складу с јасном визијом права на здравствену заштиту у затвору и специфичне улоге затворског лекара и осталог здравственог особља;

Сматрајући да специфичне проблематичне ситуације у затворима као што су пренатрпаност, заразне болести, зависност од дрога, ментални поремећаји, насиље, изолација у ћелијама или телесни претреси захтевају чврсте етичке принципе у спровођењу медицинске праксе;

Имајући на уму Европску конвенцију о људским правима, Европску социјалну повељу и Конвенцију о људским правима и биомедицини;

Имајући на уму Европску конвенцију о спречавању мучења и нечовечног или понижавајућег поступања или кажњавања, као и препоруке о служби здравствене заштите у затворима сажете у трећем Општем извештају о активностима Европског

³ У складу с Правилем 10.2ц Пословника за састанке заменика министара, данска делегација жели да учини следећу ограду. „Став 72. додатка није прихватљив за Данску у мери у којој дозвољава да телесне претресе врше друга лица осим лекар. Такође, према мишљењу данских власти, интимни преглед телесних шупљина треба да се обавља само уз сагласност дотичног лица“.

комитета за спречавање мучења и нечовечног или понижавајућег постепена или кажњавања;

Упућујући на своју Препоруку бр. Р (87) 3 о Европским затворским правилима, која помажу да се гарантују минимални стандарди хуманости и достојанства у затворима;

Подсећајући на Препоруку бр. Р (90) 3 о медицинским истраживањима на људима и Препоруку бр. Р (93) 6 у вези са затвором и криминолошким аспектима борбе против преносивих болести, укључујући сиду и с тим повезане здравствене проблеме у затвору, као и на Смернице Светске здравствене организације из 1993. године у вези са ХИВ инфекцијом и сидом у затвору;

Имајући на уму Препоруке бр. 1235 (1994) о психијатрији и људским правима и 1257 (1995) о условима на месту лишења слободе у земљама чланицама Савета Европе, израђене од стране Парламентарне скупштине Савета Европе;

Упућујући на Начела медицинске етике за заштиту лица лишених слободе и затвореника против мучења и другог окрутног, нечовечног или понижавајућег поступања или кажњавања, усвојене од стране Генералне скупштине Уједињених нација 1982. године;

Упућујући на посебне декларације Светског медицинског удружења (WMA) у вези са медицинском етиком, а посебно на Токијску декларацију (1975), Малтешку декларацију о штрајкачима глађу (1991) и Изјаву о телесном претресу затвореника (1993);

Имајући на уму недавне реформе у структури, организацији и регулисању служби здравствене заштите у затворима у више земаља чланица, посебно у вези с реформама њихових система здравствене заштите;

Узимајући у обзир различите управне структуре у земљама чланицама које захтевају примену препорука и на федералном и на државном нивоу,

Препоручује да власти земаља чланица:

- приликом ревизије свог законодавства, као и у пракси у области здравствене заштите у затвору, узму у обзир начела и препоруке наведене у Додатку овој Препоруци;

- обезбеде најширу могућу дистрибуцију ове Препоруке и пропратног меморандума са објашњењима, посвећујући посебну пажњу свим појединцима и телима надлежним за организацију и обезбеђење превентивне неге и здравствене заштите у затвору.

Додатак Препоруци бр. Р (98) 7

I. Основне карактеристике права на здравствену заштиту у затвору

A. Приступ лекару

1. Приликом пријема и касније током боравака у затвору, затвореници би требало да имају могућност приступа лекару или висококвалификованом медицинском техничару у сваком тренутку, без обзира на режим лишења слободе и без непотребног чекања, уколико то захтева њихово здравствено стање. Сви притвореници и затвореници требало би да прођу одговарајуће медицинске претраге приликом пријема у установу. Посебно треба нагласити прегледе којим се утврђују ментални поремећаји, психичка адаптација на затворске прилике, симптоме апстиненције код употребе дрога, лекова или алкохола, као и заразна и хронична обољења.
2. Како би се испоштовали захтеви здравствене заштите затвореника, лекари и квалификовани медицински техничари требало би да буду на располагању пуно радно време у великим казним установама, зависно од броја и протока затвореника и њиховог просечног здравственог стања.
3. Служба здравствене заштите у затвору треба да барем буде у стању да обезбеди амбулантне прегледе и хитну помоћ. Када здравствено стање затвореника захтева лечење које се не може обезбедити у затвору, треба урадити све што је могуће како би се осигурало да се лечење спроведе уз пуне сигурносне услове у здравственим установама изван затвора.
4. Затвореници би требало да имају приступ лекару према потреби, у било које доба дана и ноћи. У просторима затвора мора увек бити присутно неко лице које је стручно за пружање прве помоћи. У хитним и озбиљним случајевима, треба упозорити лекара, лице из реда медицинских техничара и управу затвора; активно учешће и ангажман особља које чува затворенике (стражара) ту је од суштинског значаја.
5. Треба осигурати могућност разговора с психијатром и психијатријско саветовање. У већим казним установама треба да постоји психијатријски тим. Уколико се то не може обезбедити у мањим установама, треба осигурати могућност саветовања са болничким психијатром или психијатром који има приватну праксу.
6. Услуге квалификованог зубара такође би требало да буду доступне сваком затворенику.
7. Затворска управа треба да осигура контакте и сарадњу с локалним јавним и приватним здравственим установама. Пошто није лако осигурати одговарајуће лечење у затворима за затворенике који су зависни од дрога, алкохола или лекова, треба позивати спољне консултанте који припадају систему специјалистичке помоћи зависницима у ванзатворској заједници ради консултација или евентуалне неге.
8. Уколико је могуће, затвореним женама треба обезбедити посебне здравствене

услуге. Трудницама у затвору треба обезбедити медицински надзор и омогућити им порођај у болничким установама изван затвора, које могу пружити најбољу негу која одговара њиховом стању.

9. Када се пацијент спроводи у болницу, треба да га прати медицинско особље или особље за негу, према потреби.

Б. Једнакост здравствене неге

10. Здравствена политика на местима лишења слободе треба да буде интегрални део државне здравствене политике и у складу с њом. Затворска служба здравствене заштите треба да омогући медицинско и психијатријско лечење, као и стоматолошке услуге, и треба да примењује хигијенске програме и програме превентивне медицине у условима упоредивим са оним који су доступни остатку популације. Затворски лекари би требало да имају могућност да позову у помоћ специјалисте. Уколико је потребно додатно мишљење другог лекара, дужност је ове службе да га обезбеди.

11. Затворска служба здравствене заштите требало би да има довољан број квалификованог медицинског, болничарског и техничког особља, као и одговарајуће просторије, средства и опрему чији је квалитет ако не идентичан, а оно барем сличан квалитету оних који постоје у спољном окружењу.

12. Улога министарства надлежног за здравље треба да буде појачана у домену процене квалитета хигијенских услова, здравствене заштите и организације здравствене службе у затвору, у складу са домаћим законима. Треба успоставити јасну поделу одговорности и овлашћења између министарства здравља и других надлежних министарстава, која треба да сарађују у спровођењу интегралне здравствене политике у затвору.

В. Пристанак пацијента и дискреција

13. Медицинска дискреција треба да буде гарантована и поштована са истом строгошћу као и код осталог становништва.

14. Осим у случајевима где затвореници болују од неке болести која их чини неспособним да схвате природу свог стања, они би увек требало да имају право да дају пристанак лекару заснован на довољним информацијама, пре предузимања било каквих телесних прегледа или претрага телесних излучевина, осим у случајевима прописаним законом. Разлози за сваки преглед треба да им буду јасно објашњени и затвореници их морају разумети. Затвореницима треба да буду објашњене индикације за употребу сваког лека, као и сва могућа споредна дејства која би се могла појавити.

15. Потребно је добити пристанак пацијента заснован на довољним информацијама

у случају када се ради о пацијентима са менталним обољењима, као и у оним случајевима у којима се обавеза медицинске неге и сигурносни захтеви не подударају, на пример, код одбијања лечења или одбијање хране.

16. Било какво одступање од начела слободног пристања треба да се заснива на закону и да се руководи истим начелима која се примењују на становништво уопште.

17. Притвореници треба да имају право да траже консултације са својим сопственим лекаром или неким другим лекаром изван затвора о сопственом трошку. Осуђени затвореници могу тражити додатно мишљење другог лекара, а затворски лекар мора с разумевањем размотрити тај предлог. Међутим, код сваке одлуке о мериторности таквог захтева затворски лекар је тај који носи крајњу одговорност.

18. Приликом премештања у друге затворе треба пребацивати и сву медицинску документацију. Пребацивање документације треба обавити под условима који обезбеђују њихову поверљивост. Затвореници морају бити обавештени да ће њихова медицинска документација бити пребачена. Требало би да имају право да се успротиве том пребацивању документације у складу са домаћим законима. Свим затвореницима пуштеним из затвора треба дати релевантне писмене информације о стању њиховог здравља како би их могли користити њихови (породични) лекари.

Г. Професионална независност

19. Лекари који раде у затвору треба да обезбеде сваком поједином затворенику исте стандарде здравствене заштите који се примењују у широј друштвеној заједници. Здравствене потребе затвореника увек би требало да буду примарна брига лекара.

20. Клиничке одлуке и све друге процене које се тичу здравља затворених особа морају бити руковођене искључиво медицинским критеријумима. Здравствено особље треба да ради потпуно независно унутар граница својих квалификација и надлежности.

21. Медицински техничари и друго здравствено особље треба да обављају своје задатке под директном надлежношћу вишег лекара, који не треба да преноси на помоћно медицинско особље дужности и задатке за које није овлашћено законом и кодексима професије. Квалитет здравствених услуга и неге треба да процењује квалификовани здравствени орган.

22. Плате и хонорари медицинског особља не би требало да буду нижи од уобичајених за особље у другим секторима јавног здравства.

II. Специфична улога затворског лекара и другог здравственог особља у контексту затворског окружења

A. Општи захтеви

23. Примарна улога затворског лекара јесте да обезбеди одговарајућу медицинску негу и савете свим затвореницима за које је медицински одговоран.

24. Та улога такође обухвата и давање савета затворској управи о питањима која се односе на прехрану или окружење у ком затвореници живе, као и савете о хигијенским и санитарним условима.

25. Здравствено особље би требало затворској управи и затворском особљу (стражарима) да даје информације о здравственој проблематици и пружа одговарајућу здравствену обуку тамо где је то потребно.

B. Здравствене информације, превенција и образовање

26. По пријему у затвор, свако лице треба да буде информисано о правима и обавезама, интерним прописима у установи, као и о смерницама о томе како и где потражити помоћ и савете. Те информације морају да буду разумљиве сваком затворенику. Неписменим лицима треба дати посебна упутства.

27. Треба припремити програм здравственог образовања у свим затворским установама. И затвореници и затворска управа треба да добију пакете брошура са основним информацијама о унапређењу здравља, циљано припремљене за здравствену заштиту затворених особа.

28. Посебан нагласак треба ставити на објашњавање корисности добровољних и анонимних претрага на преносиве болести, као и могућих негативних последица хепатитиса, сексуално преносивих болести, туберкулозе или ХИВ инфекције. Онима који се подвргну претрагама мора бити омогућено и да користе медицинске поступке који иза тога следе.

29. Програм здравственог образовања треба да има за циљ да подстакне усвајање здравих животних навика, омогући затвореницима да доносе правилне одлуке у погледу њиховог властитог здравља и здравља њихових породица, очува и заштити њихов психофизички интегритет и смањи ризик од зависности и рецидивизма. Таквим приступом требало би мотивисати затворенике да учествују у здравственим програмима којима се на кохерентан начин уче понашању и стратегијама за смањење ризика по њихово здравље на најмању меру.

B. Посебни облици патологије и превентивна здравствена заштита у затвору

30. Лекар треба у потпуности да евидентира сваки знак насиља који уочи код затвореника приликом медицинског прегледа на пријему у затворску установу, заједно са свим релевантним изјавама затвореника и закључцима лекара. Те информације такође треба да буду доступне затворској управи уз пристанак затвореника.

31. Свака информација о случајевима насиља над затвореницима до којих се дође током боравка на месту лишења слободе треба да буде прослеђена надлежним властима. По правилу, такву радњу треба предузимати само уз пристанак затвореника на које се то односи.

32. У појединим изузетним случајевима, али у сваком случају строго у складу с правилима професионалне етике, не мора се сматрати неопходним затвореников пристанак заснован на довољним информацијама, поготово ако лекар сматра да је он тај који има првенствену одговорност (како према пацијенту тако и према свим осталим особама у затворској установи) да поднесе извештај о неком озбиљном инциденту који представља стварну опасност. Служба здравствене заштите треба да прикупља, по потреби, периодичне статистичке податке о уоченим повредама, и да о њима обавештава затворску управу и надлежна министарства, у складу са домаћом законском регулативом о заштити података.

33. Потребно је обезбедити одговарајућу здравствену обуку за чланове надзорног затворског особља (стражаре) како би им се омогућило да извештавају о проблемима у вези с телесним и душевним здрављем које евентуално открију код затворске популације.

Г. Професионална обука затворског здравственог особља

34. Затворски лекари морају да буду добро упознати са општемедицинским и психијатријским поремећајима. Њихова обука треба да обухвати стицање основних теоретских знања, схватање затворског окружења и учинака затворског амбијента на здравствени рад у затвору, као и да укључи процену њихове квалификованости и даљу обуку под надзором старијег колеге. Такође би им требало омогућити и редовну обуку уз рад.

35. Одговарајућу обуку такође треба обезбедити и другом здравственом особљу, а та обука треба да обухвати познавање начина функционисања затвора и одговарајуће затворске регулативе.

III Организација здравствене заштите у затвору с посебним освртом на разрешавање одређених уобичајених проблема

А. Преносиве болести, а посебно ХИВ инфекција, сида, туберкулоза, хепатитис

36. Да би се спречиле полно преносиве болести у затвору, треба предузети одговарајуће профилактичке мере.

37. Лабораторијске анализе на вирус ХИВ треба обављати искључиво уз пристанак затвореника, анонимно и у складу с постојећим законима. Пре и после анализа треба омогућити темељите консултације и прегледе.

38. Изолација инфективног пацијента оправдана је само уколико се таква мера предузима и иначе изван затворског окружења и на основу истих медицинских разлога.

39. Према одредбама из става 40, не сме постојати никакав облик сегрегације лица која су позитивна на антитела ХИВ.

40. Лица која тешко оболе од болести које су у вези са сидом треба лечити унутар затворског здравственог одељења, при чему не треба нужно прибегавати потпуној изолацији. Пацијенти које треба заштитити од заразних болести које преносе други пацијенти треба да буду изоловани само у случају уколико је таква мера нужна за њихово властито здравље, како би се спречило да добију интеркурентне заразне болести, нарочито у оним случајевима када им је имуни систем тешко оштећен.

41. Уколико се открију случајеви туберкулозе, треба предузети све неопходне мере како би се спречило ширење инфекције, а у складу са важећом законском регулативом у тој области. Терапијске интервенције треба обављати по истим стандардима који важе за интервенције изван затвора.

42. Пошто је вакцинација против хепатитиса Б једини делотворан метод спречавања ширења хепатитиса Б, ову вакцину треба понудити и затвореницима и особљу. Треба учинити доступним информације, а одговарајућа превентивна средства треба да буду доступна због чињенице да се хепатитис Б и Ц, уз заразу преко сперме и крви, преносе углавном интравенском употребом дрога.

Б. Зависност од дрога, алкохола и лекова: управљање фармацеутским аспектима и дистрибуција лекова

43. Бригу о затвореницима који имају проблеме са алкохолом и дрогама треба даље развијати, узимајући посебно у обзир услуге које се нуде зависницима од дрога, према препорукама Групе за сарадњу у борби против злоупотреба дроге и незаконите трговине дрогама („Помпиду група“). Стога је неопходно понудити одговарајућу обуку медицинском и затворском особљу, као и унапредити сарадњу са спољним саветодавним службама како би се осигурао наставак терапије у заједници након пуштања на слободу.

44. Затворски лекар треба да подстиче затворенике да користе предности система социјалне или психотерапеутске помоћи како би се спречио ризик од злоупотребе дрога, лекова и алкохола.

45. Лечење симптома одвикавања од злоупотребе дроге, алкохола или лекова у затвору треба водити на исти начин као и у друштвеној заједници изван затвора.

46. Уколико затвореници пролазе кроз третман одвикавања, лекар треба да их подстиче да предузму све кораке, док су још у затвору, али и након пуштања на слободу, како би избегли поновно падање у зависност.

47. Затвореници би требало да буду у могућности да се консултују са интерним или спољним специјалистом који би им пружио неопходну подршку током издржавања казне и током бриге о њима након пуштања на слободу. Такви консултанци би такође требало да буду у стању да дају допринос обуци затворског особља уз рад.

48. Уколико је то могуће, затвореницима би требало дозволити да узимају лекове који су им прописани. Међутим, код лекова код којих постоји опасност предозирања треба им одузети такве лекове и давати им их појединачно дозу по дозу.

49. У консултацији са стручним фармацеутом саветником, затворски лекар треба да припреми по потреби свеобухватну листу лекова и лековитих супстанци које се иначе уобичајено прописују од стране здравствене службе. Лекарски рецепт треба да остане у искључивој надлежности лекарске професије, а лекове искључиво треба да дистрибуира овлашћено особље.

В. Лица неподобне за стални боравак у затвору: тежки телесни недостаци, поодмакла старост, прогноза брзог фаталног исхода

50. Затворенике са тешким телесним недостацима и лица у поодмаклој животној доби треба сместити на такав начин да им се омогући колико је год то могуће нормалан живот, и не треба их одвајати од опште затворске популације. Треба направити грађевинске адаптације како би се помогло лицима везаним за колица и особама са инвалидитетом на начин који је у складу с начином који се примењује у окружењу изван затвора.

51. Одлуку о томе када пацијент с терминалном дијагнозом треба да буде премештен у спољну болничку јединицу треба донети на медицинској основи. Док чекају на такав премештај, тим пацијентима треба пружити оптималну негу током терминалне фазе њихове болести унутар затворског одељења за здравствену негу. У таквим случајевима треба предвидети периодичну негу и предах у спољњем стационару за умируће. Треба размотрити могућност било помиловања из здравствених разлога било превременог пуштања на слободу.

Г. Психијатријски симптоми, ментални поремећаји и тежи поремећаји личности, ризик од самоубиства

52. Управа затвора и министарство надлежно за ментално здравље треба да сарађују у организацији психијатријске службе за затворенике.

53. Служба за ментално здравље и социјалне службе које раде у склопу затвора треба да имају за циљ обезбеђивање помоћи и савета затвореницима, као и да оснаже своје вештине ношења са потешкоћама и способности прилагођавања. Те службе треба да координирају своје активности зависно од конкретних задатака. Треба осигурати њихову професионалну независност, уз дужну пажњу према

специфичним условима затворског окружења.

54. У случају лица која су осуђена због сексуалних преступа, треба понудити психијатријско и психолошко испитивање, као и одговарајуће лечење током њиховог боравка и након тога.

55. Затвореници који болују од озбиљних менталних поремећаја треба да буду збринуте у болничкој установи која поседује одговарајућу опрему и одговарајуће обучено особље. Одлуку о пријему затвореника у јавну болницу треба да донесе психолог, уз одобрење надлежних власти.

56. У случајевима где се код пацијената са менталним обољењима не може избећи строга изолација, треба је смањити на апсолутни минимум и заменити је што је пре могуће сталном негом, при чему би сваког пацијента стално пазио по један неговатељ.

57. У изузетним случајевима, може се предвидети и употреба средстава физичког спутавања тешких менталних болесника током краћег периода, све док не почне умирујуће дејство одговарајућег лека.

58. Медицинско и надзорно затворско особље (стражари) треба да стално процењују ризик од самоубиства. По потреби, у моментима кризе, треба користити физичке методе намењене избегавању самоповређивања и стално посматрање из непосредне близине, као и прибегавати дијалогу и разуберавању ради њиховог смиривања.

59. Након пуштања затвореника на слободу, треба обезбедити њихово лечење у спољним специјалистичким институцијама.

Д. Одбијање лечења, штрајк глађу

60. У случају одбијања лечења, лекар треба да затражи писмену изјаву потписану од стране пацијента у присуству сведока. Лекар треба да пружи потпуне информације пацијенту о евентуалној помоћи коју ће имати од лека, могуће терапијске алтернативе, као и да га упозори на ризик у случају његовог одбијања. Требало би осигурати да пацијент схвати своју ситуацију у потпуности. Уколико постоје потешкоће у разумевању због језика којим пацијент говори, морају се потражити услуге искусног усменог преводиоца.

61. Клиничку оцену стања штрајкача глађу треба дати само уз изричито одобрење пацијента, осим уколико пацијент не болује од озбиљних менталних поремећаја који захтевају премештај у психијатријску установу.

62. Штрајкачима глађу треба дати објективно објашњење о штетном деловању њихове акције на њихово телесно здравље, тако да схвате које опасности носи

продужавање штрајка глађу.

63. Уколико се, према мишљењу лекара, стање штрајкача глађу значајно погоршава, од суштинског је значаја да лекар о тој чињеници обавести одговарајуће власти и да предузме активности у складу са домаћим законима (укључујући професионалне стандарде).

Б. Насиље у затвору: дисциплински поступци и санкције, дисциплинска изолација, мере физичког спутавања, режим максималне сигурности

64. Затвореници код којих постоји страх од насиља, укључујући страх од могућих сексуалних преступа од стране других затвореника на основу било ког релевантног разлога, или затвореници који су недавно претрпели напад или повреду од стране других чланова затворске заједнице треба да уживају потпуну заштиту затворског особља.

65. Улога лекара не сме да укључује давање овлашћења и одобравање употребе силе од стране затворског особља, које на себе мора преузети ту одговорност у циљу постизања реда и дисциплине.

66. У случају санкционисања дисциплинском изолацијом, било којом другом дисциплинском казном или мером сигурности, која може имати штетно дејство на телесно или душевно здравље затвореника, здравствено особље, на захтев затвореника или затворског особља, треба да обезбеди медицинску помоћ или лечење.

Е. Посебни програми здравствене заштите: социотерапијски програми, породичне везе и контакти са спољним светом, мајк и дијете

67. Социотерапијски програми треба да буду организовани у складу с локалном друштвеном заједницом и пажљиво надзирани. Лекари треба да буду спремни на конструктивну сарадњу са свим заинтересованим службама, како би пружили могућност затвореницима да користе такве програме и тако стекну друштвене квалификације које могу помоћи да се смањи ризик од рецидивизма након пуштања на слободу.

68. Треба узети у разматрање и могућност да се затвореницима дозволи посета њиховог сексуалног партнера без визуелног надзора током посете.

69. Требало би омогућити заједнички боравак веома мале деце с њиховим затвореним мајкама како би се мајкама омогућило да им посвете пажњу и негу која је потребна за одржавање доброг здравља, те како би се одржала емотивна и психолошка веза.

70. Треба обезбедити посебне објекте за мајке које бораве са децом (јаслице, обданишта).

71. Лекари не би требало да се уплићу у административне одлуке у погледу одвајања деце од мајки кад достигну одређени узраст.

Ж. Телесни претреси, лекарски извештаји, медицинска истраживања

72. Претрес је ствар управних власти и затворски лекари не треба да се укључују у такве поступке. Међутим, интимне медицинске претраге морају да врше лекари тамо где постоје објективни медицински разлози за њихов ангажман.

73. Затворски лекар не би требало да припрема било какав медицински или психијатријски извештај било за одбрану било за тужилаштво, осим уколико то званично не затражи затвореник или уколико суд тако не наложи. Лекари треба да избегавају и било какве задатке у којима би учествовали као медицински вештаци укључени у правосудне поступке који се односе на притворенике. Они би требало да прикупљају и анализирају узорке само за дијагностичке анализе и искључиво из здравствених разлога .

74. Медицинска истраживања на затвореницима треба да се обављају у складу с начелима изнетим у Препоруци бр. Р (87) 3 о Европским затворским правилима, бр. Р (90) 3 о медицинским истраживањима на људским бићима и бр. Р (93) 6 о затвору и криминолошким аспектима борбе против преносивих болести, укључујући СИДУ и с тим повезане здравствене проблеме у затвору.

САВЕТ ЕВРОПЕ

КОМИТЕТ МИНИСТРА

Препорука бр. Р (97) 12 Комитета министара државама чланицама о особљу задуженом за спровођење санкција и мера

(коју је Комитет министара усвојио 10. септембра 1997. на 600. састанку заменика министара)

Комитет министара, на основу члана 15.б Статута Савета Европе,

Имајући у виду интерес Савета Европе за успостављање заједничких начела казнене политике за сузбијање криминала и ефикасних начина поступања са осумњиченим или осуђеним починиоцима, поштујући при том људска права;

Уважавајући значај Резолуције (66) 26 о статусу, регрутовању и обуци затворског особља, као и Резолуције (68) 24 о статусу, одабиру и обуци особља казnenих институција са руководећим звањима, уз потребу њиховог иновирања како би се обухватиле промене у казненој, административној и стручној пракси до којих је дошло после њиховог усвајања, а које су, између осталог, нашле свој израз у Препоруци бр. Р (87) 3 о Европским затворским правилима;

Уважавајући исто тако и потребу да се установе начела за регрутовање, одабир, обуку и статус особља задуженог за спровођење санкција и мера у заједници које допуњавају начела предвиђена Препоруком бр. Р (92) 16 о Европским правилима о санкцијама и мерама у заједници;

Сматрајући да успешно спровођење санкција и мера у заједници и затворских санкција и мера захтева високостручно, квалификовано и предано особље да би се постигла сврха санкција и мера;

Уважавајући став да реализација вишеструких циљева санкција и мера у заједници и затворских санкција и мера захтева тешњу сарадњу између особља задуженог за њихово спровођење у ова два сектора, те је стога потребно размотрити могућности за покретљивост особља;

Сматрајући да је пожељно да регрутовано и одабрано особље има квалификације и квалитете личности и карактера који одговарају њиховим различитим задацима;

Потврђујући да им треба дати значајне могућности за стално унапређење њихових знања и вештина како би своје задатке испуњавали и одговорили на нове изазове стручно, уз иновативну али реалну машту;

Сматрајући да ће сарадња између различитог особља задуженог за спровођење санкција и мера бити олакшана ако се њихов рад одвија на основу размене знања о циљевима и методама рада;

Сматрајући стога да регрутовање, одабир и професионални развој особља задуженог за спровођење затворских санкција и мера треба изводити у складу са начелима која доприносе јединственом приступу у њиховом раду;

Сматрајући да је од значаја да се особљу додели одговарајући статус у складу са основним функцијама које врши у име заједнице и да треба да има услове запошљавања у складу са својим квалификацијама, уз уважавање захтевног карактера њиховог посла;

Потврђујући значај да се јасно истакне етичка основа посла који обавља особље задужено за спровођење санкција и мера у заједници и затворских санкција и мера;

Препоручује владама држава чланица:

- да се руководе начелима регрутовања, одабира, обуке, услова рада и покретљивости особља задуженог за спровођење санкција и мера садржаним у Додатку I овој Препоруци;

- да предузму одговарајуће мере за доношење националних етичких смерница за особље задужено за спровођење санкција и мера било састављајући такве етичке смернице у складу са Европским смерницама датим у Додатку II овој Препоруци или прилагођавајући, по потреби, постојеће домаће етичке смернице Европским смерницама;

- да подстичу највеће могуће ширење ове Препоруке и њеног Меморандума са објашњењима.

Додатак I Препоруци бр. Р (97) 12 *)

НАЧЕЛА РЕГРУТОВАЊА, ОДАБИРА, ОБУКЕ, УСЛОВА РАДА И ПОКРЕТЉИВОСТИ ОСОБЉА ЗАДУЖЕНОГ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ САНКЦИЈА И МЕРА

*) За дефиницију одређених појмова коришћених у овом додатку у молимо видите одељак о терминологији после два додатка који следе.

I. ОПШТА НАЧЕЛА

1. Експлицитна политика у вези са особљем задуженим за спровођење санкција и мера треба да буде дата у званичном документу или документима који покривају све аспекте регрутовања и одабира, обуке, статуса, задатака везаних за управљање,

услова рада и покретљивости. Овом политиком треба истаћи етички карактер институционалне и личне одговорности, уз посебан нагласак на национално поштовање инструмената људских права. Она треба да буде формулисана у сарадњи са запосленима односно представницима њихове струке. У буџету службе/служби треба предвидети одговарајућа финансијска средства за спровођење ове политике.

2. Уколико је кадровска политика под утицајем промена у вези са спровођењем санкција и мера односно, у општијем смислу, под утицајем административних, професионалних и друштвених кретања, начела политике треба преиспитати и по потреби модификовати.

3. Особље задужено за спровођење санкција и мера треба да буде довољно бројно да би ефикасно обављало различите поверене задатке. Оно треба да поседује личне квалитете и карактерне особине, као и стручне квалификације неопходне за обављање тих функција.

II. РЕГРУТОВАЊЕ И ОДАБИР

4. Потребно је да се начела која се тичу регрутовања и одабира доживљавају као применљива у ширем смислу не само на регрутовање и одабир приликом почетног пријема на основном нивоу него и на регрутовање и одабир за остала радна места унутар или између служби за условну слободу и затворских служби.

5. Да би се олакшало доношење одлука о пријему или одбијању, приликом регрутовања треба користити описе послова. Опис послова треба јасно и конкретно да опише циљеве, дужности и одговорности везане за рад који треба обавити. Такође је потребно јасно прописати услове запослења, као и могућности за унапређење.

6. Да би се заинтересовали одговарајући кандидати, потребе за регрутовањем и неопходне квалификације треба широко разгласити.

7. Поред траженог нивоа образовања, ваљаног карактера и одговарајућег искуства, потребно је да кандидати имају прилагодљиву и стабилну личност, са јасно испољеном мотивацијом за посао који траже, да имају квалитете неопходне за неговање добрих људских односа, као и жељу за учењем.

8. Поступак регрутовања и одабира треба да буде експлицитан, јасан, доследно правичан и лишен дискриминације. Орган задужен за одлучивање о пријему или одбијању треба да буде састављен од лица с различитим релевантним искуством. Његов рад треба да буде непристрасан.

9. Без обзира какви се инструменти користе за оцену личних карактеристика, треба водити рачуна да мерила буду непристрасна и проверена.

10. Регрутовање и одабир особља треба вршити узимајући у обзир да је пожељно обезбедити одговарајућу заступљеност мушкараца и жена, као и националних мањина, како би се одговорило потребама осумњичених и осуђених починилаца са којима се ради.

11. Потребно је да се регрутовање и избор у виша звања заснивају на практичном стручном искуству уз руководеће способности. У циљу развоја ефикасне службе или служби, приликом регрутовања и избора у виша звања треба узети у обзир потребу обезбеђења напредовања у служби, као развоја нових приступа и посебних вештина. Ако се ради о регрутовању са стране, посебно је важно да искуство и способности тако регрутованих и одабраних лица буду у потпуности адекватни.

12. У случају када се особље ангажује по уговору или представља део службе задужене за примену санкција и мера финансиране уз помоћ неповратних средстава владе, њихово регрутовање и избор треба вршити на такав начин да се обезбеди да њихови лични квалитети и формалне квалификације у потпуности одговарају њиховим задацима и дужностима.

13. Да би се избегао губитак људства због незадовољства које би довело до превременог напуштања посла и да би се установила чврста основа за каснију обуку, треба приликом пријема организовати оријентацију кандидата и дати им реалан увид у њихов посао.

III. ОБУКА

14. Целокупна обука кандидата треба да строго узима у обзир задатке преузете од стране службе/служби за спровођење санкција и мера у обиму у коме се они тичу њених циљева, садржаја и метода. Потребно је да служба/службе задужене за спровођење санкција и мера обезбеде да особље добије одговарајућу обуку, укључујући и знања о релевантним међународним инструментима.

15. Уколико одговарајућа професионална обука није организована пре регрутовања, служба/службе задужене за спровођење санкција и мера треба да организују такву обуку или да обезбеде њено извођење.

16. Сврха почетне обуке треба да буде да се новозапослени прилагоди задацима које ће обављати преношењем стручних вештина и разумевања радне средине, а посебно знања о проблемима у вези с криминалом и његовим друштвеним контекстом.

Обука такође треба да пренесе знање о основним вредностима струке и тиме омогући новозапосленом да пронађе своје место у служби/службама за спровођење санкција и мера.

17. Потребно је да почетни програми обуке комбинују теоретске и практичне аспекте од утицаја на задатке и функције појединца, као и на организацију и функционисање службе/служби. Због тога обука треба да траје довољно дуго.

Потребно је да ови програми, између осталог, обухвате теме које се односе на посматрање и тумачење понашања, комуникацију и друге вештине успостављања и одржавања добрих међуљудских односа.

Треба их модификовати да би се обухватиле промене у циљевима и методама службе/служби за спровођење санкција и мера, нарочито оне које са собом носе промену карактера појединих функција, као и сва спољна кретања која имају непосредног утицаја на ова питања.

18. Методи почетне обуке треба да користе делотворне поступке учења. По потреби се могу користити наставници ван службе/служби за спровођење санкција и мера.

19. Поступак почетне обуке треба да укључи проверу стеченог знања и да омогући оцену полазника. Стога треба обезбедити начине за објективно оцењивање током обуке и по њеном завршетку.

20. Перманентним образовањем треба запосленима омогућити стално усавршавање и тиме унапређење професионализма. Ова обука би по правилу требало да омогући стицање национално признатих квалификација у одређеном предмету или предметима.

Овакву обуку би по правилу требало организовати у сарадњи са заинтересованим лицима. Перманентна обука требало би да буде обавезна када нова кретања поставе пред службу нове и битне захтеве и требало би је покренути пре него што до таквих промена дође. Она такође треба да буде обавезна када поједини аспекти дужности то захтевају.

Таквом обуком треба колико год је могуће пренети и међународна искуства када се то чини пожељним као метод за даље лично усавршавање или када је то потребно због неких конкретних захтева службе.

21. Садржај перманентног образовања треба да буде у што већој мери усмерен тако да узме у обзир потребе запослених везане за њихов посао. У сарадњи са запосленима треба сачинити процедуре за исказивање тих потреба.

22. Ако се сматра да су посебни облици перманентног образовања од нарочитог значаја за унапређење, служба/службе задужене за спровођење санкција и мера треба да настоје да такву обуку омогуће заинтересованим појединцима.

23. Приликом организовања обуке, треба користити стручњаке ван службе/служби за спровођење санкција и мера. Такву обуку треба спроводити у сарадњи са специјализованим институцијама ван дотичне службе/служби.

24. Радно време запослених треба тако организовати тако да се омогући похађање сесија перманентног образовања у редовно радно време. Овим се не искључује потреба за додатним учењем у слободно време.

25. Да би се обезбедио висок ниво службе, перманентно образовање треба да обухвати програме организоване заједнички за различите категорије особља, без обзира на њихово звање или функцију, како би се унапредила сарадња између тих категорија запослених унутар службе/служби задужених за спровођење санкција и мера. Стога циљ програма треба да буде упознавање запослених са пословима који се обављају у мултидисциплинарним тимовима.

26. Обука у области управљања треба запосленима да пружи програме са широким избором садржаја и метода како би се оспособили за управљање и руковођење тимом, а, где је потребно, и ангажовање спољних извора. Међу различитим темама које ће се обрађивати посебно место треба дати преношењу одговорности.

Обука у области управљања која одговара карактеру додељених задатака треба да буде обавезна и за виша руководећа звања као и за оне који обављају непосредне задатке управљања радним јединицама.

27. Систематско оцењивање обуке треба вршити да би се измерио учинак обуке како у погледу онога што је научено тако и начина на који се стечено знање користи у пракси на радном месту. Потребно је да такве оцене доведу до евентуално неопходних прилагођавања било програма обуке било услова за примену резултата обуке.

28. Пошто избор наставног особља строго зависи од врсте обуке коју треба организовати, треба подстицати широку разноврсност избора. Особље треба да има професионалне ставове, искуство које обједињује и теоретске и практичне аспекте, одличне способности за анализу људског понашања и способност да се саслушају други.

29. Наставно особље треба ангажовати користећи поступке којима се објективно обезбеђује да такво особље поседује висок степен људских и стручних квалитета неопходних за обављање њихових функција. Треба им пружити сваку обуку неопходну за обављање ових функција ако и када то буде потребно.

30. Када се наставно особље бира међу особљем службе задужене за спровођење санкција и мера, њихов положај и дужности треба да буду јасно дефинисани. Ако је потребно, да би се њихово знање и практично искуство актуелизовало, треба их вратити да раде на терену. Знатније време проведено на привременим пословима наставе треба узимати у обзир у циљу напредовања у служби.

31. Пошто обуку особља у свим звањима треба сматрати битним улагањем како би се постигла ефикасност, одговарајући проценат финансијских средстава службе/служби за спровођење санкција и мера треба наменити издацима за обуку.

Сваку значајнију промену политике која се тиче спровођења санкција и мера, а која има последице по обуку запослених треба да прати и процена одговарајућих потреба за финансијским средствима. То посебно важи када се покрећу посебни пројекти за осумњичене или осуђене починиоце који захтевају да се у обзир узму и потребе додатне обуке за особље које ће на њима радити.

32. Децентрализацију активности обуке треба увек да прати додела појединачних финансијских средстава децентрализованим органима задуженим за обуку.

33. Запосленима који обављају посебне функције, без обзира да ли раде с пуним или скраћеним радним временом, треба пружити могућност да приликом доласка у службу/службе за спровођење санкција и мера похађају обуку чија је сврха да им се олакша прилагођавање на нову средину у циљу вршења њихове посебне функције.

Када се укаже потреба, овим категоријама запослених треба понудити сваки облик додатне обуке неопходне за правилно вршење њихових задатака.

IV. УСЛОВИ РАДА И ОДГОВОРНОСТИ ЗА РУКОВОЂЕЊЕ

34. Ефикасност захтева да запослени буду свесни основних начела која представљају оквир њиховог посла. У том циљу, треба објавити изјаву о политици којом се дефинишу општи циљеви, начела, вредности и методи конкретне службе/служби и по потреби је иновирати.

35. Такву изјаву о политици треба саставити уз широку сарадњу са запосленима како би се од самог почетка обезбедили њихова заинтересованост и учешће.

36. Изјава о политици треба да обухвати све активности службе/служби задужене за друштвене и затворске санкције и мере и да нагласи значај сарадње и узајамног разумевања. Када се службом/службама задуженим и за санкције и мере у заједници и за затворске санкције и мере одвојено управља, та два документа треба усагласити тако да се избегну противречности између начела и вредности који леже у основи рада сваке службе.

37. Изјаву о политици треба да прати план за постизање наведених циљева. Потребно је да ти циљеви буду реални и потенцијално достижни. Треба тражити професионално мишљење запослених и узети га у обзир приликом постављања циљева.

38. Потребно је да се методима којима треба постићи циљеве настоји да се ангажује професионална креативност и осећај одговорности запослених на свим нивоима организације. Из тог разлога, управљање на свим нивоима треба да афирмише, одржава и развија професионални идентитет и способности свих запослених.

39. Професионални идентитет има корене у разумевању и етичкој примени фонда специјализованих знања и радних вештина које се стално развијају. Стога треба редовно нудити низ различитих могућности запосленима у свим звањима и категоријама како би им се омогућило да буду у току с новим достигнућима у њиховој делатности. Посебно треба омогућити особљу које се бави питањима условне слободе да сазнају о проблемима рада у затвору и покушајима да се они превазиђу. Сличне могућности треба пружити затворском особљу како би научило о раду везаном за условно ослобођене осуђенике.

40. Услови рада и зараде треба да буду такви да привуку и обезбеде задржавање одговарајућег особља и да му омогуће да коректно врши своје обавезе и развија свест о професионалној одговорности.

41. Треба учинити напор да се обезбеди да рад запослених на спровођењу санкција и мера добије заслужену друштвену афирмацију.

42. Руководство на свим нивоима треба да настоји да спречи да услови рада доведу до знакова стреса код запослених тако што ће се на одговарајући начин обезбедити брига о њиховој физичкој безбедности, прикладно радно време, ширина у одлучивању, отворена комуникација и психолошки повољна атмосфера у свакој радној јединици.

43. Ако су запослени током обављања посла били изложени неком трауматичном догађају, треба им пружити хитну помоћ у облику могућности да разговарају о догађају, по потреби уз лично психолошко саветовање и евентуалне неопходне дугорочне мере.

44. Треба увести политику социјалне бригае о запосленима како би се помогло онима који имају личне и приватне проблеме који би могли да утичу на њихов рад. Запослени треба да буду исцрпно информисани о свим врстама помоћи које им стоје на располагању.

45. Особљу треба дати реалне информације о могућностима за унапређење. Код одлука о унапређењу нагласак треба ставити на способности, односно на поседовање вештина неопходних за квалитетно обављање одређеног посла. Приликом таквог оцењивања, поступак одабира треба да омогући да се на одговарајући начин узму у обзир радно искуство, уложени труд при раду и професионални квалитет извршеног посла, укључујући и способност за сарадњу с другима и за обезбеђивање сарадње других. Редовно и релативно често оцењивање радног учинка треба да буде предмет расправе с појединцем о коме је реч како би

се запосленима помогло да максимално развију своје способности и припреме се за евентуално унапређење.

46. Унапређење не треба да буде једини вид признања способности. Треба тражити и по потреби користити и друге облике признања способности.

47. Треба подстицати истраживања о функционисању особља. Таквим истраживањем треба настојати да се, између осталог, одреди у којој мери рад одређене службе може да се знатније унапреди бољим облицима регрутовања, одабира и обуке запослених, организацијом рада, подстицајним мерама и професионалном подршком.

V. ПОКРЕТЉИВОСТ

48. Да би се унапредио ефикасан рад унутар и између затворских служби и служби за условну слободу, треба подстицати могућности да запослени у једној служби буду привремено распоређени у другу ради обуке. Такав премештај се може предузети само уз пристанак запосленог, треба да буде привремен и не сме довести ни до какве промене у формалном статусу запосленог.

49. Да би се унапредио рад службе/служби за спровођење санкција и мера, треба омогућити привремено распоређивање особља задуженог за условну слободу на затворске послове и затворског особља на послове везане за проблематику условне слободе. Трајање распореда на друге послове, које не сме довести до трајне промене запослења, треба одредити у светлу његове сврхе односно сврха.

50. Привремено распоређивање на друге послове треба да буде условљено постојањем одговарајућих квалификација конкретног лица. Финансијска ограничења никада не смеју довести до привременог распоређивања лица без одговарајућих квалификација. Треба организовати избор одговарајућих лица. Пре привременог премештаја треба по потреби обезбедити све видове обуке или припрема.

51. Стални премештај запосленог са затворских на послове везане за условну слободу односно обрнуто треба размотрити на основу поднетог захтева за такво запослење, уз испуњавање националних критеријума који важе за такве пријаве.

Додатак II Препоруци бр. Р (97) 12 ^{*)}

ЕВРОПСКЕ СМЕРНИЦЕ ЗА НАЦИОНАЛНЕ ЕТИЧКЕ СМЕРНИЦЕ ЗА ОСОБЉЕ ЗАДУЖЕНО ЗА СПРОВОЂЕЊЕ САНКЦИЈА И МЕРА

I. ЕТИЧКИ ЗАХТЕВИ УОПШТЕ

1. Особље задужено за спровођење санкција и мера мора одано и савесно извршавати своје дужности које су му додељене на основу правних инструмената које примењује држава. Исто важи и за усаглашеност са политиком, праксом и упутствима службе/служби задужених за спровођење санкција и мера, а које се односе на вршење тих обавеза уколико нису у очигледној несагласности са примењеним правним инструментима.
2. Служба/службе задужене за спровођење санкција и мера имају обавезу да својим запосленима јасно предоче етичке захтеве везане за спровођење санкција и мера тако да се њихов рад на сваком нивоу организације заснива на брањивим етичким премисама. Потребно је да конкретна служба/службе настоје да спрече или по потреби реше евентуалне етичке недоумице запослених у погледу политике, праксе или упутстава увођењем одговарајућих процедура и усмеравањем.
3. Особље задужено за спровођење санкција и мера мора се на дужности и ван ње понашати на начин који је у складу са политиком, начелима и инструкцијама конкретне службе/служби, који не утиче неповољно на обављање њиховог посла и не угрожава кредибилитет службе/служби. Запослени морају свог претпостављеног одмах обавестити о евентуалним случајевима понашања или поступцима који могу имати штетне последице по службу/службе.
4. Особље се мора уздржавати од понашања које може изазвати сумњу да се новац или друга средства за службене потребе ненаменски користе. У случају сумње, појединац треба да се обрати за савет, а служба треба да савет пружи.
5. Када обавештење везано за осумњиченог или осуђеног починиоца треба пренети органу овлашћеном да га прими, запослени имају моралну обавезу да обезбеде да та информација буде објективна, искрена и потпуна, нарочито ако се односи на неку незакониту радњу починиоца.
6. У односима између колега мора да влада дух сарадње и узајамне подршке како би се неговала физички и психички здрава и безбедна радна средина како за запослене тако и за осумњичене или осуђене починиоце. Запослени морају спремно пружити помоћ колегама којима је таква помоћ потребна у извршавању њихових обавеза, нарочито у случају избијања насиља или било каквог другог узнемирујућег инцидента.
7. Особље задужено за спровођење санкција и мера мора поштовати права својих колега без обзира на њихову расу, етничку или националну припадност, боју, језик, веру, старост, пол, сексуалну оријентацију или физичко односно ментално стање. Они ни под каквим условима не смеју узимати учешћа у било каквим облицима малтретирања или дискриминације нити пак покушавати да оправдају такво понашање.

8. Особље задужено за спровођење санкција и мера мора показати неопходно разумевање за разлике у мишљењима како би се избегло да било кога увреде и како би се обезбедило поштовање других. Они не смеју критиковати колеге пред осумњиченим или осуђеним починиоцима нити пред њиховим члановима породице или познаницима.

9. Особље задужено за спровођење санкција и мера мора своје дужности обављати поштено, уз отвореност према другим људима или органима који раде са службом/службама задуженим за спровођење санкција и мера и са јавношћу, како би се подстицало поверење у службу и њене запослене.

10. Служба/службе задужене за спровођење санкција и мера имају моралну обавезу да обезбеде да запослени буду потпуно информисани о природи контаката које могу имати са медијима у складу са одговарајућим домаћим законима о слободи изражавања као и на њима заснованом политиком и упутствима. Када запослени дају изјаве средствима информисања, морају поступати доследно и у складу са законом, политиком односно упутствима. У таквим приликама морају испољити поштење, објективност и искреност.

II. ЕТИЧКИ ЗАХТЕВИ У ПОГЛЕДУ ОСУМЊИЧЕНИХ ИЛИ ОСУЂЕНИХ ПОЧИНИЛАЦА

11. Сав рад у вези са спровођењем санкција и мера мора се заснивати на поштовању вредности сваког људског бића и права која осумњиченом или осуђеном починиоцу дају домаћи или међународни правни инструменти. Поштовање осумњиченог или осуђеног починиоца мора обухватати и његову породицу и родбину.

12. У свом раду са осумњиченим или осуђеним починиоцима сви запослени морају доследно настојати да афирмишу сврху казне или мере у складу с политиком и праксом службе/служби задужених за спровођење санкција и мера.

13. Запослени се морају уздржавати од насиља или другог облика физичког или менталног злостављања осумњичених или осуђених починилаца у њиховој надлежности и морају чинити све у својој моћи да обезбеде да се и други уздржавају од таквог понашања.

14. Запослени се морају уздржавати од сваког облика дискриминације приликом спровођења санкција и мера и морају чинити све што је у њиховој моћи да спрече дискриминацију од стране других лица или органа.

15. Запослени се морају уздржавати од понашања којим се провоцирају осумњичени или осуђени починиоци у њиховој надлежности. Штавише, особље мора настојати да код осумњичених или осуђених починилаца изазове позитивно

понашање тако што ће им дати конструктиван пример својим ставовима, речима и поступцима.

16. Запослени који непосредно раде са осумњиченим или осуђеним починиоцима имају моралну обавезу да их обавесте о њиховим обавезама и правима у односу на применљиве казне и мере, као и о облицима помоћи који им стоји на располагању како би усвојили понашање у складу са законом.

17. Са информацијама о осумњиченим или осуђеним починиоцима и њиховој ситуацији, као и са информацијама о њиховој породици мора се поступати с поштовањем и у складу с постојећим законским или управним одредбама о поверљивости. Запослени се морају доследно придржавати упутстава садржаних у њима.

18. Запослени не смеју ни под каквим околностима прихватити мито или се упуштати у нелегалне радње са осумњиченим или осуђеним починиоцима или њиховим породицама и морају учинити све што је у њиховој моћи да обезбеде да се и други запослени уздржавају од таквих радњи.

19. Запослени морају појединачно успостављати и одржавати професионалан однос са осумњиченим или осуђеним починиоцима и њиховим породицама. Морају потражити савет кад год су у недоумици у погледу исправности својих односа са починиоцима и њиховим породицама. Запослени на руководећим местима морају без оклевања предузети одговарајуће мере у вези са сумњивим односима било ког подређеног с починиоцима и њиховим породицама.

ТЕРМИНОЛОГИЈА

1. Израз „санкције и мере“ означава и затворске санкције и санкције као и мере у заједници. Санкције и мере у заједници, дефинисане у Препоруци бр. Р (92) 16, јесу оне којима се починилац задржава у његовој средини и које укључују одређени степен ограничења његове слободе наметањем услова односно обавеза, а које спроводе у ту сврху законом прописани органи. „Мере“ су облици поступања о којима се одлучује у случају претпостављеног прекршаја пре доношења одлуке или уместо одлуке о казни као и начини да се казна лишавања слободе спроведе ван затворске установе.

2. „Особље задужено за спровођење санкција и мера“ означава запослене у служби/службама који су оперативно и руководно задужени за спровођење санкција и мера према горе датој дефиницији (обично затворско особље и особље које ради на питањима условне слободе).

3. У тексту се помињу „осумњичени починиоци“ јер служба/службе задужене за спровођење санкција и мера могу бити задужене и за мере које се предузимају у истражном поступку. Примери за то су задржавање у притвору, обезбеђивање

контактне особе за подршку у истражном поступку или, под одређеним условима и уз одређене мере безбедности, почетак планирања третмана.

4. Пошто се у Додатку II дају обавезујућа етичка упутства а не правила, за глаголске облике коришћен је израз „морати“ (у енглеском *must*, у француском облици глагола *devoir*). Тиме се жели нагласити да је потребно да упутства имају принудну етичку снагу.

САВЕТ ЕВРОПЕ

КОМИТЕТ МИНИСТАРА

**Препорука бр. Р (93) 6 Комитета министара државама чланицама
о затворским и криминолошким аспектима контроле преносивих болести,
укључујући сиду и с тим повезане здравствене проблеме у затвору**

*(коју је Комитет министара усвојио 18. октобра 1993.
на 500. састанку заменика министара)*

Комитет министара, у складу са одредбама члана 15.6 Статута Савета Европе,

Сматрајући да је постизање већег међусобног јединства у интересу држава чланица Савета Европе и да је један од начина да се тај циљ оствари заједничко деловање како на пољу здравствене неге тако и на пољу политике сузбијања криминалитета;

Свесни величине изазова који за затворске управе представља одговорност за разраду превентивних мера и медицинске, психолошке и друштвене неге затвореника инфицираних ХИВ-ом;

Уверени у потребу израде европске стратегије за борбу против ХИВ инфекције у затворима;

Узимајући у обзир изјаву из 1987. године са саветовања о превенцији и контроли сиде у затворима, а у оквиру специјалног програма Светске здравствене организације о сиди;

Позивајући се на своју Препоруку бр. Р (87) 25 о заједничкој европској здравственој политици борбе против синдрома стеченог недостатка имунитета (сиде);

Позивајући се на закључке усвојене на 8. Конференцији директора затворских управа (одржаној од 2. до 5. јуна 1987. у Стразбуру) о преносивим болестима у затворима с посебним нагласком на сиду;

Подсећајући на закључке усвојене на 16. конференцији европских министара правде (одржаној од 21. до 23. јуна 1988. у Лисабону) о кривичном праву и криминолошким проблемима проузрокованим ширењем инфективних болести, укључујући сиду;

Поздрављајући Препоруку 1080 (1988) Парламентарне скупштине Савета Европе о усклађеној европској здравственој политици спречавања ширења сиде у затворима;

Указујући на своју Препоруку бр. Р (89) 14 о етичким питањима ХИВ инфекције у здравственим установама и друштвеном окружењу;

Имајући на уму да поштовање темељних права затвореника, а поготово права на здравствену негу, подразумева пружање затвореницима превентивног третмана и здравствене неге каква се пружа широј заједници;

Указујући с тим у вези на Конвенцију за заштиту људских права и основних слобода и на Европску друштвену повељу;

Указујући на своју Препоруку бр. Р (87) 3 о Европским затворским правилима којима се доприноси обезбеђењу минималних стандарда у погледу човечности и достојанства у затворима;

Сматрајући да превентивне мере и мере здравствене неге треба да почивају на добровољној сарадњи затвореника како би задовољиле етичке захтеве и биле делотворне,

ПРЕПОРУЧУЈЕ владама држава чланица:

- да обезбеде да начела и одредбе изложени у додатку препоруци и сачињени у светлу најновијих сазнања буду примењени кроз националне и регионалне политике здравствене заштите у затворима намењене борби против ХИВ инфекције и других преносивих болести;

- да обезбеде што шири оптицај ове препоруке, посвећујући нарочиту пажњу свим појединцима и телима одговорним за остваривање здравствене политике у затворима, а такође и свим представницима закона и телима задуженим за политику сузбијања криминалитета и с њом повезане криминолошке аспекте контроле преносивих болести.

Додатак Препоруци бр. Р (93) 6

I. ЗАТВОРСКИ АСПЕКТИ

A. Општа начела

1. Постоји прека потреба да се у свакој од држава састави кохерентна политика за борбу против ХИВ-а/сиде у затворима.

Такву политику треба формулисати у тесној сарадњи с националним здравственим властима и уврстити у ширу политику борбе против преносивих болести у затворима.

Треба унапређивати начине и средства за спречавање ХИВ-а/сиде у затворима.

Здравствено просвећивање и информисање свих затвореника и чланова особља треба да буде саставни део затворске политике.

2. Систематски лекарски преглед који се врши по пријему у затвор треба да укључи мере за откривање интеркурентних болести, укључујући излечиве инфективне болести, а нарочито туберкулозу. Преглед је такође прилика да се пруже здравствени савети и код затвореника створи већи осећај одговорности за сопствено здравље.

3. Треба понудити тестове на ХИВ/сиду на добровољној основи уз саветовање пре и после тестирања. Под одговорношћу лекара, здравствено особље треба да затворенику објасни последице теста пре његовог обављања и да га у потпуној дискрецији извести о његовим резултатима, осим ако затвореник не одбије да прими такве информације.

Према тренутним сазнањима, присилно тестирање затвореника треба забранити као неделотворно и дискриминаторно, и стога неетичко.

4. У свакој фази ХИВ инфекције/сиде, затвореницима треба понудити исте медицинске и психолошке услуге као и другим члановима заједнице. Уопште узев, њима треба да буду доступне здравствене услуге које су истог квалитета као и оне које се пружају широј заједници.

Сарадња с националним или регионалним здравственим системима олакшава медицинску негу серопозитивних затвореника и затвореника оболелих од сиде, као и њихово лекарско праћење по пријему и по пуштању на слободу.

5. За серопозитивне затворенике треба организовати медицинску негу, психолошку подршку и социјалне услуге ради олакшања њихове интеграције по пуштању на слободу.

6. Треба нарочито настојати да се затворско особље и затвореници информишу о начинима преношења ХИВ-а, као и обезбедити поштовање правила хигијене и предузети мере да се смањи опасност од инфекције током издржавања казне и по пуштању на слободу.

Здравствене и затворске власти треба да пруже информације и, у случају потребе, савете о ризичном понашању на индивидуалној бази.

Затвореницима треба пружити информације на језику који разумеју, узимајући по потреби у обзир њихово културно порекло.

7. Ради спречавања ХИВ инфекције, затворске и здравствене власти треба да снабдеју затворенике презервативима током боравка у затвору и пре привременог или коначног пуштања на слободу. Избор најприкладнијег начина за постизање овог циља треба оставити свакој од држава: медицинска служба, продаја у кантинама или неки други начин примерен тренутним схватањима, врсти затворске популације и начину функционисања затворске установе.

8. Подаци о здравственом стању затвореника поверљиве су природе.

Лекар може доставити такве податке другим члановима лекарског тима и, у изузетним случајевима, управи затвора који су нужни за лечење и негу затвореника односно ради провере здравственог стања затвореника и особља, уз дужно поштовање лекарске етике и законских одредаба. Ово обично треба чинити уз пристанак лица о коме је реч. За изношење података треба да важе иста начела као и она која се примењују у широј заједници.

Серолошки статус у погледу ХИВ-а/сиде обично се не сматра неопходним податком.

9. Будући да се сегрегација, изолација и ограничења у вези са запошљавањем, спортом и рекреацијом не сматрају неопходним у погледу серопозитивних чланова заједнице, исти приступ се мора прихватити и у односу на серопозитивне затворенике.

Дисциплинске мере или затварање у ћелију могу бити оправдани без обзира на ХИВ статус када затвореници покушају да сексуално злостављају друге затворенике или уопште покушају да нашкоде другим затвореницима или особљу.

10. У свим деловима затвора затвореницима треба ставити на располагање санитарне уређаје који су у складу са стандардима заједнице.

11. Затворском особљу и затвореницима треба ставити на располагање сва потребна средства за одржавање хигијене у складу с правилима.

12. Треба пратити здравствено стање серопозитивних затвореника и пружати им савете током боравка у затвору, а нарочито после саопштавања резултата тестова.

Медицинске службе затворских установа треба да обезбеде медицинско и психолошко праћење здравственог стања затвореника по пуштању на слободу и да их подстакну да користе такве услуге.

13. Затворенике инфициране ХИВ-ом не треба искључивати из мера као што је смештај у домове или центре полуотвореног типа или све друге врсте отворених затвора и затвора са смањеним надзором.

14. Затвореницима који се налазе у последњем стадијуму обољења од ХИВ-а треба одобрити превремено пуштање на слободу и пружити одговарајуће лечење, у мери у којој је то могуће.

15. У оквиру затворских здравствених служби треба обезбедити адекватна финансијска средства и људске ресурсе за решавање не само проблема у вези с преносивим болестима и ХИВ-ом/сидом, већ и свих здравствених проблема с којима се затвореници суочавају.

16. Лица лишена слободе не смеју бити подвргнута медицинским испитивањима осим када се од њих очекује непосредна и значајна корист по њихово здравље.

Етичка начела у вези са испитивањима на људима морају се строго примењивати, поготово у погледу пристања на основу пуне обавештености и поверљивости. Сва научна истраживања која се врше у затворима морају бити одобрена од стране одбора за етичка питања или бити предмет алтернативног поступка којим се гарантују таква начела.

Истраживања у вези с превенцијом, лечењем и контролом преносивих болести међу затвореницима треба подстаћи уколико пружају податке који се не могу добити испитивањима која се врше у заједници.

Клиничка испитивања у погледу лечења свих болести у вези а ХИВ-ом/сидом треба да буду подједнако доступна затвореницима и члановима заједнице.

Епидемиолошко праћење ХИВ-а/сиде, укључујући анонимне, некорелативне провере, треба узети у обзир само ако се такве методе користе у широј заједници и ако постоје изгледи да резултати њихове примене на затворску популацију могу бити корисни самим затвореницима.

Затворенике треба на време обавестити о свим епидемиолошким испитивањима која се врше у затвору у ком издржавају казну.

Приликом објављивања и саопштавања резултата истраживачких студија мора се обезбедити пуна поверљивост података о идентитету затвореника који су учествовали у таквим студијама.

Б. Посебне мере

17. Потребно је да затворске власти предузму све могуће мере за спречавање незаконитог уношења дроге и ињекционог материјала у затворе. Међутим, таквим мерама не треба угрожавати развој у правцу што већег укључивања затвора у њихово економско и друштвено окружење.

18. Превенција претпоставља увођење и развој програма здравственог просвећивања ради смањења ризика, укључујући пружање обавештења о потреби дезинфекције или једнократне употребе ињекционе опреме.

Затвореницима треба ставити на располагање дезинфекциона средства не само ради њихове заштите од преносивих болести, већ и да би им се омогућило да поштују правила хигијене.

19. Здравствену негу и социјалне програме треба унапређивати ради припреме затвореника уживалаца дроге за пуштање на слободу и организовања превременог пуштања на слободу у складу са одговарајућим смештајем и третманом (дом, центар за постпеналну помоћ, болница, амбулантне услуге, терапијска заједница).

20. Потребно је да судови и други надлежни органи више прибегавају незатворским мерама како би се уживаоци дроге подстакли да се обрате здравственим или социјалним установама ради лечења.

Уживаоце дроге треба подстицати да се укључе у такве програме лечења.

21. Информације, савети и подршка у вези с ХИВ-ом/сидом морају се понудити затвореницима и њиховим породицама, супружницима или партнерима којима су допуштене ненадзиране посете.

Превентивне и контрацептивне мере треба ставити на располагање затвореницима и њиховим партнерима у складу с важећим законима у заједници.

22. Програме здравственог просвећивања треба прилагодити посебним потребама затвореница.

Трудним серопозитивним затвореницама морају се пружити нега и помоћ какви се пружају женама ван затвора. Њима се мора пружити што више информација о опасностима од инфекције по нерођено дете, као и допустити могућност добровољног прекида трудноће, уколико је то предвиђено домаћим законом.

Серопозитивно дете затворенице треба да остане с мајком уколико она то жели, у складу са затворским прописима. Детету треба пружити одговарајуће специјалистичке медицинске услуге.

23. Програме здравственог просвећивања треба прилагодити потребама затвореника, поготово млађих, како би се подстицали ставови и понашање усмерени на избегавање преносивих болести, укључујући ХИВ/сиду.

24. Страним затвореницима који болују од ХИВ-а/сиде треба пружити исте информације, савете и здравствену негу као и другим затвореницима.

25. ХИВ инфекција/сида не би требало да представљају препреку пребацивању затвореника на основу билатералног споразума или Конвенције Савета Европе о премештају осуђених лица.

Затворска медицинска служба у држави у којој је пресуда изречена треба да упути лекарски извештај о осуђеном лицу премештеном у земљу порекла директно

затворској медицинској служби у држави извршења казне будући да је извештај заштићен начелом о поверљивости медицинских података.

26. Припреме за депортацију страних затвореника инфицираних ХИВ-ом/сидом могу се одложити из хуманитарних разлога уколико је реч о тешко оболелим затвореницима или затвореницима у терминалном стадијуму болести.

II. КРИМИНОЛОШКИ АСПЕКТИ

27. У контролисању преносивих болести, укључујући ХИВ/сиду, приоритет представља увођење превентивних мера и пружање информација осмишљених како би се подигла свест и развило осећање одговорности међу грађанима.

28. Санкције у вези с преношењем преносивих болести и ХИВ-а/сиде треба предвиђати у контексту постојећих кривичних дела, а покретање кривичног поступка сматрати крајњом мером.

29. Сврха таквих кривичних поступака треба да буде кажњавање лица која угрозе туђ живот, телесни интегритет и здравље упркос информацијама и кампањама за подизање свести у циљу спречавања ширења ХИВ-а/сиде.

30. Руководиоци здравствених служби или лекари који прекрше норме и поступке за спречавање ширења преносивих болести, односно не изврше своју дужност да лече особе инфициране ХИВ-ом/сидом, треба да подлежу дисциплинским санкцијама и, уколико је то примерено, важећем кривичном законодавству.

САВЕТ ЕВРОПЕ КОМИТЕТ МИНИСТАРА

ПРЕПОРУКА бр. Р (92) 18 КОМИТЕТА МИНИСТАРА ДРЖАВАМА ЧЛАНИЦАМА У ВЕЗИ С ПРАКТИЧНОМ ПРИМЕНОМ КОНВЕНЦИЈЕ О ТРАНСФЕРУ ОСУЂЕНИХ ЛИЦА

*(коју је Комитет министара усвојио 19. октобра 1992.
на 482. састанку заменика министара)*

Комитет министара, на основу члана 15.б Статута Савета Европе,

Имајући у виду Конвенцију о трансферу осуђених лица;

Поново наглашавајући значај социјалне рехабилитације осуђених лица и у ту сврху пребацивања тих лица, када нису држављани земље у којој су осуђени, у државу где се налази њихово сопствено друштво;

У жељи да, стога, даље олакша практичну примену Конвенције у временском року потребном да се постигне намеравани циљ;

Подсећајући на одредбе своје Препоруке бр. Р (88) 13 у вези с практичном применом Конвенције о трансферу осуђених лица;

Имајући у виду своју Препоруку бр. Р (84) 11 у вези са информисањем о Конвенцији о трансферу осуђених лица,

1. Препоручује владама држава чланица:

а. да приликом подношења захтева за трансфер као и приликом потврде пријема тог захтева уз осталу потребну документацију приложе и образац дат у Додатку И овој Препоруци;

б. да вредно и хитно приступе обради захтева за трансфер на начин који обезбеђује потпуно испуњавање одредаба члана 5, став 4. Конвенције;

в. да у складу с начелима изложеним у Додатку ИИ овој Препоруци донесу смернице о критеријумима које треба испунити приликом доношења одлуке о усвајању или одбијању поднетих захтева за трансфер;

г. да текст тих смерница, као и њихових евентуалних каснијих измена, доставе генералном секретару Савета Европе;

д. да, уколико је могуће и не доводећи тиме у питање одредбе Конвенције, дају образложење за све одлуке о одбијању захтева за трансфер;

ђ. да предузму мере које им омогућају да не морају да одбију трансфер само из разлога што су новчане казне изречене осуђеном лицу у вези с његовом пресудом остале ненаплаћене или што је наметнут *contraintepar corps*;

е. да приликом предаје осуђеника који се пребацује, држави издржавања казне дају ажурирану изјаву у складу са чланом 6, став 2.б);

ж. да својим држављанима – пре него што дају своју сагласност за трансфер – дају колико год је могуће прецизне и лако разумљиве информације о правилима која ће се на њих примењивати у погледу одређивања трајања казне коју треба да издрже као и одредаба и услова издржавања казне у случају њиховог трансфера;

з. да подстичу непосредне контакте између државних органа задужених за спровођење Конвенције, а посебно кроз неформалне канале комуникације доступне путем спискова наведених у тачки 2.а;

и. да прошире и побољшају „Стандардни текст за давање информација о Конвенцији о трансферу осуђених лица“ наведен у Препоруци бр. Р (84) 11 тако да садржај буде свима лако разумљив и да обезбеде да лице о коме је реч буде обавештено да се услови за стицање права на условни отпуст, условно пуштање на слободу, итд. у држави издржавања казне могу разликовати од услова који важе у држави изрицања казне;

ј. уколико није другачије предвиђено домаћим законом, међународним конвенцијама или билатералним споразумима, када премештено лице побегне из затвореништва и напусти територију државе издржавања казне и када та држава није у могућности да лице лиши слободе ради наставка издржавања казне, ова ће обавестити државу изрицања казне да се наставак издржавања казне не може обезбедити, а држава изрицања казне може тада преузети на себе да обезбеди наставак извршења казне. Овим се не искључује потреба да држава изрицања казне буде обавештена у складу са чланом 15.б);

2. Упућује генералног секретара Савета Европе:

а. да води ажуран списак с прецизним подацима о именима и адресама, као и бројевима телефона, телефакса и телекса лица задужених за спровођење Конвенције у свакој држави потписници и да сваком од тих лица достави по примерак тог списка и све евентуалне накнадне измене;

б. да владама свих држава потписница Конвенције достави примерке националних смерница које ће добити у складу са одредбом тачке 1.г. ове Препоруке;

в. да ову Препоруку достави владама држава нечланица које су потписнице Конвенције, као и владама држава позваних да приступе Конвенцији.

Додатак I Препоруци бр. Р (92) 18

Конвенција Савета Европе
о трансферу осуђених лица

Потврда захтева за информацијама о репатријацији затвореника

Име затвореника:
Број затвореника*:
Место*:

Држава молиља: Име: Положај: Адреса: Тел. бр.: Фах бр.:	Замољена држава: Име: Положај: Адреса: Тел. бр.: Фах бр.:
Датум подношења захтева: Референца подносиоца:	Датум пријема захтева: Референца примаоца:
Службено лице надлежно за даљи поступак у замољеној држави (ако није адресат): Име: Положај: Адреса: Тел. бр.: Фах бр.: Кратак опис поступка који се предузима: Датум до кога се наредни одговор може очекивати: Референца коју треба навести у преписци:	

Потпис:..... Име:..... Датум:.....

Напомена: Потписани оригинал ове потврде треба вратити пошилаоцу у држави молиљи у року од пет радних дана од дана пријема. Копију задржава замољена држава.

* ако је познат.

Додатак II Препоруци бр. Р (92) 18

Начела која се примењују на националне смернице у погледу критеријума које треба испунити приликом одлучивања о усвајању или одбијању захтева за трансфер

1. У смерницама треба навести:

а. да ли држава потписница примењује даље издржавање казне на основу члана 10. Конвенције или врши измену казне на основу члана 11. Конвенције;

б. свако договорено одступање од одредаба члана 6. Конвенције или од захтева наведених у складу са чланом 17, став 3, због кога обавештења и пратећа документација могу остати у целости или делимично непреведени.

2. У смерницама се, између осталог, могу навести и:

а. обавезни основи за одбијање захтева;

б. уобичајени основи за одбијање захтева, на пример, да ће конкретна држава потписница одбити трансфер својих држављана који су напустили земљу или остали ван ње с намером да је напусте као своје место сталног боравка односно ако у њој немају никаквих друштвених или породичних веза.

САВЕТ ЕВРОПЕ

КОМИТЕТ МИНИСТАРА

Препорука бр. Р (92) 16 Комитета министара државама чланицама о Европским правилима о санкцијама и мерама у заједници

(коју је усвојио Комитет министара 19. октобра 1992. на 482. састанку заменика министара)

Комитет министара, према одредбама члана 15.б. Статута Савета Европе,

С обзиром на важност успостављања заједничких начела у погледу казнене политике држава чланица Савета Европе у циљу јачања међународне сарадње на овом пољу;

Констатујући да је дошло до значајног развоја код земаља чланица у коришћењу санкција и мера у заједници;

Сматрајући да ове санкције и мере представљају важан начин борбе против криминала, као и да се њима избегавају негативне последице лишења слободе;

Узимајући у обзир значај који се придаје развоју међународних норми у креирању, изрицању и спровођењу тих санкција и мера,

Препоручује владама држава чланица да се у свом унутрашњем законодавству и пракси руководе начелима изнетим у тексту Европских правила о санкцијама и мерама у заједници, а која се налазе у Додатку овој Препоруци, у циљу њиховог постепеног спровођења, као и да овај документ пусте у што шири оптицај.

Додатак Препоруци бр. Р (92) 16

Увод

Сврха ових правила је:

- а. да се успостави скуп стандарда којима би се омогућило државним законодавцима и онима који се баве практичним спровођењем (органима који доносе одлуке и органима надлежним за спровођење) да обезбеде правичну и делотворну примену санкција и мера у заједници. Та примена би требало да тежи томе да успостави неопходну и пожељну равнотежу између потребе да се заштити

друштво с једне стране, како у смислу одржавања законског поретка, тако и у вези с применом норми које омогућавају поправљање штете нанете жртвама, и суштинског признавања потреба починиоца с друге стране, а у вези с његовим социјалним прилагођавањем;

б. да пружи државама чланицама основне критеријуме како би приликом креирања и коришћења санкција и мера у заједници могле да их комбинују са гаранцијама против опасности да основна људска права починилаца подвргнутих таквим санкцијама и мерама у значајној мери буду ограничена. Слично томе, важно је заштитити се од такве примене ових санкција и мера која би могла довести до било какве злоупотребе, која би могла, на пример, да проистекне из њихове употребе на штету одређених друштвених група. Треба у потпуности размотрити све друштвене предности или недостатке, као и потенцијалне ризике који резултирају или би могли резултирати из таквих санкција и мера. Пука чињеница да се настоји постићи циљ стварања замене за затворску казну не оправдава прибегавање било каквој санкцији или мери или средству за њихово спровођење;

в. да предложи јасна правила понашања особљу које је одговорно за спровођење санкција и мера у заједници, као и свима онима у заједници који су ангажовани на овом пољу, како би се осигурало да се спроводе у складу са свим наметнутим условима и обавезама, чиме се овим санкцијама и мерама даје кредибилитет. То, међутим, не значи да о њиховом спровођењу треба размишљати на ригидан или формалистички начин. Уместо тога, треба их предузимати имајући стално на уму њихову индивидуализацију, што значи постизање одговарајућег односа између прекршаја и реакције казненог система, као и личности и способности починиоца. Надаље, чињеница да је могуће позвати се на скуп правила која су успостављена на међународном плану требало би да олакша размену искустава, нарочито када се ради о методама рада.

Не може се довољно снажно истаћи колико су санкције и мере у заједници, које се примењују у оквиру садашњих правила, од вредности и за починиоца и за заједницу, будући да је починилац у положају да врши избор и да преузима своје друштвене обавезе. Спровођење казnenих мера у самој заједници, уместо путем процеса изолације од заједнице, може на дужи стазе у великој мери омогућити бољу заштиту друштва, укључујући ту, наравно, и заштиту интереса жртве или жртава.

Као последица тога, изрицање и спровођење санкција и мера у заједници морају се руководити овим обзирима, као и суштинским циљем да се према починиоцу поступа с поштовањем као према одговорном људском бићу.

Садашња правила, замишљена као паралелна Европским затворским правилима, не треба сматрати системом који служи као узор. Уместо тога, она сачињавају скуп обавеза који је отворен за заједничко прихватање и на основу којих се може деловати. Без поштовања тих обавеза не може бити ни задовољавајуће примене санкција и мера у заједници.

Како на основу свог искуства тако и на основу свеобухватног прегледа ситуације у државама чланицама, Савет Европе има довољно способности за то да се побрине да ова правила послуже као смернице и помоћ онима који су надлежни за национално законодавство, као и онима који те законе примењују.

Одредбе садашњих правила односе се на све санкције и мере у заједници, на начин дефинисан у глосару, укључујући и начине извршавања казни затвора изван затворских установа. Међутим, мере које се специфично односе на малолетнике нису обухваћене овим Правилима.

Део први – Општа начела

Правило 1.

Ова правила ће се непристрасно примењивати.

Правило 2.

Дефиниције термина датих у глосару који се налази у Додатку треба сматрати саставним делом ових правила.

Прво поглавље – законски оквир

Правило 3.

Дефиниција, усвајање и примена санкција и мера у заједници морају бити утврђени законом.

Правило 4.

Услови и обавезе из санкција и мера у заједници које одреди орган који доноси одлуке морају бити дефинисани путем јасних и изричитих законских одредаба, као и последице непридржавања тих услова и обавеза.

Правило 5.

Ниједна санкција или мера у заједници не сме бити неодређеног трајања.

Трајање санкција и мера у заједници одредиће орган који има овлашћења да доноси одлуке у оквиру граница утврђених законом.

Правило 6.

Природа и трајање санкција и мера у заједници биће сразмерни тежини кривичних дела за која је починилац осуђен или за које је неко лице оптужено и узимаће у обзир његове личне околности.

Правило 7.

Законом ће бити утврђено који су органи надлежни за спровођење санкција и мера у заједници.

Дужности и одговорности органа који спроводи ове санкције и мере такође ће бити утврђене законом.

Правило 8.

Овлашћења органа који врше спровођење да одлуче о начинима примене, да пренесу своје дужности у вези спровођења на треће стране уколико је потребно, или да постигну споразуме у вези са спровођењем са починиоцем, другим органима или трећим странама биће утврђене законом.

Правило 9.

У случајевима када се починилац не придржава услова или обавеза утврђених одлуком којом се подвргава санкцијама или мерама у заједници, прибегавање хапшењу или притвору током спровођења биће регулисано законом.

Правило 10.

Ниједном одредбом закона неће се предвиђати аутоматско преиначавање санкција и мера у заједници у меру затвора у случају да дође до изостанка придржавања било ког услова или обавезе повезаних с таквом санкцијом или мером.

Правило 11.

Законом ће се предвидети редовно и спољашње испитивање рада органа који спроводе мере или санкција. То испитивање спроводиће квалификована и искусна лица.

Друго поглавље – судске гаранције и поступци притужбе

Правило 12.

Правосудни органи ће доносити одлуке о изрицању или укидању санкција у заједници или мера преткривичног поступка.

Правило 13.

Починилац ће имати право да улаже притужбе (и жалбе) код виших органа који доносе одлуку против одлуке којом се подвргава санкцијама или мерама у заједници или којом се мења или укида таква санкција или мера.

Правило 14.

Жалба против одлуке која се односи на спровођење санкције или мере у заједници биће достављена правосудним органима када год се починилац жали да су ограничавање његове слободе или одлука о томе незаконити или супротни садржају изречене санкције или мере.

Правило 15.

Починилац који жели да уложи притужбу (или жалбу) против одлуке донесене од стране органа који врши спровођење, а која се односи на спровођење, или против пропуста да се таква одлука донесе имаће на располагању поступак за улагање притужби и жалби.

Правило 16.

Поступак покретања притужби мора бити једноставан. Притужбе ће се одмах испитивати и о њима ће бити донесена одлука без непотребног одлагања.

Правило 17.

Орган или тело које одлучује о притужбама прибавиће све неопходне информације које му омогућују да донесе одлуку о тим притужбама. Треба пажљиво узети у обзир и пожељност могућности да се дато лице лично саслуша, нарочито уколико је то лице изразило такву жељу.

Правило 18.

Одлуке органа или тела које одлучује о притужбама, као и разлози за такву одлуку, морају се саопштити у писменом облику лицу које је уложило притужбу, као и органима који врше спровођење.

Правило 19.

Починиоцу који жели да оствари своје право притужбе против одлуке која се односи на изрицање, мењање или укидање мере или санкције у заједници или против одлуке која се односи на спровођење такве санкције или мере неће бити ускраћено одобрење да му помоћ пружи лице по његовом избору, или уколико је неопходно, службено именовани бранилац тамо где је законском регулативом предвиђено пружање такве помоћи.

Треће поглавље – поштовање основних права

Правило 20.

Приликом изрицања и спровођења санкција и мера у заједници неће бити било какве дискриминације по основу расе, боје коже, етничког порекла, држављанства, пола, језика, верске припадности, политичког или неког другог мишљења, економског, друштвеног или неког другог статуса, или телесног или душевног стања.

Правило 21.

Не сме бити донета или изречена било каква санкција или мера у заједници којом се ограничавају грађанска или политичка права починиоца уколико је та санкција или мера супротна нормама које су прихваћене од стране међународне заједнице у погледу људских права и основних слобода. Приликом спровођења санкција или мера у заједници, ова права неће бити ограничавана у већем степену од оног који нужно произлази из одлуке којом се изриче та санкција или мера.

Правило 22.

Природа свих санкција или мера у заједници и начин њиховог спровођења морају бити у складу са свим међународно гарантованим људским правима починиоца.

Правило 23.

Природа, садржај и методе спровођења санкција и мера у заједници неће угрожавати приватност или достојанство починилаца или њихових породица нити ће доводити до њиховог узнемиравања. Исто тако, неће се угрожавати ни самопоштовање, породични односи, везе са заједницом и способност функционисања у друштву. Треба усвојити гаранције којима се починилац штити од увреда и неприличне знатижеље или публицитета.

Правило 24.

Сва упутства органа који врше спровођење, укључујући нарочито она која се односе на захтеве за контролом, морају бити практично изводљива, прецизна и ограничена на оно што је нужно за делотворно спровођење дате санкције или мере.

Правило 25.

Санкција или мера у заједници никада неће укључивати и медицинско или психолошко лечење или поступке који нису у складу с међународно усвојеним етичким стандардима.

Правило 26.

Природа, садржај и методе спровођења санкције или мере у заједници неће укључивати непотребан ризик од телесног или душевног оштећења.

Правило 27.

Санкције и мере у заједници спроводиће се на начин који неће додатно отежавати њихово трпљење.

Правило 28.

Права на надокнаде на основу било ког од постојећих система социјалне заштите не смеју бити ограничена наметањем или спровођењем санкције или мере у заједници.

Правило 29.

Тамо где постоје таква решења на основу којих се обезбеђује плаћена помоћ органима који врше спровођење у облику одговарајућих делатности надзора од стране организација или изабраних појединаца из заједнице, на органима који врше спровођење лежаће одговорност да осигурају да те пружене услуге буду у складу са захтевима из ових правила. Органи који врше спровођење одлучиваће о томе какве ће мере предузети уколико помоћ пружена на такав начин није у складу са овим захтевима.

Органи који врше спровођење такође ће одлучивати које мере ће предузети уколико активности вршења надзора покажу да се починилац није понашао у складу са условима или обавезама или упутствима која произлазе из наметнуте санкције или мере.

Четврто поглавље – сарадња и пристанак починиоца

Правило 30.

Код изрицања и спровођења санкција и мера у заједници тежиће се томе да се код починиоца развије осећај одговорности за заједницу уопште, односно за жртву (жртве) посебно.

Правило 31.

Санкција или мера у заједници изрицаће се само онда када је познато који би услови или обавезе могли бити адекватни и да ли је починилац спреман да сарађује и испоштује те услове или обавезе.

Правило 32.

Сви услови или обавезе којих се починилац подвргнут санкцији или мери у заједници мора придржавати биће одређени тако што ће се узети у обзир његове личне потребе од значаја за спровођење, његове могућности и права, као и његове друштвене одговорности.

Правило 33.

Без обзира на издавање званичног документа којим се саопштава одлука о изрицању санкције или мере у заједници, пре почетка спровођења те санкције или мере починилац мора бити јасно информисан, на језику који разуме, а уколико је потребно и писменим путем, о природи и сврси санкције или мере и условима или обавезама које се морају поштовати.

Правило 34.

Будући да спровођење санкције или мере у заједници мора бити обликовано тако да се осигура сарадња починиоца и да му се омогући да и сам види ту санкцију као праведну и разумну реакцију на дело које је починио, починилац би, колико год је то могуће, морао да учествује у процесу доношења одлука о стварима које се тичу спровођења те одлуке.

Правило 35.

Потребно је прибавити пристанак оптуженог лица пре изрицања било какве мере у заједници која се примењује пре суђења или уместо одлуке о санкцији.

Правило 36.

Тамо где је потребан пристанак починиоца, тај пристанак мора бити експлицитан и заснован на довољној количини информација.

Такав пристанак неће никада имати за последицу лишавање починиоца било ког од његових основних права.

Други део – кадрови и финансијска средства

Пето поглавље – стручно особље

Правило 37.

Приликом запошљавања, одабира или унапређивања стручног особља не сме бити било какве дискриминације по основу расе, боје коже, пола, језика, верске припадности, политичког или неког другог мишљења, држављанства, етничког или друштвеног порекла, имовине, рођења или неког другог статуса. При запошљавању и одабиру особља треба узети у обзир специфичне политике у вези са одређеним категоријама лица и разноликост починилаца које треба надзирати.

Правило 38.

Особље одговорно за спровођење мора бити запослено у довољном броју како би могло делотворно извршавати различите дужности које су му поверене. Оно мора

поседовати одговарајуће квалитете у смислу карактера и стручних квалификација неопходних за његове функције. Треба развити такве норме и политике којима ће се осигурати да бројчаност и квалитет особља буду у складу са обимом рада и стручним квалификацијама и искуством потребним за његов рад.

Правило 39.

Особље које је одговорно за спровођење мора поседовати одговарајућу обуку и морају му се дати информације које ће му омогућити да реално сагледа своје посебно поље делатности, практичне дужности и етичке захтеве које намеће његов посао. Његове стручне способности морају се редовно усавршавати и развијати даљом едукацијом и прегледима и проценама дејстава њиховог рада.

Правило 40.

Стручно особље ће бити именовано на основу таквих законских и финансијских услова и радног времена да буде обезбеђен континуитет стручних способности и личног ангажмана, да се развија свест упослених о званичној одговорности, као и то да њихов статус у односу на услове рада у служби буде једнак статусу другог стручног особља које врши сличне функције.

Правило 41.

Стручно особље ће бити одговорно органу који врше спровођење, а који је утврђен законом.

Тај орган ће одређивати дужности, права и одговорности свог особља и стараће се за надзор таквог особља и процену делотворности његовог рада.

Шесто поглавље – финансијска средства

Правило 42.

Органи који врше спровођење имаће довољно финансијских средстава која ће бити обезбеђена из државних (јавних) фондова. Треће стране могу давати финансијске или друге доприносе, али органи који врше спровођење не смеју никада бити зависни од њих.

Правило 43.

У случајевима када органи који врше спровођење користе финансијске доприносе трећих страна, морају постојати правила којима се дефинишу поступци које треба следити, лица које ће бити задужена конкретним одговорностима по овом питању, као и инструменти за вршење ревизије употребе таквих средстава.

Седмо поглавље – ангажман и учешће заједнице

Правило 44.

Морају се дистрибуирати одговарајуће информације о природи и садржају санкција и мера у заједници, као и о начинима на који се санкције и мере спроводе, тако да шира јавност, укључујући и приватне појединце и приватне и јавне организације и службе укључене у спровођење тих санкција и мера могу те санкције и мере разумети и видети их као адекватне и кредибилне одговоре на криминалне облике понашања.

Правило 45.

Рад органа одговорних за спровођење санкција и мера у заједници мора бити допуњен коришћењем свих одговарајућих средстава која постоје у заједници како би се тим органима омогућило да на погодан начин удовољавају потребама починилаца и залажу се за њихова права. У овом потоњем циљу, треба до максимума искористити учешће организација и изабраних појединаца из заједнице.

Правило 46.

Учешће заједнице ће се користити како би се помогло починиоцима да развијају сврсисходне везе у заједници, да постану свесни заинтересованости заједнице за њих, као и да им се прошире могућности успостављања контаката и добијања подршке.

Правило 47.

Треба обезбедити учешће заједнице на основу споразума са надлежним органима који врше спровођење у ком ће посебно бити конкретно наведена природа њихових дужности и начин на који треба обављати те дужности.

Правило 48.

Организације и изабрани појединци из заједнице који учествују у овом процесу предузимаће надзор само у оном својству које је утврђено законом или дефинисано од стране органа надлежних за изрицање или спровођење санкција или мера у заједници.

Правило 49.

Ангажовање изабраних појединаца из заједнице не сме постати замена за рад који треба да обавља стручно особље.

Правило 50.

Органи који врше спровођење дефинисаће критеријуме и поступке у складу с којима ће се бирати појединци из заједнице, и на основу којих ће се ови

информисати о својим задацима, дужностима, границама надлежности, одговорности и другим питањима.

Правило 51.

Појединцима из заједнице стручно особље ће давати смернице у потребном обиму, и биће оспособљени за обављање оних дужности које одговарају њиховим способностима и могућностима. По потреби, биће им пружена одговарајућа обука.

Правило 52.

Организације и изабрани појединци из заједнице који учествују у овом процесу биће обавезани захтевима професионалне тајне.

Правило 53.

Изабрани појединци из заједнице биће осигурани од несрећа, повреда и друштвене одговорности приликом обављања својих задатака. Они ће бити обештећени за све нужне издатке које претрпе током рада.

Правило 54.

Морају се саслушати мишљења организација и појединаца као учесника изабраних из заједнице у вези са стварима опште природе, а које спадају у делокруг њихове надлежности, као и у вези с појединачним случајевима. Они ће добијати повратне информације.

Трећи део – аспекти управљања санкцијама и мерама

Осмо поглавље – услови спровођења

Правило 55.

Санкције и мере у заједници спроводиће се на такав начин да буду у највећем могућем степену сврсисходни за починиоца, и њима ће се настојати да се допринесе личном и друштвеном развоју битном за његово прилагођавање у друштву. Методе надзора и контроле служиће тим циљевима.

Правило 56.

Обавештења судовима или јавном тужиоцу у вези с припремом, изрицањем или спровођењем санкције или мере у заједници даваће се искључиво од стране или преко стручног особља или организације утврђене законом

Правило 57.

Орган који врши спровођење обезбедиће лицима подвргнутим санкцијама и мерама у заједници информације о њиховим правима, као и о мерама и помоћи који служе обезбеђивању тих права. Стручно особље и организације и појединци изабрани из заједнице који учествују у том процесу такође ће бити информисани о томе.

Правило 58.

Починилац ће имати право на усмена или писмена излагања пре било које одлуке која се тиче спровођења санкције или мере у заједници.

Орган који врши спровођење обезбедиће да у случају сукоба или кризе починилац буде у могућности да се обрати надлежном члану стручног особља у што краћем року.

Правило 59.

Орган који врши спровођење реаговаће на притужбе које се односе на спровођење санкције или мере која је изречена починиоцу и испитаће те притужбе. Он ће са одговорношћу и озбиљношћу размотрити захтеве починиоца за променом супервизора или неког другог лица коме је поверена одређена дужност у вези с починиоцем.

Правило 60.

Орган који врши спровођење водиће евиденцију о појединачним предметима. Та евиденција редовно ће се ажурирати како би се, између осталог, могао по потреби припремити било какав извештај у вези с придржавањем услова или обавеза из санкције или мере од стране починиоца.

Правило 61.

Информације из евиденције о појединачном предмету обухватаће само она питања која су релевантна за изречену санкцију или меру и за њено спровођење. Такве информације морају бити поуздане и објективне у највећој могућој мери.

Правило 62.

Починилац или лице које делује у име починиоца моћи ће да има приступ евиденцији о његовом појединачном предмету у мери у којој се тиме не крши право на приватност других лица. Починилац ће имати право да оспорава садржај евиденције о предмету. Суштина тог оспоравања биће уписана у евиденцију о предмету.

Правило 63.

Супервизор починиоца редовно ће га информисати о садржају евиденције о предмету, као и о свим евентуалним извештајима, и разјашњаваће му садржај написаног.

Правило 64.

Информације из евиденције о појединачном предмету могу се саопштавати само онима који имају законско право да добију те информације, а свака информација која се саопшти ограничиће се само на оно што је релевантно за задатак органа који тражи информације из евиденције о предмету.

Правило 65.

По истеку санкције или мере у заједници, евиденција о предмету која се налази у поседу органа за спровођење биће уништена или држана у архивама у складу с правилима о заштитним механизмима везаним за откривање њиховог садржаја трећим странама. То неће бити урађено пре него што истекну правна дејства санкције или мере нити након временског рока одређеног законском регулативом.

Правило 66.

Врста и количина информација о починиоцима које се дају институцијама које омогућују запошљавање или личну и социјалну помоћ било које врсте морају бити дефинисани сврхом дате радње која се разматра и ограничени њом. Без изричитог пристанка починиоца, датог на основу довољне количине информација, из тога ће посебно бити искључени подаци о кривичном делу и општи лични подаци, као и све друге информације које би могле имати неугодне друштвене последице или представљати мешање у приватан живот.

Правило 67.

Задаци који се обезбеђују починиоцима који обављају друштвено користан рад неће бити несврсисходни већ друштвено корисни и садржајни и служиће побољшању починиоцевих вештина колико год је то могуће. Друштвено користан рад не сме да се обавља у сврху профита било ког предузећа.

Правило 68.

Рад и услови рада починилаца који обављају друштвено користан рад морају бити у складу са целокупном важећом законском регулативом која се односи на здравље и безбедност. Починиоци морају бити осигурани од несрећа, повреда и јавне одговорности која настаје као резултат спровођења мере или санкције.

Правило 69.

У начелу, починилац неће сносити трошкове спровођења.

Девето поглавље – методе рада

Правило 70.

Спровођење санкција и мера у заједници мора да се заснива на управљању појединачно прилагођеним програмима и на развоју одговарајућих радних односа између починиоца, супервизора и организација и појединаца из заједнице који учествују у процесу.

Правило 71.

Методe спровођења морају бити појединачно прилагођене посебним околностима сваког случаја. Органи и особље одговорни за спровођење морају стога имати довољан степен дискреционих права да би се то омогућило, а да то пр том не доведе до већих неједнакости у поступању.

Правило 72.

Тамо где се препозна нека појединачна потреба која је релевантна за спровођење дате санкције или мере, осигураће се лична, социјална или материјална помоћ прописаног квалитета.

Правило 73.

Упутства органа који врши спровођење издата у сврху спровођења одлуке о санкцији или мери морају бити практично изводљива и прецизна. Она неће излагати починиоца захтевима који излазе ван оквира захтева који су резултат такве одлуке.

Правило 74.

Активности контроле предузимаће се само до степена који је нужен за правилно спровођење изречене санкције или мере и засниваће се на начелу минималне интервенције. Оне ће бити сразмерне датим санкцијама или мерама и ограничене циљем санкције или мере.

Правило 75.

Органи који врше спровођење користиће методе рада које су у складу са доказаним професионалним стандардима. Те методе ће се заснивати на познавању новијег развоја догађаја на пољу истраживања, социјалног рада и с њима повезаних подручја делатности.

Десето поглавље – деловање санкције или мере и последице непридржавања

Правило 76.

На самом почетку спровођења санкције или мере у заједници починилац ће бити информисан о садржају дате санкције или мере и о томе шта се од њега очекује. Такође ће бити информисан о последицама у случају непридржавања услова и обавеза наведених у одлуци и о правилима према којима може бити враћен органу који доноси одлуку у случају непридржавања или недовољног придржавања захтева из дате санкције или мере.

Правило 77.

Орган који врши спровођење јасно ће дефинисати поступке које ће особље које врши спровођење користити у односу на починиоца и на орган који доноси одлуке у случају да се починилац не придржава изречених услова или обавеза или их недовољно поштује.

Правило 78.

Мања кршења упутстава органа који врше спровођење или услова или обавеза, а која не захтевају поступак укидања дате санкције или мере морају се одмах разрешити дискреционим средствима или, по потреби, путем управног поступка.

Правило 79.

Приликом разговора административне природе који се тиче мањих кршења починиоцу ће бити дата могућност да изнесе своје примедбе. Садржај тог разговора и свих других истражних радњи биће унет у евиденцију о појединачном предмету и одмах и на јасан начин пренесен починиоцу.

Правило 80.

Орган који врши спровођење одмах ће у писменом облику известити орган који доноси одлуку о сваком значајнијем пропусту у поштовању услова и обавеза утврђених санкцијом или мером у заједници.

Правило 81.

Сваки писмени извештај о пропусту у поштовању услова или обавеза садржаће објективан и детаљан приказ начина на који је дошло до тог пропуста, као и околности под којима је до пропуста дошло.

Правило 82.

Орган који доноси одлуку донеће решење о измени или делимичном или потпуном укидању санкције или мере у заједници само након детаљног испитивања чињеница о којима га извести орган који врши спровођење.

Правило 83.

Пре него што донесе одлуку о измени или делимичном или потпуном укидању санкције или мере у заједници, орган који доноси одлуку омогућиће починиоцу да стекне увид у документе на којима се заснива захтев за изменом или укидањем и да изнесе своје примедбе о наводном кршењу било ког изреченог услова или обавезе.

Правило 84.

Непоштовање услова или обавеза повезаних са санкцијом или мером које на основу важећих закона може довести до мењања или делимичног или потпуног укидања санкције или мере неће само по себи представљати кривично дело.

Правило 85.

Када се разматра укидање санкције или мере у заједници, треба на одговарајући начин узети у обзир начин и степен у ком је починилац поштовао све изречене услове и обавезе.

Правило 86.

Одлука о укидању санкције или мере у заједници неће нужно водити и до одлуке о изрицању мере затвора.

Правило 87.

Мора постојати могућност да орган који доноси одлуку, у складу с важећим законима, врши измене било ког услова или обавезе изречене у оквиру санкције или мере у заједници имајући у виду напредак који постигне починилац.

Правило 88.

Орган који доноси одлуку мора имати могућност да поништи санкцију или меру и пре њеног истека уколико се установи да је починилац поштовао тражене услове и обавезе и уколико се покаже да ти услови и обавезе више нису неопходни како би се постигла сврха дате санкције или мере.

Једанаесто поглавље – истраживања и процене начина функционисања санкција и мера у заједници

Правило 89.

Треба подстицати истраживања санкција и мера у заједници. Треба редовно вршити процену тих санкција и мера.

Правило 90.

Процена санкција и мера обухватаће, али се неће ограничавати на, објективну процену тога у ком степену њихова употреба:

- је у складу са очекивањима законодаваца, правосудних органа, органа који доносе одлуке, органа који врше спровођење и заједнице, а у односу на циљеве санкција и мера у заједници;
- доприноси смањењу стопе затворских казни;
- омогућава задовољавање потреба починилаца повезаних с кривичним делом;
- је економична;
- доприноси смањењу криминалитета у заједници.

Додатак – Глосар

1. Санкције и мере у заједници

Израз „санкције и мере у заједници“ односи се на санкције и мере на основу којих починилац остаје у заједници и које укључују одређена ограничења његове слободе путем наметања услова и/или обавеза, а које се спроводе од стране тела одређених законом у ту сврху.

Овај израз означава сваку санкцију изречену од стране суда или судије и сваку меру која се предузме пре или уместо одлуке о санкцији, као и начине извршења казне затвора изван затворске установе.

Мада новчане санкције не спадају у ову дефиницију, све надзорне или контролне радње које се предузимају како би се осигурало њихово спровођење спадају у предмет ових правила.

2. Закон – утврђено, регулисано законом

Изрази „утврђен“ или „регулисан“ (законом) односе се на законе које доноси парламент и на објављене уредбе (декрете или указе) владе у сврху спровођења закона.

3. Правосудни орган

У смислу ових правила, израз «правосудни орган» означава суд, судију или тужиоца.

4. Орган који доноси одлуке

Израз „орган који доноси одлуке“ означава правосудни орган који на основу закона има овлашћење да изриче или укида санкције или мере у заједници или да мења услове и обавезе из санкција или мера, односно било које тело са сличним овлашћењима.

Појам „орган који доноси одлуке“ шири је од појма «правосудни органи».

5. Орган који врши спровођење

„Орган који врши спровођење“ представљају тело или тела која имају овлашћења да доносе одлуке и која имају примарну надлежност за практичну спровођење неке санкције или мере у заједници. У многим земљама органи који врше спровођење представљају (социјалну) службу за условни отпуст.

6. Спровођење и примена

Под „спровођењем“ се подразумева извршење практичних аспеката рада органа који врши спровођење како би се обезбедило правилно извршење санкције или мере у заједници.

Под „применом“ се подразумева и изрицање и спровођење санкције или мере у заједници.

Овај потоњи израз има стога општије значење од претходног изразица.

7. Услови и обавезе

Под „условима и обавезама“ подразумевају се сви захтеви који су саставни део санкције или мере изречене од стране органа који доноси одлуку.

8. Притужба

Израз „притужба“ у овом тексту обухвата и жалбу правосудним органима и притужбу неком управном телу.

9. Надзор

Израз „надзор“ односи се и на активности пружања помоћи које се спроводе од стране или у име органа који врши спровођење, а чија је сврха да починилац и даље остане у друштвеној заједници, и на радње које се предузимају како би се обезбедило да починилац испуњава све наметнуте услове или обавезе.

10. Контрола

Израз „контрола“ односи се на активности које су ограничене на утврђивање тога да ли се наметнути услови или обавезе испуњавају, као и на активности чији је циљ

да се, путем коришћења или претњом коришћењем поступака који стоје на располагању у случају непридржавања, обезбеди придржавање услова и обавеза.

Појам контроле је ужи од појма надзора.

11. Починилац

Искључиво сажетости ради, израз „починилац“ у овом тексту обухвата и оптужено и осуђено лице.

12. Учешће заједнице

Израз „учешће заједнице“ односи се на све облике помоћи, плаћене или неплаћене, који се обављају пуно радно време, са пола радног времена или повремено, а које државне или приватне организације или изабрани појединци из заједнице стављају на располагање органима који врше спровођење.

13. Граматички род

Искључиво сажетости ради, у овим правилима се користи само мушки род (нпр. „његов“, „њега“, „он“). Мушки род се увек односи и на женски род граматичких облика (нпр. „њен“, „њу“, „она“).

14. Облици глагола

Искази у правилима која се односе на суштинске захтеве формулирају се тако што се користе садашње време и глаголски облици „ће“ и „мора“. Насупрот томе, суштинске забране користе глагол „не сме“ и „не смеју“. У исказима који се односе на оно што би било пожељно, али што није апсолутно неопходно користе се изрази „треба“ и „потребно је“. Сходно томе, оно што би било пожељно забранити изражава се коришћењем негативних облика тих изрази.

САВЕТ ЕВРОПЕ

КОМИТЕТ МИНИСТРА

ПРЕПОРУКА Бр. Р(89) 12 КОМИТЕТА МИНИСТРА ДРЖАВАМА ЧЛАНИЦАМА О ОБРАЗОВАЊУ У ЗАТВОРУ

(коју је усвојио Комитет министара 13. октобра 1989. на 429. састанку заменика министара)

Комитет министара, према члану 15.б Статута Савета Европе,

Имајући у виду чињеницу да је право на образовање основно право;

Имајући у виду важност образовања за развој појединца и заједнице;

Уважавајући нарочито чињеницу да је велики број затвореника имао веома мало успешног образовног искуства и, према томе, сада има многе образовне потребе;

Сматрајући да образовање у затвору помаже да се затвори хуманизују и да се побољшају услови притвора;

Сматрајући да је образовање у затвору значајан начин да се олакша повратак затвореника у заједницу;

Схватајући да при практичној примени одређених права или мера, у складу са следећим препорукама, може бити оправдано да се праве разлике између осуђених затвореника и лица стављених у истражни притвор.

Узимајући у обзир Препоруку Бр. Р (87) 3 Европских затворских правила и Препоруку Бр. Р (81) 17 у вези с Политиком образовања одраслих,

Препоручује владама држава чланица да примене политике које уважавају следеће:

1. Сви затвореници ће имати приступ образовању, које је предвиђено да се састоји од наставних предмета, стручног образовања, креативних и културних активности, физичког васпитања и спорта, друштвеног образовања и библиотечких капацитета;

2. Образовање за затворенике треба да буде попут образовања које се пружа сличним старосним групама у спољном свету, а могућности затвореника за учење треба да буде што шире могуће;
3. Образовање у затвору ће тежити да развије целокупну личност, узимајући у обзир њен друштвени, економски или културни контекст;
5. Образовање не треба да има нижи статус од рада унутар затворског режима и затвореници на треба да буду на губитку било финансијски било на неки други начин због тога што учествују у образовању;
6. Треба учинити све што је могуће да се затвореник охрабри да активно учествује у свим аспектима образовања;
7. Требало би обезбедити развојне програме да би затворски предавачи могли да усвоје одговарајуће методе за образовање одраслих;
8. Нарочиту пажњу треба посветити затвореницима с посебним тешкоћама, поготово онима који имају проблеме са читањем или писањем;
9. Стручно образовање треба да има за циљ шири развој појединца, а и да има слуха за кретања на тржишту рада;
10. Потребно је да затвореници имају директан приступ добро опремљеној библиотеци бар једанпут недељно;
11. Физичко образовање и спорт за затворенике треба наглашавати и подстицати;
12. Потребно је да креативне и културне активности имају значајну улогу пошто ове активности имају нарочит потенцијал да затвореницима омогуће да се развију и изразе;
13. Друштвено образовање треба да укључује практичне елементе који омогућавају затворенику да се носи да свакодневним животом у затвору, са циљем да му се олакша повратак у друштво;
14. Кад год је то могуће, затвореницима треба да буде дозвољено да учествују у образовању изван затвора;
15. Када образовање мора да се одвија унутар затвора, спољашња заједница треба да буде ангажована што је више могуће;
16. Треба предузети мере да се затвореницима омогући да наставе образовање након пуштања на слободу;

17. Требало би да се учине доступним средства, опрема и образовно особље потребно да се омогући затвореницима да добију одговарајуће образовање.

САВЕТ ЕВРОПЕ

КОМИТЕТ МИНИСТАРА

Препорука бр. Р (88)13 Савета министара државама чланицама у вези са практичном применом Конвенције о трансферу осуђених лица⁴

*(коју је усвојио Комитет министара 22. септембра 1988.
на 419. састанку заменика министара)*

Комитет министара, у складу са чланом 15.6 Статута Савета Европе,

У жељи да олакша практичну примену Конвенције о трансферу осуђених лица и подстићући најширу могућу употребу механизма трансфера који она омогућава;

Имајући у виду Препоруку бр. Р (84) 11 у вези са информацијама о Конвенцији о трансферу осуђених лица,

I. Препоручује владама држава чланица:

1. *У вези са избором процедуре извршења (члан 3.3. Конвенције)*

а. да, при разматрању могућности да, на основу члана 3.3 Конвенције, искључе примену једне од процедура извршења наведених у члану 9.1., узму у обзир све тешкоће које такво искључење може да створи код примене Конвенције или за функционисање механизма трансфера;

б. да, уколико су дале изјаву према члану 3.3, узму у обзир тешкоће које таква изјава може да створи код примене Конвенције или у функционисању механизма трансфера у односу на друге државе потписнице и да потраже решење које ће омогућити трансфер осуђеног лица, нарочито узимајући у обзир његову заинтересованост да се изврши његов трансфер;

2. *У вези с применом на „домаће држављане“ (члан 3.4. Конвенције)*

да размисле о коришћењу могућности, према члану 3.4., да термин „домаћи држављанин“ дефинишу у ширем смислу, узимајући у обзир могуће блиске везе које дата лица имају са државом издржавања казне;

3. *У вези са обрадом захтева за трансфер*

⁴ Када је препорука усвојена, представник Грчке је, у примени члана 10.2ц Правила процедуре за састанке заменика министара, задржао право своје Владе да поступа или не поступа у складу са ставом 1.2 препоруке.

а. да успоставе процедуре и изврше организационе радње ради делотворног решавања захтева за трансфер и да информишу друге заинтересоване стране о томе, са циљем да им се предочи процедура у свим њеним фазама; то се може учинити тако што ће се послати писма са објашњењима другим заинтересованим странама или путем *ед мемоара*;

б. да решавају захтеве за трансфер и доносе одлуке о томе да ли пристају на трансфер или не што је пре могуће и, у том смислу, да размотре могућност увођења циљних датума за обраду случајева; када захтев ствара посебне тешкоће због којих може доћи до кашњења, потребно је да друга заинтересована страна и осуђено лице буду обавештени о томе;

в. да, у циљу убрзавања обраде захтева за трансфер, нарочито у хитним случајевима, надлежне власт прибегну најширој могућој употреби модерних средстава телекомуникације, као што су телекс и телефакс;

4. У вези са информацијама које треба пружити осуђеним лицима

да, у циљу омогућавања осуђеном лицу да свој пристанак да на основу пуне обавештености, надлежне власти државе изрицања казне настоје да му пруже све релевантне детаље у вези с могућим очекивањима од његовог трансфера, укључујући, уколико је то могуће, информацију о условима за превремено пуштање на слободу;

5. У вези с трансфером осуђене особе

а. да изврше договорени трансфер чим осуђено лице да свој пристанак;

б. да обезбеде да се информације о било каквом ублажавању казне коју је затвореник заслужио у држави изрицања казне и о свим другим чиниоцима од значаја за извршење казне, на основу хипотетичног датума трансфера, доставе држави издржавања казне пре него што се трансфер изврши; када то није могуће, информације треба пружити у најкраћем могућем року након трансфера.

II. Даје упутство Генералном секретару Савета Европе да пренесе ову препоруку владама држава које нису потписнице Конвенције и владама држава које су позване да приступе Конвенцији.

САВЕТ ЕВРОПЕ

КОМИТЕТ МИНИСТАРА

Препорука бр. Р (84) 12 Комитета министара државама чланицама о страним затвореницима

(коју је Комитет министара усвојио 21. јуна 1984. на 374. састанку заменика министара)

Комитет министара, у складу са чланом 15.б Статута Савета Европе,

Узимајући у обзир велики број страних затвореника у казним установама држава чланица;

Уважавајући тешкоће с којима се ови затвореници могу суочити због чинилаца као што су различитост језика, културе, обичаја и религије;

У жељи да ублажи било какву могућу изолацију страних затвореника и да олакша поступање према њима у циљу њихове социјалне интеграције;

С обзиром на чињеницу да такво поступање треба да узме у обзир посебне потребе страних затвореника и да обезбеди да им се пружи једнаке могућности као што су обезбеђене и другим затвореницима;

Сматрајући пожељним успостављање одређених стандарда на европском нивоу;

Имајући у виду Резолуцију (73) 5 о стандардним минималним правилима за поступање према затвореницима и Резолуцију (75) 3 о правним и административним аспектима криминалитета међу радницима имигрантима.

Препоручује владама држава чланица да се у свом праву и пракси руководе начелима приложеним овој препоруци.

ДОДАТАК

Сврха доленаведених начела јесте да се примењују на стране затворенике, тј. на затворенике са другим држављанством који због чинилаца као што су језик, обичаји, култура или религија могу да се суоче са специфичним проблемима. Међутим, што се тиче затвореника који чекају на суђење или екстрадицију, ова начела би требало примењивати само у мери у којој њихова примена не ремети сврху притвора.

Код примене ових начела потребно је узети у обзир захтеве затворске управе, укључујући и затворско обезбеђење, као и доступност ресурса.

Ова начела треба применити на начин који ће обезбедити да поступање према страним затвореницима иде у прилог њихове социјалне интеграције. То би могло да захтева усвајање одређених мера према одређеним категоријама страних затвореника, узимајући у обзир чиниоце као што су националност, језик, верска правила и обичаји, културно наслеђе, трајање затворске казне и подложност протеривању. Треба учинити све разумне напоре како би се осигурало да се поступањем према страним затвореницима они не доведу у неповољан положај.

I. Распоређивање у затворске установе

1. Страни затвореник не треба да буде распоређен у затворску установу искључиво према свом држављанству. Уколико то распоређивање у затворску установу може умањити његову изолацију и олакшати поступање према њему, оно се може извршити у складу с његовим специфичним потребама, нарочито у погледу његове комуникације с лицима исте националности, језика, вере или културе. Ту могућност нарочито треба предвидети у случајевима када национални казнени систем узима у обзир жеље затвореника при њиховом распоређивању у затворске установе.

II. Поступање у затвору

а. Мере за умањење изолације и унапређење социјалне интеграције

2. Да би се ублажио његов осећај изолације, треба олакшати комуникацију страног затвореника с другим особама исте националности, језика, религије или културе, на пример тако што ће им се дозволити да заједно раде, проводе слободно време или упражњавају физичке вежбе.

3. Треба учинити све да се страним затвореницима омогући приступ материјалу за читање на њиховом језику. У том смислу, затвори би могли да затраже помоћ од конзуларних служби и одговарајућих приватних организација.

4. Када постоји вероватноћа да је страни затвореник у могућности да остане у земљи притвора и жели да се асимилије у културу те земље, затворски органи треба да му помогну у томе.

5. Потребно је да страни затвореници имају исти приступ образовању и стручној обуци као и затвореници који су домаћи држављани.

Да би страни затвореници имали приступ курсевима за унапређење својих образовних и професионалних квалификација, треба размотрити могућност да им се обезбеде потребне посебне погодности.

6. Потребно је да посете и други контакти са спољним светом буду тако уређени да буду у складу с посебним потребама страног затвореника.

7. Под уобичајеним околностима страни затвореници требало би да имају право на затворски допуст и на друге одobreне изласке из затвора према истим начелима која важе за домаће држављане. Процену ризика да страни затвореник напусти земљу и избегне казну треба увек начинити на основу специфичности сваког појединачног случаја.

б. Мере за смањење језичких баријера

8. Страни затвореници би требало да буду обавештени одмах након пријема у затвор, на језику који разумеју, о главним карактеристикама устаљених активности у затвору, о доступној обуци и средствима за учење, као и о могућностима, уколико постоје, за тражење помоћи усменог преводиоца. Те информације би требало да буду пружене у писаној форми или, када то није могуће, усмено.

9. Страном затворенику који не поседује никакво знање језика земље у којој је притворен треба обезбедити писмени или усмени превод пресуде, било каквог права на жалбу и било какве судске одлуке донесене током његовог притвора.

10. Да би се омогућило страним затвореницима да науче језик који се говори у затвору, потребно је да им се обезбеде одговарајуће могућности за учење језика.

в. Мере ради задовољења посебних захтева

11. Потребно је поштовати верска правила и обичаје страних затвореника. У мери у којој је то могуће, треба им дозволити да их се придржавају.

12. Потребно је, такође, да се води рачуна о проблемима који могу настати услед разлика у култури.

г. Мере за олакшавање услова притвора

13. Са страним затвореницима, који у пракси не уживају све погодности које се пружају домаћим држављанима и чији су услови притвора, опште узев, тежи, треба поступати тако да се оствари противтежа, онолико колико је то могуће, тим неповољностима.

III. Помоћ од стране конзуларних власти

14. Стране затворенике треба обавестити без одлагања о њиховом праву да затраже контакте са својим конзуларним властима, о могућностима за помоћ коју би те власти могле да им пруже и о свим поступцима које се тичу њих а који ће бити предузети од стране одговорних власти, узимајући у обзир важеће конзуларне уговоре. Уколико страни затвореник жели да прими помоћ од дипломатских или конзуларних власти, укључујући поступак за његову социјалну интеграцију у случају протеривања, те власти треба одмах да буду обавештене о његовој жељи.

15. Конзуларне власти би требало, што је пре могуће, да помогну својим притвореним сународницима, нарочито редовним посетама.

16. Потребно је да конзуларне власти, у оквиру својих дужности пруже сву могућу помоћ како би се унапредила социјална интеграција страних затвореника, у складу с релевантним прописима и аранжманима земље притвора. Оне би нарочито требало да понуде помоћ у вези са затворениковим породичним везама тако што ће омогућити посете и контакте са члановима његове породице.

17. Потребно је да конзуларне власти учине све да обезбеде, у складу с постојећим затворским прописима, литературу и други материјал за читање да би се страним затвореницима помогло да одрже везе са земљама порекла.

.

18. Конзуларне власти би требало да размотре могућност израде информативних летака за своје притворене држављане. Ти леци би требало да садрже локацију и број телефона најближег конзулата и да информишу затвореника о могућностима за помоћ коју му могу пружити конзулати, као што је посећивање затвореника, пружање информација у вези с његовом одбраном, достављање литературе и материјала за читање, као и предлагање могућности за репатријацију, нарочито у погледу трансфера затвореника кроз примену постојећих међународних уговора. Ти леци треба да буду доступни затворенику у најранијој могућој фази притвора.

IV. Помоћ од стране друштвених институција

19. Затворске власти и друштвене институције које се баве пружањем помоћи и пресељењем затвореника требало би да, у садејству, посвете посебну пажњу страним затвореницима и њиховим специфичним проблемима. Потребно је да друштвене институције у земљи порекла затвореника делују у сарадњи с конзуларним властима те земље.

20. Друштвене институције треба подстицати да презентирају информације за стране затвореника у вези с помоћи која им се може понудити. Потребно је да затворске власти обезбеде да те информације буду лако доступне страним затвореницима.

21. Потребно је омогућити контакте страних затвореника са друштвеним институцијама.

22. У циљу пружања адекватне помоћи страним затвореницима, потребно је да затворске власти омогуће друштвеним институцијама све потребне могућности за посете и преписку, под условом да затвореник пристане на те контакте. У случајевима када је могућ ограничен број посета, треба размислити о продужавању трајања посета и о томе да се ограничења у вези са слањем или примањем писама учине флексибилнијим.

23. У циљу омогућавања контаката између друштвених институција и страних затвореника, потребно је да надлежне власти сваке земље за друштвене институције које су одговорне за социјалну интеграцију затвореника и које делују на њеној територији именују националну канцеларију за контакте. Адресе националне канцеларије за контакте, као и дипломатских или конзуларних власти треба да буду предочене сваком страном затворенику од стране затворског службеника оног тренутка када буде примљен у затвор.

24. Треба подстицати и унапређивати организовање помоћи од стране волонтера који би могли помоћи страним затвореницима. Потребно је да ти волонтери делују под одговорношћу било затворских власти или конзуларних власти било друштвених институција. Онолико колико је то могуће, тим волонтерима треба пружити исте могућности какве су наведене у ставу 22.

V. Обука и коришћења затворског особља

25. Обука затворских службеника и других категорија особља ради подршке њиховом раду са страним затвореницима треба да се подстиче и уграђује у редовне програме обуке. Уопште узев, таква обука требало би да побољша разумевање потешкоћа и културе страних затвореника како би се спречило појављивање ставова руковођених предрасудама.

26. Треба размотрити могућност да одређено особље буде на располагању ради интензивнијег рада са страним затвореницима и да се побољша њихова способност да то чине обезбеђивањем специјализованије обуке која би се усредсредила, на

пример, на учење језика или на специфичне тешкоће које се јављају у вези са одређеним групама страних затвореника.

VI. Прикупљање статистичких података

27. Треба размотрити могућност да се рутински прикупљају статистички подаци који омогућавају да страни затвореници буду класификовани према чиниоцима од значаја за практична управна питања. У овом контексту треба имати на уму чињеницу да је пожељно да се изврши подкласификација популације страних затвореника према држављанству, дужини трајања затворске казне, главном кривичном делу, боравку у земљи и подложности протеривању. У мери у којој је то могуће, статистика треба да укључује бројке добијене током године, као и дневни просек.

28. Треба такође размислити о повременом спровођењу истраживања о питањима која се не могу лако анализирати на основу рутинске статистике.

VII. Протеривање и репатријација

29. Да би се обезбедило најадекватније поступање према затворенику, треба што пре донети одлуку у вези с протеривањем, али не на уштрб права затвореника да се жали против те одлуке, узимајући у обзир личне везе страног затвореника и последице његове социјалне интеграције.

30. Узимајући у обзир предности по социјалну интеграцију затвореника, надлежне власти земље притвора требало би, независно од било какве одлуке о протеривању, да размотре пожељност репатријације затвореника, у складу с постојећим међународним модалитетима.

САВЕТ ЕВРОПЕ

КОМИТЕТ МИНИСТАРА

Препорука бр. Р (84) 11 Комитета министара земљама чланицама у вези са информацијом о Конвенцији о трансферу осуђених лица

*(коју је усвојио Комитет министара 21. јуна 1984.
на 374. састанку заменика министара)*

Комитет министара, у складу са чланом 15. б Статута Савета Европе,

Имајући у виду Конвенцију о трансферу осуђених лица од 21. марта 1983. године;

У жељи да помогне државама уговорницама да испуне своју обавезу, према члану 4.1. конвенције, да пружи осуђеним лицима на које се конвенција може односити информације о њеном садржају;

Сматрајући да је од кључног значаја да се ова информација пружи на језику који осуђено лице разуме;

У уверењу да би стандардни текст који би се користио ради пружања информација о садржају конвенције лицима која потенцијално могу да буду премештена помогао државама уговорницама да обезбеде неопходне преводе;

I. Препоручује владама држава чланица да обезбеде меродаван превод стандардног текста који се налази у прилогу ове препоруке на свој званични језик или језике, узимајући у обзир све резерве или изјаве у вези с конвенцијом којих би лица за потенцијални трансфер требало да буду свесна, и да тај превод положи код Генералног секретара Савета Европе приликом ратификације, прихватања или одобравања конвенције;

II. Даје упутство Генералном секретару Савета Европе да проследи тако добијене примерке превода свакој држави уговорници како би били коришћени од стране њихових затворских власти;

III. Даје упутство Генералном секретару Савета Европа да пренесе ову препоруку владама држава нечланица које су учествовале у разradi конвенције и владама држава које су позване да се придруже конвенцији.

ДОДАТАК

Стандардни текст информације о Конвенцији о трансферу осуђених лица

Конвенција о трансферу осуђених лица омогућава, под одређеним околностима, лицима којима је одређена затворска казна у земљи која није њихова да буду премештена у своју земљу порекла и да тамо издржи своју казну. Кратко објашњење ових услова дато је у наставку. Овај документ не представља исцрпан опис конвенције. Према томе, уколико желите да се распитате о могућностима за трансфер ради издржавања казне у (држави извршења), требало би да замолите затворске власти, или одговарајуће власти у (држави извршења), да вам пруже детаљније информације, на пример, да вам обезбеде примерак конвенције и да обе државе размотре могућност вашег трансфера. Можете такође упутити захтев за информације конзуларном представнику (државе извршења).

Ко мора да се сложи с трансфером?

Трансфер захтева:

- а. пристанак особе о којој је реч или, када је то потребно, пристанак његовог правног заступника;
- б. пристанак државе у којој је осуђен; и
- в. пристанак државе у коју се тражи да се трансфер изврши.

Ко може да има користи од трансфера у (државу издржавања казне)?

Можете да имате право на трансфер у (државу издржавања казне) уколико су испуњени следећи услови:

- а. уколико се сматра да сте држављанин (државе издржавања казне);
- б. уколико је пресуда којом је ваша затворска казна одређена правоснажна;
- в. уколико, као опште правило, остаје да одслужите бар још шест месеци затворске казне, мада тај период може бити краћи под изузетним околностима, и
- г. уколико је кривично дело за које вам је суђено кривично дело и према закону (државе издржавања казне).

Која затворска казна треба да буде издржана након трансфера?

- (Државе које користе процедуру „наставка извршавања казне“:)

Максимална казна коју треба одслужити након трансфера била би дужина првобитне казне након одбитка било каквих смањивања казне заслужених у (држави изрицања казне) до датума трансфера. Уколико је казна изречена у (држави изрицања казне) дужа или другачије природе од казне која би била изречена за исти преступ у (држави издржавања казне), она би била прилагођена

најближем еквиваленту затворске казне која је могућа према закону (државе издржавања казне), а да није дужа или строжа од првобитне казне.

- (Државе које користе процедуру „измене казне“:)

Није могуће потврдити пре трансфера тачну природу и дужину затворске казне коју треба служити у (држави издржавања казне) пошто је потребно да првобитну казну измени (суд) (одговорне власти) у (држави издржавања казне). Биће Вам, међутим, дате одређене назнаке у вези с природом и дужином затворске казне у коју првобитна казна може да буде измењена у (држави издржавања казне), да би Вам се помогло да одлучите да ли да тражите трансфер или не. У складу са условима из конвенције, казна која је на овај начин измењена неће бити ни строжа ни дужа од првобитне казне, она неће бити подложна никаквом минимуму који би закон (државе издржавања казне) могао да прописује за то кривично дело, и узеће у обзир пуни период проведен у затвору пре трансфера.

Уколико је трансфер извршен, ваша затворска казна биће извршена у складу са законом и прописима који се примењују у (земљи издржавања казне).

Кривично гоњење за друга кривична дела

Молимо вас да примите к знању чињеницу да, у случају вашег трансфера, власти (државе издржавања казне) имају праву да вас кривично гоне, осуде или притворе за било које кривично дело осим за оно због кога је ваша тренутна казна изречена.

Помиловање, амнестија, смањење казне

Трансфер вам неће представљати препреку да искористите право на помиловање, амнестију или смањење казне које вам може одобрити било (држава изрицања казне) било (држава издржавања казне).

Преиспитивање првобитне пресуде

Уколико би се након вашег трансфера појавиле нове информације за које бисте сматрали да представљају основ за преиспитивање првобитне пресуде изречене у (држави изрицања казне), искључиво је на (држави изрицања казне) да одлучи у вези са било каквим захтевом за преиспитивање.

Обустава извршења

Уколико, из било ког разлога, казна која је била првобитно изречена у (држави изрицања казне) престане да буде извршива у (држави издржавања казне), власти (државе издржавања казне) ослободиле би вас издржавања затворске казне одмах након што буду обавештене о томе. Слично томе, када затворска казна која се служи у (држави издржавања казне) престане тамо да буде извршива, више нећете

морати да служите првобитну казну изречену у (држави изрицања казне) уколико бисте се тамо вратили.

Неке информације о процедури

Своју заинтересованост за трансфер можете изразити властима било (државе изрицања казне) било (државе издржавања казне).

Уколико су власти (државе изрицања казне) спремне да размотре ваш трансфер, оне ће властима (државе издржавања казне) доставити информације о вама, о чињеницама које се тичу ваше осуде и казне, као и о природи и дужини ваше затворске казне. Уколико су власти (државе издржавања казне) спремне да размотре ваш трансфер, оне ће одговорити тако што ће пружити (информације о природи и дужини казне коју би требало да одслужите након трансфера) ', (назнаку о томе како би Ваша затворска казна могла да буде измењена након Вашег трансфера)', заједно са информацијама о могућностима за смањење казне, условно пуштање на слободу, итд., у (земљи издржавања казне).

Под условом да се обе државе сагласе с вашим трансфером, питаће вас да ли пристајете, након што сте примили и размотрили информације које вам је доставила (држава издржавања казне), да се трансфер изврши у складу с конвенцијом.

1. Примењује се на државе које користе процедуру „наставка извршавања казне“.
2. Примењује се на државе које користе процедуру „измене казне“.

САВЕТ ЕВРОПЕ КОМИТЕТ МИНИСТАРА

Препорука бр. Р (82) 17 Комитета министара земљама чланицама о чувању и третману опасних затвореника

(коју је усвојио Комитет министара 24. септембра 1982. на 350. састанку заменика министара)

Комитет министара, у складу са одредбама члана 15.6 Статута Савета Европе,
Имајући на уму чињеницу да међу затворском популацијом постоји одређени број опасних затвореника;

Свестан потребе да се заштити јавна безбедност и осигура правилно и добро функционисање затвора;

Сматрајући такође да опасним затвореницима треба обезбедити одговарајући третман;

Узимајући у обзир Конвенцију о заштити људских права и основних слобода, Резолуцију (73) 5 Стандардних минималних правила за третман затвореника уопште, и посебно Резолуцију (76) 2 о третману затвореника са дугим казнама,

Препоручује владама земаља чланица:

1. да примењују редовне затворске прописе и на опасне затворенике колико год је то могуће;
2. да примењују мере сигурности само онолико колико је то нужно потребно;
3. да примењују мере сигурности на начин који је у складу с људским достојанством и правима;
4. да обезбеде да се код мера сигурности узму у обзир различити захтеви за различите врсте опасности;
5. да неутралишу, у мери у којој је то изводљиво, евентуални неповољан утицај услова појачане сигурности;
6. да посвете сву потребну пажњу здравственим проблемима који могу настати као резултат појачане сигурности;
7. да обезбеде образовање, стручно образовање и усавршавање, радне активности и активности у слободном времену, као и друге активности у мери у којој то дозвољавају захтеви сигурности;
8. да имају систем редовног преиспитивања мера како би се осигурало да време проведено у условима појачане сигурности и ниво сигурности који се примењује у тим условима не излазе из потребних оквира;
9. да обезбеде да одељења с појачаном сигурношћу, уколико постоје, имају одговарајући капацитет, особље и сву неопходну опрему;
10. да обезбеде одговарајућу обуку и информације за целокупно особље које се бави чувањем и третманом опасних затвореника.

САВЕТ ЕВРОПЕ

КОМИТЕТ МИНИСТАРА

Препорука бр. Р (82) 16 Комитета министара државама чланицама о затворском допусту

(коју је усвојио Комитет министара 24. септембра 1982. на 350. састанку заменика министара)

Комитет министара, на основу одредаба члана 15.б Статута Савета Европе,

Имајући у виду да је у интересу држава чланица Савета Европе да установе заједничка начела политике борбе против криминала;

Имајући у виду да затворски допуст доприноси хуманизацији затвора и побољшавању услова притвора;

Имајући у виду да је затворски допуст једно од средстава којима се затворенику олакшава поновно уклапање у друштво;

С обзиром на искуство на овом пољу,

Препоручује владама држава чланица:

1. да одобре затворски допуст у највећој могућој мери из медицинских, образовних, професионалних, породичних и других друштвених разлога;

2. да узму у обзир приликом одобравања затворског допуста:

- природу и степен озбиљности кривичног дела, дужину изречене казне и време које је већ provedено у затвору,
- личност и понашање затвореника и опасност, уколико она постоји, коју би он могао да представља по друштво,
- затвореникову породицу и социјалну ситуацију, која се можда променила током притвора,
- разлог за допуст, његово трајање, као и одредбе и услове;

3. да одобре затворски допуст што је пре и што је чешће могуће у складу са горепоменутиим чиниоцима;

4. да одобре затворски допуст не само затвореницима из затвора отвореног типа, већ и онима у затворима затвореног типа под условом да то је у складу с јавном безбедношћу;
5. да предузму све неопходне мере да би се затворски допуст одобрио, уколико је то могуће, под строго дефинисаним условима, странцима чија породица не живи у држави;
6. да предузму све неопходне мере како би се затворски допуст одобрио, уколико је то могуће, бескућницима и лицима с проблематичном породичном ситуацијом;
7. да размотре могућност одобравања затворског дупуста починиоцима који подлежу „безбедносним мерама“ и који су притворени ван затвора;
8. да прибегавају неодобравању затворског дупуста као дисциплинској мери само у случајевима злоупотребе система;
9. да што је детаљније могуће образложе затворенику разлоге из којих му није одобрен затворски допуст;
10. да обезбеде средства за преиспитивање одбијања;
11. да се, уколико је то могуће, консултују са незатворским властима и затраже сарадњу с њима, као и са институцијама и лицима који могу допринети бољем функционисању система;
12. да придобију подршку целокупног особља затвора;
13. да обезбеде неопходна средства за делотворно функционисање система;
14. да пажљиво надгледају и оцењују стално функционисање и развој система затворских дупуста;
15. да детаљно информишу јавност о циљевима, деловању и резултатима система.

САВЕТ ЕВРОПЕ

КОМИТЕТ МИНИСТАРА

ПРЕПОРУКА бр. (79) 14 КОМИТЕТА МИНИСТАРА ДРЖАВАМА ЧЛАНИЦАМА О ПРИМЕНИ ЕВРОПСКЕ КОНВЕНЦИЈЕ О НАДЗОРУ НАД УСЛОВНО ОСУЂЕНИМ ИЛИ УСЛОВНО ОТПУШТЕНИМ ПОЧИНИОЦИМА

*(коју је усвојио Комитет министара 14. јуна 1979.
на 306. састанку заменика министара)*

Комитет министара, на основу одредаба члана 15.б Статута Савета Европе,

У циљу олакшавања примене Европске конвенције о надзору над условно осуђеним или условно отпуштеним починиоцима, која је поднета на потписивање 30. новембра 1964. и ступила на снагу 22. августа 1975,

I. Препоручује владама држава чланица:

1. уколико још увек нису стране уговорнице Конвенције, да ратификују Конвенцију у најкраћем могућем року у циљу проширења примене овог система узајамне помоћи;
2. уколико јесу стране уговорнице, с обзиром на:

Члан 15, став 1,

Да искључиво држава молиља треба да буде надлежна да одобри помиловање или амнестију или наложи да се преиспита казна и да о томе треба да обавести замољену државу;

Члан 17,

Да, приликом примене закона и доношења одлуке о начину извршења казне, замољена држава треба да узме у обзир, у највећој могућој мери, личну ситуацију осуђеног лица пре његовог затварања;

Члан 20,

Да држава молиља буде спречена да примени иједну од захтеваних извршних мера уколико не повуче захтев пре него што је замољена држава обавести о намери да поступи по захтеву, или уколико су замољена држава и држава молиља обостраним договором одлучиле да не изврше казну у замољеној држави;

Члан 21,

Да право на амнестију може искористити било држава молиља било замољена држава и да искључиво држава молиља треба да има право да донесе одлуку о било каквом захтеву за преиспитивање казне;

Да држава молиља треба да без одлагања обавести замољену државу о било којој одлуци због које би могло доћи до истека права на извршење, и обрнуто;

Члан 25,

Да право на извршење треба да се врати држави молиљи уколико га се замољена држава изричито одрекне, што би једино требало да буде могуће уколико се обе заинтересоване државе сложе или уколико извршење више није могуће у замољеној држави ;

II. Позива владе држава чланица које су стране потписнице Конвенције да обавесте Генералног секретара Савета Европе у року од пет година о мерама које су предузете у циљу примене ове препоруке.

**РЕЗОЛУЦИЈА (70)1 О ПРАКТИЧНОМ
ОРГАНИЗОВАЊУ МЕРА ЗА НАДЗОР И ПОСТПЕНАЛНУ
ПОМОЋ УСЛОВНО ОСУЂЕНИМ ИЛИ УСЛОВНО
ОСЛОБОЂЕНИМ ПОЧИНИОЦИМА**

(коју су усвојили заменици министара 26. јануара 1970)

Комитет министара,

Подсећајући на Резолуцију (65)1 о условној казни, условној слободи и другим алтернативама затворској казни;

Имајући у виду да делотворност мера поступања представља у свим земљама чланицама најзначајнији циљ казнене политике;

Узимајући у обзир пожељност избегавања примене казне затвора кад год је то могуће;

Узимајући у обзир чињеницу да се условна слобода, условно пуштање на слободу и сличне мере које омогућавају поступање према починиоцима на слободи развијају у већини држава чланица;

Узимајући у обзир чињеницу да је препоручљиво да се осмисли најпогоднији правни оквир и најефикасније службе и методе за поступање према починиоцима када су у питању ове мере;

Узимајући у обзир чињеницу да је успостављање заједничких принципа за примену условних мера пожељно зарад корисног развијања ових мера; и, уз то, да ће то поспешити примену Европске конвенције о надзору над условно осуђеним или условно ослобођеним лицима,

Препоручује владама држава чланица:

1. (а) Да размотре своје законе како би:

- испитали препоручљивост увођења, развијања и унапређења различитих облика условне казне или сличних мера, или прилагођавања метода за примену таквих мера;

- размотрили могућност укидања или смањења ограничења на примену условних мера (у вези с категоријама починилаца или категоријама кривичних дела) која онемогућавају индивидуализацију пресуда;

(б) Да предвиде, у мери у којој је то могуће, обављање истраге пре изрицања пресуде која би пружила корисне информације о личности починиоца и о

друштвеним околностима кад год се разматра пуштање на условну слободу или сличне мере које захтевају надзор;

(в) Да запосле истражно особље које је обучено да прибавља и излаже објективне информације о потребама починиоца и могућностима за поступање према њему;

(г) Да обезбеде гаранције да се неће неоправдано задирати у приватност током друштвене истраге, као и да се прибављене информације неће користити на неадекватан начин;

2. (а) Да ревидирају и, уколико је потребно, измене правне одредбе које се тичу условног пуштања на слободу, као што су оне које се односе на дужину затворске казне, минималну дужину казне која мора да се одслужи пре пуштања на слободу или ограничења која се тичу одређених категорија починилаца, на пример повратника у чињењу кривичних дела;

(б) Да обезбеде могућност, путем периодичних преиспитивања, да лицима која издржавају доживотну казну затвора буде одобрено условно пуштање на слободу или бар блаже поступање након одговарајућег разматрања њихове личности и потребе да се заштити друштво;

(в) Да захтевају да службе за условну слободу или друге сличне службе које су одговорне за ово питање, имају дужност, поред законски прописане постпеналне помоћи, да постпеналну помоћ понуде и починиоцима који су безусловно пуштени на слободу;

(г) Да обезбеде да свака процедура за условно пуштање на слободу омогући сваком починиоцу да његов случај буде у потпуности размотрен и да он изнесе своје ставове, ради брзих одлука, како би се дужна пажња посветила поступању према починиоцу, његовим потребама и заштити друштва,

(д) Да размотре и развију, нарочито у светлу садашњих иновација, средства за олакшавање прелаза из институционалног живота на слободу након пуштања. То нарочито значи да израда посебних и детаљних планова за пуштање на слободу треба да започне у адекватном тренутку током издржавања казне;

3. (а) Да обезбеде развој метода надзора које унапређују стварање и коришћење односа између социјалног радника за праћење лица условно пуштеног на слободу и његовог клијента у њиховом друштвеном контексту кроз који се може пружити помоћ у вези с личним проблемима;

(б) Да размотре и, уколико је потребно, покрену усвајање закона тако да би било какви захтеви у вези са условном слободом, условним пуштањем на слободу и сличним мерама могли да пруже најделотворнију индивидуализацију поступања

према починиоцу, истовремено обезбеђујући да ти захтеви у потпуности поштују људска права и људско достојанство;

(в) Да испитају постојеће одредбе које се односе на поступање према починиоцима који представљају посебне проблеме (као што је зависност од дроге или алкохола) и, уколико је потребно, да прошире те одредбе;

(г) Да испитају и, уколико је потребно, разраде стамбене одредбе за оне који су на условној слободи или условном отпусту;

(д) Да обезбеде могућност модификације захтева садржаних у налогу за условну пресуду или условно пуштање на слободу у светлу измењених потреба или околности;

4. (а) Да обезбеде да, без обзира на административни оквир у који су условна слобода, условни отпуст и затворске службе смештени, постоји пуна интеграција њихових метода за поступање према починиоцима;

(б) Да обезбеде регрутовање професионално квалификованог особља као кључну основу за ефикасну службу за условну слободу;

(в) Да размотре предности коришћења радника волонтера у сарадњи са стручним особљем;

(г) Да посвете пажњу, када је то потребно, побољшању услова рада социјалних радника за праћење лица условно пуштеног на слободу с обзиром на посебне тешкоће које прате њихов рад;

(д) Да организују почетну обуку стручног особља које ће завршити предприступну обуку, као и обуку унутар службе ради побољшања теоријског знања и практичног искуства;

(ђ) Да обезбеде делотворне процедуре одабира и поучавања особља које волонтира, као и надокнаду њихових трошкова;

(е) Да размотре количине предмета којима се баве стручни службеници и волонтери како би се постигло најефикасније поступање према починиоцима и најадекватније упослење људских и материјалних ресурса;

5. (а) Да обезбеде општу административну инспекцију служби за условну слободу и условно пуштање на слободу;

(б) Да обезбеде надзор како би се осигурала контрола спровођења налога у вези са условном слободом или условног пуштања на слободу;

(в) Да обезбеде надзор над радом појединачних службеника на случајевима како би се одржали и развили професионални стандарди;

(г) Да обезбеде ефикасно евидентирање случајева;

6. (а) Да обезбеде поштовање захтева условне слободе или условног пуштања на слободу тако што ће се омогућити примена одговарајућих санкција у том циљу;

(б) Да размотре своје законодавство и праксу тако да, када лице на условној слободи или отпусту избегава надзор или пренебрегава захтеве без поновног вршења кривичних дела, било какве прописане санкције могу да узму у обзир не само повреду постављених услова него и свеобухватни став починиоца или потребе његовог третмана;

(в) Да размотре своје законодавство и праксу како би се обезбедило да у случајевима када постоји поновно вршење кривичних дела може да се бира између:

- изрицања безусловне казне како за ново кривично дело тако и за оно које је претходно довело до условних мера;

- задржавања првобитне условне мере уз могуће модификације неких од постављених услова и изрицања друге казне, али овог пута безусловне у погледу новог кривичног дела;

- изрицања друге условне мере која покрива и првобитно и ново кривично дело;

7. Да промовишу истраживања у погледу одабира починилаца за пуштање на условну слободу, као и функционисања система за условну слободу и условно пуштање на слободу;

8. Да обезбеде широку дистрибуцију извештаја Савета Европе о практичном организовању мера надзора и постпеналне помоћи условно осуђеним или условно ослобођеним починиоцима, нарочито у њиховим одговарајућим службама;

Позива владе да подносе извештај Генералном секретару Савета Европа сваке три године у коме га обавештавају о поступцима које су предузеле по питању ових препорука.

САВЕТ ЕВРОПЕ КОМИТЕТ МИНИСТАРА

РЕЗОЛУЦИЈА (67) 5 о истраживању затвореника као појединаца и истраживању затворске заједнице у целини

(коју су усвојили заменици министара 4. марта 1967)

Комитет министара,

Имајући у виду да у земљама чланицама Савета Европе, упркос томе што постоје мере које представљају алтернативу затворским казнама, веома велики број починилаца служи казне или бива подвргнут третману у затворским установама;

Имајући у виду потребу да се починиоци припреме за повратак у друштво и да се спречи њихов повратак криминалу;

Имајући у виду да ови циљеви нису постигнути и да је међу бившим затвореницима велик број оних који се враћају криминалу;

Имајући у виду и чињеницу да институционални третман представља озбиљан трошак за владе и да, следствено томе, постоји потреба за максималним повећањем делотворности таквог третмана;

Пошто је, према томе, потребно спровести детаљно истраживање затвореника као појединаца, као и истраживање затворске заједнице у целини;

Будући да је један од циљева Савета Европе по питању криминала подстицање криминолошких истраживања путем размене информација и координираног напора на овом пољу;

Пошто би таква сарадња омогућила хармонизацију мера европске политике борбе против криминала;

Узевши у обзир препоруке с Треће конференције директора института за криминолошка истраживања,

Препоручује владама држава чланица да:

(а) подстичу истраживање затвореника и затворске заједнице, на пример, установљавањем истраживачких центара у оквиру затворске управе или подржавањем истраживања која спроводе независне организације;

(б) помажу истраживачима тиме што ће им омогућити приступ затворским просторијама и обезбедити сарадњу с јавним службама;

(в) узму у разматрање резултате тих истраживања приликом рада на мерама политике борбе против криминала;

(2) подстичу истраживања у циљу оцењивања резултата нових мера политике борбе против криминала и спроводе истраживања нарочито приликом увођења измена или када се о њима размишља;

Нарочито препоручује да истраживања која подстичу владе или која владе имају у плану обухвате све видове институционалног третмана, другим речима:

(a) да истраживања затвореника с појединачног аспекта обухвате:

(i) клиничке студије;

(ii) упоредне студије личности починиоца пре него што је према њему примењена нека мера и после тога;

(iii) студије у којима се успоставља веза између понашања испитаника након третмана и третмана коме је био подвргнут;

(iv) проучавање веза између особина починилаца и резултата постигнутих различитим облицима третмана;

(б) да истраживања затворске заједнице обухвате:

(i) испитивања улоге, становишта и ставова затвореника;

(ii) испитивања улоге, становишта и ставова запослених у затвору;

(iii) испитивања односа између ове две групе, које заједно чине затворску заједницу;

(iv) испитивања оних чинилаца који у друштвеној структури затвора ометају промене, чиме се унутар затворске организације изазива видљиви отпор реформи.

САВЕТ ЕВРОПЕ

КОМИТЕТ МИНИСТРА

Резолуција (62) 2 о бирачким, грађанским и социјалним правима затвореника - Препорука 195

(коју су усвојили заменици министара 1. фебруара 1962)

Комитет министара,

Имајући у виду Препоруку 195 (1959) Консултативне скупштине Савета Европе о казненој реформи;

Имајући у виду резолуцију коју су усвојили министри на Конференцији европских министара правде у Паризу 6. јуна 1961. године;

Имајући у виду потребу да се у земљама чланицама Савета Европе унапреди затворски систем који, поред тога што штити друштво, подржава и поштовање људског достојанства;

Сматрајући да „Стандардни минимум правила за поступање према затвореницима“, усвојен 30. августа 1955. године на првом Конгресу Уједињених нација за спречавање злочина и за поступање према преступницима, треба да буде допуњен у том смислу и, кроз заједнички договор, да дефинише ограничења које режим притвора може легитимно да успостави када су у питању права која се односе на затвореника као на појединца;

Препоручује Владама држава чланица Савета Европа да примене следеће одредбе у мери у којој је то у складу с њиховим уставним начелима и међународним напорима.

А. Општа начела

1. Правила која су овде постављена дефинишу утицај притвора на изборна, грађанска и социјална права која би затвореник, било да му није суђено било да је осуђен, уживао да је на слободи. Она представљају примере примене заједничких минималних правила.

2. Када је, у датој држави, лице у складу са законом лишено права наведених у Тачки 1, пожељно је да се ова правила узму у обзир у случају модификовања одговарајућег законодавства.

У одсуству домаћег закона који би се односио на неко одређено питање, треба посматрати ова правила као израз европске правне савести у том погледу.

3. Ове одредбе се заснивају на начелу да сама чињеница постојања притвора не утиче на поседовање ових права, него да њихово остваривање може да буде ограничено када то није спојиво са сврхом притварања или одржавања реда и безбедности у затвору.

4. Правила изнесена у овој резолуцији ни под каквим околностима не треба да буду протумачена као ограничавање или одступање од права и слобода наведених у Конвенцији за заштиту људских права и основних слобода, као и у њеном Протоколу.

Б. Изборна права

5. Уколико закон дозвољава бирачима да гласају без личног присуства на гласачким местима, притворенику ће бити дозвољено да користи ту привилегију осим уколико му законом или судском одлуком није одузето право да гласа.

6. Затворенику коме је дозвољено да гласа биће омогућено да се информише о ситуацији, да би могао да оствари своје право.

В. Грађанска права

7. (а) Осим у случају наведеном доле у Тачки 8, сама чињеница боравка у затвору неће спречити затвореника да остварује своја грађанска права лично или преко заступника који делује у његово име;

(б) Уколико затвореник сматра да је немогуће да оствари своја права лично, дозволиће му се да има заступника.

8. Затворска управа може затворенику да забрани да остварује своја грађанска права:

(а) уколико је остваривање таквих права неспојиво са циљевима притварања или поступања према починиоцу;

(б) уколико се, у случају осуђене особе, остваривање тих права може одложити без штете по његове интересе до његовог пуштања на слободу.

Г. Социјална права

9. Када је затвореник пре одласка у затвор стекао право на накнаде из социјалног осигурања, то се неће поништити самом чињеницом одласка у затвор.

10. Затвореник ће, колико год је то могуће, задржати своје право на накнаде из социјалног осигурања током притвора; у том циљу биће извршене све одговарајуће радње.

11. Са изузетком пензија на које затвореник има право на основу доприноса које је сам уплаћивао, исплата накнада затворенику може бити обустављена или умањена за време притвора, али породични додаци за његове чланове породице треба да наставе да се исплаћују директно корисницима са пристанком или без пристанка затвореника.

Д. Заштита права

12. Затвореник може у свако доба да се брани од тужбе. Као тужилац он може да настави поступке који су се припремали у време када је био затворен, уколико се такав поступак не може на одговарајући начин одложити до његовог пуштања на слободу.

13. Исто тако, он може на покрене нови поступак уколико такав поступак не може да се на одговарајући начин одложи до његовог пуштања на слободу и уколико је то спојиво са циљевима притварања или поступања према починиоцу.

14. Затвореник неће имати право да се лично појави пред надлежним судом, осим уколико закон или суд не захтевају његово присуство.

15. У грађанским и управним поступцима у којима је затвореник једна од страна у складу с наведеним правилима, он ће имати право да усмено или писмено комуницира с лицем које је опуномоћено да брани његове интересе.

16. У складу с посебним правилима која уређују комуникацију са браниоцима, посете и пошта коју затвореник прима могу да буду надзирани од стране надлежног органа.

17. Затвореник ће имати право да без одлагања напише захтев владиним одељењима или сличним органима ради заштите својих интереса. Сва пошта која се прими од таквих одељења или органа биће без одлагања прослеђена лицу на које је насловљена.